

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิจัยพัฒนาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
มะขามหวาน

**Research-Based Teacher of Phetchaboon Rajabhat University Development
Project using Regional Knowledge and Wisdom : the sweet tamarind**

ดร.แบก มูลเดช
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

5 กันยายน 2554

รหัสโครงการ 2554A14562024

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิจัยพัฒนาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
มะขามหวาน

**Research-Based Teacher of Phetchaboon Rajabhat University Development
Project using Regional Knowledge and Wisdom : the sweet tamarind**

ดร.แบก มูลเดช
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สนับสนุนโดย สำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนา
มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักคณะกรรมการอุดมศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนา มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยการสนับสนุนของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (ดร.ศศิธร แท่งทอง) ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี ตั้งประดับกุลและดร.รัตนา มากี ที่ได้กรุณาเสียสละแรงกายแรงใจและให้การสนับสนุนการดำเนินการวิจัยโดยตลอด นอกจากนั้นท่านยังเป็นครูและผู้เปิดโลกทางความคิดในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ทุกท่านที่ร่วมการวิจัยและได้กรุณาให้ผู้วิจัยได้นำความรู้เกี่ยวกับการวิจัยมาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์คณะครุศาสตร์ทุกท่านที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพ่อขุนผาเมือง พ่อที่เป็นศูนย์รวมใจของชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ บุพการีและบูรพาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ความรัก และความรู้อันสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จ

ดร.แบก มูลเดช
คณบดีคณะครุศาสตร์

รายงานการวิจัยเรื่อง	การวิจัยพัฒนาคู่มือมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น มะขามหวาน
ผู้วิจัย	ดร.แบก มุลเดช คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ปีที่ดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ	พ.ศ. 2554
ประเภทของงานวิจัย	การวิจัยและพัฒนา (Research & Development)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การวิจัยพัฒนาคู่มือมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน เป็นการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาคู่มือและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น 2. พัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัย โจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น 3. พัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย 4. พัฒนางานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ ผู้ร่วมการวิจัยเป็น คณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มพื้นฐานการศึกษา จำนวน 1 คน กลุ่มวิชา วัสดุและประเมินผล จำนวน 1 คน โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน และโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน นักศึกษาที่ร่วมวิจัยเป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรีในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 2,3 และ 4 โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 และโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 307 คน เป็นผู้ปฏิบัติการในโครงการวิจัย เป็นผลผลิตของโครงการวิจัยในด้านการพัฒนาบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาทักษะการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. แบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน 3. แบบฝึกทักษะการวิจัย เรื่องการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์และการปฏิบัติกิจกรรมตามแบบฝึกทักษะการวิจัยและรวบรวมข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากการประชุมเพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปเนื้อหา ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ค่าความถี่และค่าร้อยละ ข้อมูลจากการ

สัมภาษณ์นำมาสรุปผลเป็นรายบุคคลและเป็นความถี่ คำร้อยละในภาพรวมและ ข้อมูลจากแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ นำมาสรุปเป็นรายบุคคลและเป็นความถี่ คำร้อยละในภาพรวม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาครูและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น พบว่า จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เด่นชัดที่สุด คือ มะขามหวาน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวานที่เด่นชัดที่สุด มะขามแช่อิ่มและมีข้อเสนอแนะ คือ เป็นการศึกษาที่ดีมากเพราะเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : การสืบค้นข้อมูลสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า มีนักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 1 จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.89 นักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 2 จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10.66 นักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 3 จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 62.95

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ทักษะการตั้งโจทย์วิจัย สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 1 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 36.15 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 2 จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 51.81 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 3 จำนวน 8คน คิดเป็นร้อยละ 9.64

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 1 จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21.69 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 2 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 59.04 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 3 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 18.07

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 1 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 18.07 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 2 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 48.19 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 3 จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 33.74

ผลการพัฒนานักศึกษาชั้นปีที่ 3 ศึกษาระเบียบวิธีวิจัย ฝึกสร้างโจทย์วิจัย สมมติฐาน การกำหนดตัวแปร การสร้างแผนการเก็บข้อมูล ฯลฯ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษามาในปีที่ 1-2 เป็นแกนนำของภูมิปัญญาพบว่า นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 1 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 2 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 3 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 1 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 2 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 3 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 1 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 3 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล (Results) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล (Results) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล (Results) ในครั้งที่ 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 3 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 3 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 พบว่า นักศึกษานำทักษะการวิจัยไปสู่การดำเนินการวิจัยดังเรื่องต่อไปนี้

การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเก็บมะขามหวานในอุณหภูมิที่แตกต่างกัน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้ประสบการณ์การเรียนรู้จากสวนมะขามหวาน

โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาระที่ 3.1 สารและสมบัติของสาร โดยวิธีการประยุกต์สารจากพืชมะขามหวาน

การย้อมสีกระดาษโดยใช้วัสดุจากต้นมะขามหวาน

การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง หน่วยของสิ่งมีชีวิต และหน่วยการดำรงชีวิตของพืชจากสวนมะขามหวาน

ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับมะขามเปรี้ยวให้เป็นมะขามหวาน

โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องสิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การศึกษาประวัติมะขามหวานในจังหวัดเพชรบูรณ์

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องส่วนประกอบและโครงสร้างของพืชดอก วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษาดอกมะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฏจักรชีวิตของพืชดอก วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสืบพันธุ์แบบอาศัยและไม่อาศัยเพศ วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พันธุกรรมและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตของโรงเรียนบ้านโคก โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมของพืชในแต่ละรุ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องพืชใบเลี้ยงเดี่ยวและพืชใบเลี้ยงคู่ วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การดำเนินกิจกรรมในส่วนนี้มีผลพลอยได้ที่น่าสนใจ คือ นักศึกษาสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการไปเก็บข้อมูลในท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง ดังนี้

1. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อคนในชุมชนเปลี่ยนไป กล่าวคือ ในตอนแรกคิดว่าชาวบ้านไม่ค่อยฉลาด เมื่อเข้าไปเก็บข้อมูลพบว่า ชาวบ้านมีความรู้ ความสามารถมากกว่าที่เป็นอยู่
 2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับคนในท้องถิ่นดีขึ้น กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการเก็บข้อมูลในท้องถิ่น นักศึกษาคิดว่าตนเองเป็นนักศึกษา เป็นคนที่ได้เรียนสูง จึงไม่สนใจชาวบ้าน ไม่ค่อยพูดคุย หรือสนใจชาวบ้าน ถึงแม้เป็นญาติกันก็ไม่ได้คุยกัน แต่เมื่อได้ดำเนินการเก็บข้อมูลแล้ว นักศึกษา พบว่า ความรู้สึกที่มีต่อชาวบ้านเปลี่ยนไป และความสัมพันธ์ดีขึ้น มีการพูดคุยกัน ทักทายเมื่อพบกันและที่สำคัญ ชาวบ้านนำผลผลิตที่ได้มาให้กับบ้านนักศึกษา และบอกว่า ชอบนักศึกษาที่ไม่ถือตัว ลงไปพูดคุยและแก้ปัญหาให้
 3. นักศึกษารู้ เข้าใจและรักท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และรู้สึกสนุกที่ได้พูดคุยและทำงานในท้องถิ่นของตนเอง
 4. จากนักศึกษาทั้งหมด จำนวน 307 คน พบว่า มี 1 คนที่สะท้อนความรู้สึกว่า ไม่ประทับใจในตัวชาวบ้านแต่ชอบและมีความรู้ดีขึ้นเกี่ยวกับหมู่บ้านของตนเอง
2. เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัยโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น นักศึกษาในชั้นปีที่ 4 จำนวน 17 คน นำผลจากการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในชั้นปีที่ 5
 3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย
นักศึกษารุ่นปีที่ 4 สามารถพัฒนาโจทย์วิจัยอย่างต่อเนื่อง ส่วนนักศึกษารุ่นปีอื่นๆ ยังไม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเปลี่ยนรายวิชาและอาจารย์ที่สอน และอาจารย์บางส่วนยังเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในรายวิชาของตนเอง ดังนั้นจึงไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีการพัฒนาเป็นหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย
 4. เพื่อพัฒนางานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ
1. ครูในโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนโดยจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งต้องการให้คณาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นผู้นำ/พี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนในการดำเนินการ
 2. มีการประชุมเครือข่ายนักวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

Research Title : Research-Based Teacher of Phetchabun Rajabhat University Development Project
Using Regional Knowledge and Wisdom: the Sweet Tamarind

Researcher : Dr.Khak Moonded
Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University

Year of Completion : 2011

Type of Research : Research and Development

Abstract

The purposes of this research were as follows: 1) to develop teachers and student teachers in the local area to have research skills by using local wisdom; 2) to develop and durably solve the local problems by applying the research result derived from local wisdom; 3) to develop standard-based curriculum in accordance with the university's identity; 4) to develop research network suitable to local development. The co-researchers were consisted of teachers and students from the programs of the Faculty of Education, which were Foundation of Education Program, English Program, Mathematics Program and Measurement and Evaluation Program. The number of undergraduate students joining in this research was 307. The research instruments were a questionnaire on local wisdom, the open-ended interview questions about local wisdom in sweet tamarind and research-skilled practice. The data were collected from workshop, interview and activities in research-skilled practice. The quantitative data were analysed by using frequency and percentage and the qualitative data were conducted content analysis.

Research Results

The research results were as follows:

1. The research results showed that Phetchabun Province has the outstanding local wisdom of sweet tamarind and related knowledge of sweet tamarind, especially preserved tamarind in syrup. It is suggested that this research is good in stimulating people to see the importance of Phetchabun's local wisdom.

Relating to the development of problem-based local wisdom, it was shown that the inquiry of information for the first-year students is reliable in the first time of information inquiry with 51 students

or 25.89 percent. 21 students or 10.66 percent could reliably enquire the information in the second time. 124 students or 62.95 percent could reliably inquire the information in the third time.

Relating to the development of research skills from local wisdom problems, 30 or 36.15 percent of the students in the second-year had the skill of raising research questions at the General Level for the first time; 43 students or 51.81 percent had the skill in raising research questions at the General Level for the second time; and 8 students or 9.64 percent had the skill in raising research questions at the General Level for the third time.

18 students or 21.69 percent had the skill in raising research questions in the first time at the specific level; 49 students or 59.04 percent of the students had the skill in raising research questions at the specific level for the second time; 15 students or 18.07 percent of students had the skill in raising research questions in the third time.

15 students or 18.07 percent of students had the skill in raising research questions at the key question level in the first time; 40 students or 48.19 percent had the skill in raising research questions at the key question level for the second time and 28 students or 33.74 percent had the skill in raising research questions at the key question level for the third time.

Relating to the research methods skills, the third year students had known about research methodology, research question raising, hypothesis, variables, data collection planning, etc. by using the local wisdom. The results showed that 4 students or 40 percent of students had research skills in raising the research questions for the first time. 3 students had research skill in raising the research questions for the second time and 3 students or 30 percent had the skill in the third time

3 students or 30 percent of students had research skill in goal setting; 5 students or 50 percent had it in the second time and 2 students or 20 percent had it in the third time.

7 students or 70 percent of the student had research skills in formulating research hypothesis in the first time; 1 student or 10 percent of the student had research skills in formulating research hypothesis in the second time; 2 students or 20 percent of students had research skills in formulating research hypothesis in the third time.

1 student or 10 percent of the student had research skills in research methods in the first time; 4 students or 40 percent of had research skills in research methods in the second time; 5 students or 50 percent of the student had research skills in research methods in the third time

0 students or 0 percent of the student had research skills in research results in the first time; 4 students or 40 percent had research skills in research results in the second time; 3 students or 30 percent had research skills in research results in the third time.

0 students or 0 percent of the student had research skills in research discussion and evaluation in the first time; 3 students or 30 percent had research skills in research results in the second time; 7 students or 70 percent of the student had research skills in research results in the third time.

0 students or 0 percent of the student had research skills in research conclusion in the first time; 4 students or 40 percent of the students had research skills in research conclusion in the second time; 4 students or 40 percent of the students had research skills in research conclusion in the third time.

The development of the third-year students' research skills showed that they could bring the research skill in conduction research as follows:

A comparison of temperature differences used in storing sweet tamarind.

A development of lesson plan in science subject of Mattayomsuksa 3 : Life and Environment by using the experience from sweet tamarind farming.

Sweet Tamarind Flavored Yogurt

A development of lesson plan in science subject of Mattayomsuksa 2 : Substances and Properties of Substances by using substances derived from sweet tamarind

Scientific Learning Activities: Living things and Life of Plants in sweet tamarind farm

Study of local wisdom how to modify the sour tamarind into sweet tamarind

A development of lesson plan in science subject for Mattayomsuksa 3, Creature and Living Processes of Creature

The study of Phetchabun's sweet tamarind history

A development of lesson plan in science subject for Mattayomsuksa 5: Components and Structure of Flowering plants, by using sweet tamarind's flowers and plants in sweet tamarind farm.

A development of lesson plan in science subject for Mattayomsuksa 5: Life Cycle of Flowering Plants, by using sweet tamarind's flowers and plants in sweet tamarind farm.

A development of lesson plan in science subject for Mattayomsuksa 5: Sexual Reproduction and Asexual Reproduction, by using sweet tamarind's flowers and plants in sweet tamarind farm.

A development of lesson plan in science subject: Heredity and Biological diversity in Bantok School with the local wisdom of sweet tamarind

A development of lesson plan in science subject for Mattayomsuksa 5: Genetic Inheritance in sweet tamarind farm.

A development of lesson plan in science subject for Mattayomsuksa 5, Monocotyledon and Dicotyledon, a case study of sweet tamarind farm.

Apart from having the activities, the students also suggested that:

1. Their attitudes about local people were changed. To illustrate, at first they thought that local people were not intelligent. However, when they had a chance to get in touch with them they found that the local people have an ability and knowledge more than they had expected.

2. The relationship between students who conducted the research and local people were better. The students were proud of themselves and thought that they were superior to those local people. They didn't want to talk or get in touch with them. However, when the students got a chance to talk to those people, the students' attitude on local people had changed. They had better understanding about those people; they communicate with each others more. The local people felt good with the students and offered them a gift because they were impressed by those students.

3. The students have a better understanding in local wisdom and they were proud of it. They felt good with the local wisdom. And they thought that it was a great opportunity to work with local people.

4. The co-researchers in this research were 307 students and the result showed that one of them did not be impressed by local people. However, that student felt better with his or her own village.

5. Relating to developing and durably solving local problems, 17 of the fourth-year students showed that they could bring the knowledge derived from the research into practice.

6. In order to develop the standard-based curriculum in accordance with the university's identity, some of the fourth-year students could continually develop research skills; whereas other students could not continually develop their research skills due to the change of subject matter and teachers. Some of the teachers thought that the local wisdom was not suitable to their subject. No development of standard-based curriculum in line with the university's identity was found.

7. Relating to the developing of research network for local development, teachers in local schools would like to bring the local wisdom into area-based curriculum and apply it in lesson plan and they also would like Phetchabun Rajabhat University's researchers to mentor them in the involving processes

8. It was suggested that Office of the Higher Education Commission should hold the meeting for researchers of local wisdom in order to build a strong network among them.

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อ	ง
สารบัญ	๗

หน้า

บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
	ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	6
	ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	11
	ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมะขามหวาน	49
	ตอนที่ 4 ความรู้เกี่ยวกับทักษะการวิจัย	51
	ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	70
	ผู้ร่วมการวิจัย	70
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	71
	วิธีการดำเนินการวิจัย	73
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	74
	การวิเคราะห์ข้อมูล	79

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	80
ตอนที่ 1. เพื่อพัฒนาครูและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น..	80
ตอนที่ 2. เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัย โจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น	114
ตอนที่ 3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย	114
ตอนที่ 4. เพื่อพัฒนางานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ	114
บทที่ 5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	115
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	115
ผู้ร่วมการวิจัย	116
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	116
วิธีการดำเนินการวิจัย	117
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	118
การวิเคราะห์ข้อมูล	118
สรุปผลการวิจัย	119
อภิปรายผลการวิจัย	122
ข้อเสนอแนะ	129
ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้	129
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	130

บรรณานุกรม	131
ภาคผนวก	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงกิจกรรม ระยะเวลา และผลที่คาดว่าจะได้รับ	75
2	แสดงแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล	77
3	แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	81
4	แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์	82
5	จำนวนนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2553	88
6	แสดงจำนวนนักศึกษาจำแนกตามคณะ	89
7	แสดงจำนวนนักศึกษาระหว่างปี 2552 – 2554 จำแนกตามพื้นที่	89
8	แสดงภูมิสำเนาของนักศึกษา จำแนกตามจังหวัด	90
9	แสดงผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : การ สืบค้นข้อมูล สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1	94
10	แสดงผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ทักษะการตั้งโจทย์วิจัย สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2	103
11	แสดงผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ทักษะการวิจัย สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3	108
12	แสดงผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4	112

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	69

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความมั่นคงของชาติไทยขึ้นอยู่กับความสามารถของคนไทยในการดำรงตนอย่างมีวิจารณญาณในทุกโอกาส เมื่อมีภาระงาน ปัญหา อุปสรรคผ่านเข้ามาในชีวิต คนไทยต้องสามารถคิด วิเคราะห์ ประพจน์ สร้าง พัฒนา ประเมิน ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ช่วงเวลาที่ดีที่สุดต่อการพัฒนาทักษะต่างๆ นี่ก็คือวัยเด็ก เมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการคิด วิเคราะห์ ฯลฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะเหล่านี้จะติดตัวผู้เรียนไปตลอด ดังนั้นเมื่อผู้เรียนเข้าสู่ตลาดงานก็จะเปลี่ยนสภาพเป็นคนไทยที่สามารถดำรงตนได้อย่างมีวิจารณญาณ เสริมความมั่นคงของชาติดังกล่าวในขั้นต้น ในขณะที่การปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยในวัยเด็กเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะจะเป็นกลไกในการผลิตคนไทยที่ดำรงตนอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างยั่งยืน แต่จะใช้เวลาอย่างน้อย 16-20 ปีก่อนที่คนรุ่นนี้จะเข้าสู่ตลาดงาน โดยมีครูแม่แบบที่มีคุณภาพและประสบการณ์ในการวิจัยจริงเป็นผู้สร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยไม่สามารถละเลยผู้เรียนที่อยู่ในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันได้ การปฏิรูปการศึกษาในรูปแบบการพัฒนาบัณฑิต โดยเฉพาะครูยุคใหม่แบบระบบรวบยอดครบวงจรที่เหมาะสมกับกำลังของชาติกลุ่มนี้จะช่วยให้ประเทศไทยได้กำลังคนที่เสริมความมั่นคงของชาติได้ภายในเวลา 4 – 5 ปี นักศึกษากลุ่มนี้จะได้รับการพัฒนาทักษะต่างๆ อย่างครบวงจรโดยใช้ทรัพยากร โจทย์ปัญหา และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหัวข้อการเรียนรู้ตลอด 5 ปีในการเรียนระดับอุดมศึกษาเพื่อให้สามารถเป็นครูต้นแบบยุคใหม่ที่จะถ่ายทอดสู่เยาวชนในภูมิภาคเพื่อเป็นเยาวชนยุคใหม่ต่อไป

การปฏิรูปการศึกษาในรูปแบบการพัฒนาบัณฑิตแบบระบบรวบยอดครบวงจร จะเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อทรัพยากรในชุมชนในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตขั้นปฐมชุมชน ผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรม ฯลฯ ผู้เรียนจะเข้าใจร่วมกันว่าการให้ความสำคัญกับชุมชนไม่ใช่เพียงการเกิดสำนึกที่ดีเท่านั้น แต่จะต้องนำเอาประเด็นปัญหาของชุมชนเข้ามาเป็นโจทย์ในการเรียนและการวิจัยของตนเองด้วย ผู้เรียนต้องมีบทบาทในการเรียนแบบลงมือปฏิบัติด้วยตนเองกลยุทธ์ที่สำคัญในการดำเนินงานที่มีสัมฤทธิ์ผล ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน (คณาจารย์และผู้บริหาร) ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันว่าการจะปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ภายใต้การตั้งและตอบ โจทย์ในเชิงวิจัย/พัฒนาร่วมกันเพื่อให้ได้กำลังคนที่มีความสามารถทางความคิดและมีฝีมือจำนวนมากพอที่จะสร้าง impact ต่อการพัฒนาชาติได้

การจัดการศึกษาที่ก่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นนั้นต้องเป็นการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ ความสามารถ ความเชื่อที่ก่อให้เกิดความอยู่รอดอย่างสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองอาจประกอบด้วย วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม อาชีพ เป็นต้น

จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร คือ มะขามหวาน ซึ่งโดยปกติมะขามจะมีรสชาติเปรี้ยว หากแต่มะขามจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นมะขามหวาน ซึ่งเกิดจากทรัพยากรที่มีอยู่บวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรก็ตามจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ทำให้มะขามหวานของจังหวัดเพชรบูรณ์มีผลกระทบทั้งในด้านคุณภาพ การตลาด การบริหารจัดการสวน ฯลฯ ซึ่งถ้าลูกหลานของคนจังหวัดเพชรบูรณ์ไม่สามารถสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวานไว้ได้ อาจทำให้พืชเศรษฐกิจและอัตลักษณ์ของจังหวัดเพชรบูรณ์เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อคนในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้วิจัยในฐานะครูของครู คือ เป็นทั้งผู้ผลิตและพัฒนาครู จึงสนใจที่จะหาคำตอบว่าครูของครู หรือคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์มีการดำเนินการเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวานมาสู่การจัดการศึกษาได้อย่างไร เพื่อนำข้อมูลมาสู่การพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การจัดการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาที่จำเป็นต้องเป็นครูในอนาคตมีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากจะเป็นการดำเนินงานตามพันธกิจแล้วยังส่งผลให้นักศึกษาต้องการทำงานในบ้านเกิดเมืองนอน รักและพัฒนานบ้านเกิดเมืองนอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยสืบทอดต่อไปแก่นักเรียนในแต่ละรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัยโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย
4. เพื่อพัฒนางานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ได้บัณฑิตครูที่ทำวิจัยเป็น สร้างจิตวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพท้องถิ่นได้ และกระจายสู่การศึกษา ระดับโรงเรียน
2. ได้ครูของครูที่มีผลงานวิจัยคุณภาพ ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการได้
3. มีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสอดคล้องกับอัตลักษณ์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย อย่างชัดเจน
4. เกิดโครงการวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ
5. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับมะขามหวาน
6. มีหลักสูตรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี
7. นักศึกษาได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
8. คณาจารย์ได้พัฒนาตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการแก้ปัญหาโดยท้องถิ่นและกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวานในจังหวัดเพชรบูรณ์

นักวิจัย เป็นคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มพื้นฐานการศึกษา จำนวน 1 คน กลุ่มวิชาวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน และ โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน

นักศึกษาที่ร่วมวิจัยเป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรีในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 และโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 307 คน เป็นผู้ปฏิบัติการในโครงการวิจัย เป็นผลผลิตของโครงการวิจัยในด้านการพัฒนาบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาทักษะการวิจัย

จิตวิทยานิพนธ์ที่ใช้ในการพัฒนานักศึกษาเป็น จิตวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับมะขามหวาน

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยเป็นเวลา 2 ภาคเรียน คือภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2554 ซึ่งเริ่มดำเนินการในระหว่างเดือน พฤษภาคม 2554 - มีนาคม พ.ศ. 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยนำเสนอานิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสถานะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มและกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม-วัฒนธรรมของตนเอง โดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง แต่ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ จึงกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานองค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัย

ครู หมายถึง คณาจารย์และนักศึกษาปีการศึกษา 2554 สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

คณาจารย์คณะครุศาสตร์ หมายถึง ข้าราชการพลเรือน พนักงานมหาวิทยาลัยประเภทสายวิชาการและอาจารย์ประจำพิเศษ ปีการศึกษา 2554 จำนวน 4 คน สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2554 โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 และโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 1

มะขามหวาน หมายถึง พืชเอกลักษณ์และพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งได้ชื่อว่า เมืองมะขามหวาน มีหลายพันธุ์ เช่น พันธุ์หมื่นจง พันธุ์สีทอง (พันธุ์นายหยัด) พันธุ์อินทผลัม พันธุ์สีชมพู พันธุ์ปากดุก พันธุ์นายเปื่อง พันธุ์หลังเต๊ก พันธุ์น้ำผึ้ง พันธุ์โป่งตูม พันธุ์ผู้ใหญ่มาก เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถที่เกิดจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับมะขามหวาน อันเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสถานะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มและกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม-วัฒนธรรมของตนเอง โดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง แต่ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ จึงกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานจัดเป็นพื้นฐานองค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา

การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับมะขามหวานของคน ภูมิปัญญาท้องถิ่น มะขามหวานเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เองในชุมชน หากมีการสืบค้นหาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัย

ทักษะการวิจัย หมายถึง การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ ในการหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน คือ 1. เกิดปัญหา 2. ตั้งสมมติฐาน 3. เก็บรวบรวมข้อมูล 4. วิเคราะห์ข้อมูล 5. สรุปผล

เกิดปัญหา หมายถึง การค้นหาปัญหา ว่ามีปัญหอะไรในเรื่องที่สนใจและจะต้องคำนึงว่าปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ซึ่งปัญหาอาจเกิดจากการอ่าน การสัมภาษณ์หรือการสังเกต ในการตั้งปัญหาที่ดี ควรจะอยู่ในลักษณะที่น่าจะเป็นไปได้ สามารถตรวจสอบหาคำตอบได้ง่าย และยึดข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้

ตั้งสมมติฐาน หมายถึง การคาดเดาคำตอบที่อาจเป็นไปได้ และคำตอบที่ยอมรับว่าถูกต้องเชื่อถือได้ เมื่อมีการพิสูจน์ หรือตรวจสอบหลาย ๆ ครั้ง ลักษณะสมมติฐานที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ เป็นสมมติฐานที่เข้าใจได้ง่าย เป็นสมมติฐานที่แนะดูทางที่จะตรวจสอบได้ เป็นสมมติฐานที่ตรวจได้โดยการทดลอง เป็นสมมติฐานที่สอดคล้อง และอยู่ในขอบเขตของข้อเท็จจริงที่ได้จากการสังเกตและสัมพันธ์กับปัญหาที่ตั้งไว้ การตั้งสมมติฐานต้องยึดปัญหาเป็นหลักเสมอ ควรตั้งหลาย ๆ สมมติฐานเพื่อมีแนวทางของคำตอบหลาย ๆ อย่าง แต่ไม่ยึดสมมติฐานใด สมมติฐานหนึ่ง เป็นคำตอบ ก่อนที่จะพิสูจน์ตรวจสอบสมมติฐานหลาย ๆ วิธี และหลายครั้ง ๆ

เก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง การตรวจสอบสมมติฐาน ได้แก่ การสังเกต และรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอีกวิธีหนึ่ง โดยการทดลอง ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้มากที่สุด เพื่อทำการค้นคว้าหาข้อมูล รวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าสมมติฐานข้อใดเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

วิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง เป็นขั้นที่นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การค้นคว้า การทดลอง หรือการรวบรวมข้อมูลหรือข้อเท็จจริง มาทำการวิเคราะห์ผล อธิบายความหมายของข้อเท็จจริง แล้วนำไปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ว่าสอดคล้องกับสมมติฐานข้อใด

สรุปผล หมายถึง เป็นขั้นสรุปผลที่ได้จากการทดลอง การค้นคว้ารวบรวมข้อมูล สรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกตหรือการทดลองว่า สมมติฐานข้อใดถูก พร้อมทั้งสร้างทฤษฎีที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับอธิบายปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายกัน และนำไปใช้ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้น

โจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงอุปสรรค ข้อขัดข้องที่ทำให้ไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การวิจัยพัฒนาคู่มือมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน
ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ความรู้เกี่ยวกับมะขามหวาน
4. ความรู้เกี่ยวกับทักษะการวิจัย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประวัติมหาวิทยาลัย

เมื่อปี พ.ศ. 2514 นายจำรูญ ปิ๋มปุระ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ร่วมกับพ่อค้าประชาชน และสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ทำหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการขอ จัดตั้งวิทยาลัยครูขึ้น กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้วอนุมัติให้สร้างวิทยาลัยครูขึ้นที่จังหวัด เพชรบูรณ์ โดยประกาศตั้งเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2516 และได้แต่งตั้งให้ นายน้อย สีป้อ อาจารย์เอก วิทยาลัยครูพิบูล สงคราม พิชณุโลก มารักษาการในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2516 และได้รับนักเรียนรุ่นแรกในปีการศึกษา 2519 โดยรับผิดชอบการศึกษาในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดพิจิตร

วันที่ 19 สิงหาคม 2518 มีการประกาศใช้ " พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518" วิทยาลัยครูจึงได้รับการยกฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการพ.ศ. 2527 มีประกาศใช้ " พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 มีผลให้วิทยาลัยครูสามารถผลิตบัณฑิตสาขาวิชาอื่น ที่ไม่ใช่วิชาชีพครูได้

พ.ศ. 2528 สภาการฝึกหัดครู ได้กำหนดข้อบังคับว่าด้วยกลุ่มวิทยาลัยครูให้เรียกกลุ่มวิทยาลัย

ครู ซึ่งประกอบด้วยวิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ วิทยาลัยครูพิบูลสงครามวิทยาลัยครูนครสวรรค์ และวิทยาลัยครูกำแพงเพชร ว่า สหวิทยาลัยพุทธชินราช สำนักงานสหวิทยาลัยครูตั้งอยู่ที่วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม

พ.ศ. 2535 โดยกรมการฝึกหัดครูกระทรวงศึกษาธิการได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯและพระองค์ท่านก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนามว่า " สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ " ซึ่งแนวโน้มจะต้องปรับเปลี่ยนสภาพให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏมาตรา 7 คือให้สถาบันราชภัฏเป็นนิติบุคคลมีฐานะเป็นกรมในกระทรวงศึกษาธิการและเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครู ส่งเสริมวิทยฐานะครูและบุคลากรประจำการสถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์เปิดสอนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์และสาขาวิชานิติศาสตร์สำหรับการศึกษาภาคปกติ การศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการและการศึกษาสำหรับปวงชน (กศ.บป. , กศ.ปช. ระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี 2 ปีและปริญญา4 ปี)

พ.ศ. 2538 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ลงพระปรมาภิไธยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เริ่มใช้พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2538

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์เป็นแหล่งองค์ความรู้ทางวิชาการ ยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงาน มีคุณธรรม จริยธรรม และสำนึกในความเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ
2. ศึกษา วิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
3. ให้บริการทางวิชาการ พัฒนา ถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่สังคมในรูปแบบที่หลากหลาย และสืบสานโครงการ อันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นอย่างป็นรูปธรรม
4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความตระหนักที่คิรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยยังดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของความเป็นไทย

ยุทธศาสตร์

1. ผลิตและพัฒนาบัณฑิต โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ สร้างจิตสำนึก ค่านิยม วัฒนธรรม บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ส่งเสริม สนับสนุนการให้บริการวิชาการแก่สังคม และขยายการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น รวมทั้งสืบสานและเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี โดยบูรณาการศาสตร์สากล กับภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. สร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีไทยและท้องถิ่น
5. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเอื้อต่อการปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย

เป้าประสงค์

1. บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจ แก่ผู้ใช้บัณฑิตทั้งในท้องถิ่นและประเทศ
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น และองค์กรอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ
3. งานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่แบ่งเป็น ประโยชน์ และสามารถใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม
4. ท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นและพึงพอใจต่อการสืบสาน เผยแพร่และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
5. มีระบบการบริหารจัดการและบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองต่อการปฏิบัติงาน และเป็นທີ່พึงพอใจของผู้รับบริการ

ระดับที่เปิดสอน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จัดการศึกษาดังนี้

- o ปริญญาตรี 4 ปี
- o ปริญญาตรี 5 ปี
- o ปริญญาโท
- o ปริญญาเอก

คณะที่เปิดสอน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จัดการศึกษา จำนวน 5 คณะ ดังนี้

- คณะครุศาสตร์
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- คณะวิทยาการจัดการ
- คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สาขาที่เปิดสอน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จัดการศึกษา ดังนี้

คณะ	ระดับ	หลักสูตร	สาขาวิชา
ครุศาสตร์	ปริญญาตรี	ค.บ. 5 ปี	คณิตศาสตร์
			ภาษาอังกฤษ
			การศึกษาปฐมวัย
			วิทยาศาสตร์
			พลศึกษาและสุขศึกษา
	ปริญญาโท	ค.ม.	วิจัยและประเมินผลการศึกษา
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	ปริญญาตรี	รป.บ. 4 ปี	รัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารองค์การภาครัฐ)
		ศศ.บ. 4 ปี	รัฐศาสตร์
			พัฒนาสังคม
			ภาษาอังกฤษ
			สารสนเทศศาสตร์
			ศิลปกรรม
			ดนตรี
			นาฏศิลป์และการละคร
		น.บ. 4 ปี	นิติศาสตร์
	ปริญญาโท	รป.ม.	รัฐประศาสนศาสตร์(นโยบายสาธารณะ)
	ปริญญาเอก	รป.ด.	รัฐประศาสนศาสตร์
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ปริญญาตรี	วท.บ. 4 ปี	เคมี
			ฟิสิกส์

			ชีววิทยา
			คณิตศาสตร์
			สาธารณสุขชุมชน
			เทคโนโลยีสารสนเทศ
			วิทยาการคอมพิวเตอร์
			วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
			วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร
เทคโนโลยีการเกษตร	ปริญญาตรี	วท.บ. 4 ปี	เกษตรศาสตร์ แขนงวิชาพืชศาสตร์
			เกษตรศาสตร์ แขนงวิชาสัตวศาสตร์
			เกษตรศาสตร์ แขนงวิชาการจัดการเกษตร
			เกษตรศาสตร์ แขนงวิชาคหกิจการอาหาร
			ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
		ทล.บ. 4 ปี	เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ก่อสร้าง
			เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีการผลิต
			เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ อุตสาหกรรม
			เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้า อุตสาหกรรม
			เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์
วิทยาการจัดการ	ปริญญาตรี	ศส.บ. 4 ปี	นิเทศศาสตร์
		บช.บ. 4 ปี	การบัญชี
		บธ.บ. 4 ปี	การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการจัดการ
			การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการตลาด
			การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
			การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์
			การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการจัดการท่องเที่ยวและ อุตสาหกรรมบริการ
		ศ.บ. 4 ปี	เศรษฐศาสตร์

	ปรัชญาโท	บธ.ม.	การจัดการทั่วไป
--	----------	-------	-----------------

ประเภทของนักศึกษา

ภาคปกติ เรียนวันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 08.30 - 16.30 น. ระดับปริญญาตรี

ภาคพิเศษ เรียนวันเสาร์-วันอาทิตย์ เวลา 08.30 - 16.30 น.

ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต

ระดับปริญญาโท

ระดับปริญญาเอก

ภาคการศึกษาเพื่อปวงชน (กศ.ปช.)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีคำที่ใช้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่หลายคำ คือ ภูมิปัญญา (Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Poppula wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาไทย” (Thai wisdom) ซึ่งคำต่างๆ มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน การวิจัยในครั้งนี้ใช้คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยนำเสนอสาระที่เกี่ยวข้องดังนี้

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีนักวิชาการและหน่วยงานให้ความหมายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งที่คล้ายกันและแตกต่างกัน ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก.(2531 : 39–57) กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และประสบการณ์ที่สืบทอดกันมา ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือประสบการณ์ด้วยตนเอง โดยเรียนรู้จากผู้ใหญ่

สุจารี จันทรสุขและคนอื่นๆ. (2531 : 40-42) ให้ความหมายว่า หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากความรอบรู้ และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาโดยตรง ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนทางอ้อมคือ การเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรอบรู้ที่สะสม ทำให้เกิดศักยภาพ จากประสบการณ์ใหม่ๆ กับความรอบรู้ที่มีมาแต่ดั้งเดิมสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาแต่ละเรื่องแต่ละสถานการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อมที่มีเงื่อนไข เฉพาะที่แตกต่างกัน

สามารถ จันทรสุริย์. (2533 : 12-16) ให้ความหมายว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดได้เอง นำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น

ชาติ ถาวรนุรักษ์ (2534 : 23) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า กระบวนการคิด และวิธีการจัดการกับชีวิตเพื่อความอยู่รอด และการดำรงอยู่ของชาวบ้านในสังคม หมู่บ้านเพื่อเป็นฐานนำไปสู่แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น

ชลธิรา สัตยวัฒนา (2534: 83 , อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541:12) อธิบายว่า ภูมิปัญญาเป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสั่งสม สืบทอด กลั่นกรองกันมายาวนาน มีที่มาหลากหลาย ไร้เอกภาพ แต่ก็ได้ประสมประสานกันจนเป็นเหลี่ยมมนที่จรัสแสง คงทนและทำทายตลอดกาลเวลา ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ (Unity) แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็น เอกลักษณ์ (Identity)

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ (2534 : 201) ได้สรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ประสบการณ์ของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการศึกษาอบรม สั่งสมและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นความรู้ประสบการณ์ที่เกิดจากประสบการณ์ของตนเองโดยได้เรียนรู้จากการทำงานจากธรรมชาติแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความค่าเสริมสร้างความสามารถ ทำให้คนเรามีชีวิตร่วมกันอย่างมีสันติสุข เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์มีส่วนเสริมสร้างการผลิต หรือเป็นความรู้ที่สะสมถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่ง และการถ่ายทอดระหว่างชาวบ้านด้วยกัน

ศรีศักร วัลลิโภดม (2535 : 6) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ศักยภาพของมนุษย์ ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ทำให้ มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่น

เสรี พงศ์พิศ (2536 : 27) กล่าวไว้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิม อันมีเอกลักษณ์องค์รวมนั้นแสดงออกถึงการเกื้อกูลระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับ สิ่งเหนือธรรมชาติ

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2536 : 386) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า สติและปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สะสม และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของบุคคลในท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ชี้นำแนวทางในการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนถาวรกับธรรมชาติรอบตัว

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2536 : 6) อธิบายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นสิ่งที่มีขอบเขต กว้างขวาง ลึกซึ้ง หมายถึง คตินิยม ความรู้ ความสันทัด การรู้เท่าทันธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัว และการเลือกเห็นความคิดวิธีการใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผลเป็นเรืองของการสั่งสม ประสบการณ์มาหลายชั่วคน

รัตนะ บัวสนธ์ (2537 : 176) อธิบายความหมายภูมิปัญญาว่า เป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาแต่ อดีตและ เป็นเรืองของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่ง เหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิตการทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือเพื่อให้เกิดความสงบสุข ทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้านและส่วนที่เป็นปัจเจกชนของชาวบ้าน

วิชา ทรวงแสง (2537 : 11) ให้ความหมายคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ข้อมูลที่แสดงถึงความคิด คุณค่า ความสัมพันธ์ และการผลิตที่ได้มีการสั่งสม ถ่ายทอด สืบต่อกันมาในชุมชนแห่งหนึ่งๆ รวมทั้ง

ในส่วนที่เป็นความริเริ่มของบุคคลในชุมชนและได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งดีมีคุณค่า มีความหมาย ใกล้เคียงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

ธวัช ปุณโณชก (2537 : 40-42) กล่าวว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ประสบการณ์ในการ ประกอบอาชีพ ในการเล่าเรียน การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีทำนา การไถนา การใช้ควายในการไถนา การ รู้จักนวดข้าว โดยใช้ควาย รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม่สอยในชีวิตประจำวัน รวมทั้งรู้จักเอาดิน จักกระตามาเข้มน้ำ ต้มให้เหือดแห้งเป็นเกลือขาว ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

นิพนธ์ กินวรงค์ (2537 : 45) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่นซึ่งมีส่วน เสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชน

ประคอง นิมมานเหมินท์ (2538 : 47) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงความรู้หรือ ระบบความรู้ที่มนุษย์ค้นพบหรือคิดค้นขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงปลอดภัย มีความสะดวกสบาย สุขสงบ และบันเทิงใจ อาจเป็นระบบความรู้ที่คิดขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนตนของ บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อประโยชน์ของกลุ่มชนก็ได้

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2539 :3) ให้ความหมายของคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านในท้องถิ่น ที่ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิด วิเคราะห์ จนตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้และใช้ในการแก้ปัญหาหรือการดำเนินชีวิตโดยได้รับการถ่ายทอด และกลั่นกรอง เป็นระยะเวลายาวนาน ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ

เสน่ห์ จามริก (2539 : 6 – 7) ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาไทยไม่ใช่เรื่องชาตินิยมไม่ใช่กลับไปหาอดีต แต่หมายถึงการแสวงหาวิถีที่กว้างขวางโดยศึกษาประสบการณ์จากประวัติศาสตร์ด้วยกันว่า “ภูมิปัญญาไทย” นั้น ด้านหนึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องพื้นภูมิธรรมดมาแล้ว ยังหมายถึงศักยภาพในการประสานความรู้ใหม่ๆ มาใช้ประโยชน์ด้วย ซึ่งเอื้ออำนวยให้เกิดทางเลือกใหม่ที่มีลักษณะสากลและมีลักษณะเฉพาะของเราเอง

ประเวศ วะสี (2539 : 75) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดจากการสะสม การเรียนรู้มาเป็นระยะเวลา ยาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาๆ แบบที่เราเรียนจะนั้นวิชาที่ เกี่ยวเศรษฐกิจอาชีพ ความเป็นอยู่ เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย การศึกษาวัฒนธรรม จะผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกัน ไปหมด

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 2) ให้ความหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการ ศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานองค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การ

จัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชุมชนและในตัวผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2541 : 11) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทาง พฤติกรรม และความสามารถแก้ไขปัญหาของมนุษย์

นันทสาร สีสลับ (2541 : 11 - 29) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่าเป็นความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ซึ่งได้เรียนรู้จากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง และผู้ที่มีความรู้ในชุมชน ความรู้เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางหลักเกณฑ์ มีวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ไปแล้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกับธรรมชาติ ความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนหนึ่งไปสู่คนอีกคนหนึ่ง ระหว่างการสืบทอด มีการปรับปรุง ประยุกต์ และ เปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540 : 11-12) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ และความชัดเจน ที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสถานะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มและกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม-วัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น

ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2541 : 6) ให้ความหมายว่า เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา อันเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้ และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน

Orlando. (1988 : 23 , อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 : 13) อธิบายว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่าเป็นศาสตร์ของประชาชน เรื่องพื้นบ้าน เป็นความรู้ชาวบ้าน ที่ผ่านการปฏิบัติมาแล้วอย่างโชกโชน เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของเขา ความรู้ ดังกล่าวไม่ได้จัดเข้ารหัสเก็บไว้ แต่เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้ มีพลังและสำคัญยิ่ง ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิต อยู่รอด สร้างสรรค์การผลิต และช่วยในด้านการทำงานเป็นสิ่งที่สะสมมากกว่าศตวรรษแล้ว เป็นโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการมีเหตุ และมีผลในตัวเอง

สรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสถานะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มและกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ได้มีการ

ติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม-วัฒนธรรมของตนเอง โดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง แต่ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ จึงกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานองค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัย

ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยนำเสนอสาระเกี่ยวกับความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์ (2537 : 19) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจจะเป็นคำใหม่ในวงการศึกษและการพัฒนาประเทศ แต่ที่แท้จริงแล้วความรู้ แนวคิด การปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีมาก่อนแล้วในหมู่ของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น และผู้ที่เข้าไปทำงานในท้องถิ่น แต่เริ่มเด่นชัดขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เมื่อกลุ่มนักพัฒนาขององค์กรเอกชนเข้าไปทำงานในหมู่บ้านและได้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้ริเริ่มฟื้นฟูเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อค้นหาคุณค่าที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมเพื่อการพัฒนา ซึ่งพวกเขาได้รับผิชอบอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดการแลกเปลี่ยนทางความรู้ ความคิดระหว่างนักพัฒนากับชาวบ้าน เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นผลให้บทบาทของนักพัฒนาเปลี่ยนไปจากการนำความรู้และทฤษฎีจากวิทยาการใหม่ไปถ่ายทอดให้ชาวบ้านฝ่ายเดียว มาเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน

แนวทางการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของความรู้ภายในท้องถิ่นก่อนจะมีการศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีการศึกษาความรู้เรื่องทำนองนี้มาบ้างแล้ว แต่เรียกชื่อว่าเป็นการศึกษาวัฒนธรรม ชุมชนหรือการพึ่งพาตนเองของชาวบ้าน ดังนั้นประเด็นความรู้ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงไม่ได้มีการนำมาใช้โดยตรงกับการพัฒนาประเทศมากนัก แม้ว่าในปัจจุบันนี้องค์กรภาครัฐบาลได้ริเริ่มตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน ทั้งองค์กรภาคเอกชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อฟื้นฟู เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น ด้วยการเข้าร่วมพัฒนาท้องถิ่นโดยให้ความรู้ ความคิดจากท้องถิ่นนั้นๆ แต่ก็ไม่ได้ทำให้เกิดความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแพร่หลายมากนัก ไม่ว่าเนื่องด้วยเหตุผลใดก็ตาม สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ แล้วความรู้ แนวคิดและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นได้มีการแพร่หลายมานานแล้ว เพราะได้มีการสะสมและถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งนี้เพื่อบำรงตนอยู่ในท้องถิ่นได้ตามอัธยาศัย ซึ่งอภิชาติ

สรุปได้ว่า **ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น** กำเนิดจากการสั่งสมองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษและสถาบันต่างๆ ในชุมชนของท้องถิ่น โดยมีวัฒนธรรมศาสนา เป็นพื้นฐาน โดยบูรณาการกับการได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม และความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่บุคคลในท้องถิ่นได้ถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน การศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในระยะแรกเป็นการศึกษาเรื่องของวัฒนธรรมในท้องถิ่น การพึ่งพาตนเองของชาวบ้านภายในท้องถิ่นต่อมาได้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของเกษตรกรรม การละเล่นศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเป็นอยู่ในท้องถิ่น

ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเสมือนศักยภาพของท้องถิ่นหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ในมุมมองของนักวิชาการได้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2530 : 8-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ความรู้ และระบบความรู้ซึ่งสัมพันธ์กัน
2. ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเกิดจากการสั่งสมและกระจายความรู้หรือการนำความรู้ขึ้นไปให้บริการแก่คนอื่นๆ อย่างไร เช่น ความรู้ของหมอพื้นบ้าน มีการสั่งสมความรู้ทางการแพทย์หรือการเป็นหมออย่างไร
3. การถ่ายทอดความรู้และกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อนจากคนชั่วอายุคนหนึ่งไปสู่อีกชั่วอายุคนหนึ่ง

4. การสร้างสรรค์และการปรับปรุง เพราะภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ใช่ความรู้หรือระบบความรู้ที่หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่มีความปรับเปลี่ยน และมีการดัดแปลงเพิ่มเติมโดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเอง รวมทั้งลักษณะของการอนุรักษ์และมีผลต่ออำนาจการตัดสินใจของชาวบ้านสูง

อนึ่ง นาตะบุตร (2536 : 82 – 83) มีความคิดเห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

1. มีความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เอื้ออำนวย ชี้นำและเป็นทางเลือกที่เหมาะสมต่อสภาวะท้องถิ่นและเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เข้ามากระทบ

2. ความรู้ ภูมิปัญญา และระบบคุณค่าต่างๆ ได้รับการประยุกต์ (Reproduction) และสืบสานอย่างต่อเนื่องโดยสมาชิกของชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้หลายรูปแบบผ่านประเพณี พิธีกรรม ตัวบุคคล และการปฏิบัติซ้ำ มีการเลือกสรรและผสมผสานกับความรู้ที่เข้ามาจากภายนอก

3. ผู้นำปัญญชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน เครือข่ายของกลุ่มบุคคลและองค์กร ชุมชน ในรูปแบบต่างๆ คือ สถาบันสำคัญของกระบวนการปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาการพิทักษ์ ปกป้องชุมชนและขยายแนวร่วมในการพัฒนาชุมชน

กล้า สมตระกูล (2536 : 67) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า ในอดีตและปัจจุบันการถ่ายทอดความรู้ในระบบโรงเรียนยังมีการจัดการเรียนการสอนโดยครูหรือนักวิชาการที่เน้นทฤษฎี ทำให้เกิดความล้มเหลวในการเรียนการสอน แต่ในขณะที่ผู้มีประสบการณ์ลึกเฉพาะเรื่องสามารถถ่ายทอดและนำความรู้ไปปฏิบัติได้ผลดี เช่น ผู้เลี้ยงหมู เลี้ยงปลาตก ปลุกผัก ทอผ้า จักสาน และบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (2541: 1) กล่าวถึง ความสำคัญของภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง ดังปรากฏในประวัติศาสตร์ ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความ เป็นปึกแผ่นของประเทศมาโดยตลอด

2. ภูมิปัญญาไทยสร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย ภูมิปัญญา ไทยในอดีต จนถึงปัจจุบัน มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของนานาชาติอารยประเทศ เช่น นายขนมต้ม เป็นนักมวยไทย มรดกภูมิปัญญาทางภาษาและวรรณกรรม ซึ่งคนไทยมีอักษรไทยเป็นของตนเอง มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย และวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมไทยถือว่าเป็นวรรณกรรมที่มี ความไพเราะได้ วรรณกรรมทุกด้าน อาหารไทยเป็นอาหารที่มีความหลากหลายในรสชาติอาหารทั้ง คาวและหวาน ปรุงง่าย รสอร่อยถูกปากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พืชที่ใช้ปรุงอาหารส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและราคาถูก เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาไทยสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิต ได้อย่างเหมาะสม คนไทยยอมรับนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆ โดยได้นำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตได้อย่าง เหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม รักสงบใจเย็น มี ความอดทนให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายปกติสุข ทำให้คนในชุมชนพึ่งพากันได้

4. ภูมิปัญญาไทยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนภูมิ ปัญญาไทยมีความเด่นชัดในการยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญแก่คนสังคม และธรรมชาติอย่าง ยิ่ง มีเครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณีไทย 12 เดือนตลอดปี ล้วน เคารพคุณค่าของธรรมชาติ เช่น

ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการลอยกระทง เป็นต้น ประเพณี สงกรานต์ เป็นประเพณีที่ทำให้ฤดูร้อน อากาศร้อน กำลังต้องการความเย็นจึงมีการรดน้ำดำหัว ผู้ใหญ่เพื่อแสดงความเคารพและขอพรเป็นวัน แห่งครอบครัว ญาติพี่น้องได้พบปะกันด้วยความรัก ความอบอุ่น

5. ภูมิปัญญาไทยช่วยเปลี่ยนแปลง ปรับวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค สมัย แม้ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยนไปอย่างไร ความรู้สมัยใหม่จะล้นหลามเข้ามามากแต่ภูมิปัญญาไทย ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์มาติดตั้งกับเรือใส่ใบพัด เป็นทางช่วยให้ สามารถวิ่งได้เร็วขึ้น เรียกว่าเรือหางยาว การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสาน สามารถพลิกฟื้นธรรมชาติให้ อุดมสมบูรณ์คืนแทนสภาพป่าเดิมที่ถูกทำลายไป การรู้จักใช้ภูมิปัญญา ในการออมเงิน สะสมทุนตาม แบบสมัยใหม่ให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อปลดปล่อยหนี้สินและจัดสวัสดิการแก่ สมาชิก จนชุมชนมีความมั่นคง เข้มแข็ง สามารถช่วยตนเองได้หลายร้อยหมู่บ้านทั่วประเทศ เมื่อ ป่าถูกทำลายเพราะตัดโค่นเพื่อปลูกพืช ชนิดเดียวก็ตามภูมิปัญญาสมัยใหม่ที่หวังรวยแต่ในที่สุดก็ ขาดทุนและมีหนี้สินล้นพ้นตัว สภาพแวดล้อม สูญเสียเกิดความแห้งแล้งคนไทยจึงใช้ภูมิปัญญาใน การปลูกป่าด้วยพืชที่กินได้และใช้ประโยชน์จากไม้ ได้ด้วย มีพืชสวนพืชป่า ไม้ผล พืชสมุนไพร สามารถมีกินมีใช้ตลอดชีวิตเรียกว่า “วนเกษตร” บางพื้นที่ เมื่อป่าถูกทำลาย คนในชุมชนก็ใช้ภูมิ ปัญญาในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มรักษาป่าชุมชน ร่วมกันสร้าง ระเบียบกฎเกณฑ์กันเอง ให้ทุกคน ถือปฏิบัติได้ สามารถรักษาป่าไว้ได้อย่างสมบูรณ์ดั้งเดิมเมื่อปะการัง ธรรมชาติถูกทำลาย ปลาไม่มีที่ อยู่อาศัย ประชาชนสามารถใช้ภูมิปัญญาสร้าง “อุหยม” ขึ้นเป็นปะการัง เทียม ให้ปลาอยู่ อาศัยวางไข่ และแพร่พันธุ์ ให้เจริญเติบโตขยายจำนวนมากดังเดิมถือเป็นการใช้ภูมิ ปัญญาช่วย ปรับปรุงประยุคนำมาใช้ได้ตามยุคสมัย

สรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญทั้งในส่วนที่เป็นองค์ความรู้และระบบการถ่ายทอด องค์ความรู้ ซึ่งมีความสำคัญต่ออัตลักษณ์และการอยู่รอดของท้องถิ่น

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอย่างหลากหลายทั้งที่เหมือนกัน คล้ายกันและแตกต่างกันใน แต่ละชุมชน จึงมีนักวิชาการได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็นประเภท ดังนี้

วิจิต นันทสุวรรณ (2528 : 7) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ คือการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ โดยปรากฏออกมาในลักษณะกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติและ ข้อห้ามที่มีให้ปฏิบัติ เช่น ความเชื่อธรรมชาติต่างๆ เรื่องของผีที่ทำให้เกิดภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกัน ระหว่างธรรมชาติ เช่น ระบบเหมือง ฝาย ฝิน้ำ ฝินา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากประสบการณ์ การอยู่ร่วมกันเป็นรูปแบบกฎเกณฑ์ของสังคมที่บอกว่สิ่งที่ปฏิบัติที่ดี หรือไม่ดีอย่างไร โดยมีระบบความสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นหลัก มีความเข้าใจอนิจจังของชีวิตเป็นแกนสูงสุด ภูมิปัญญาที่แสดงออกคือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

ธวัช ปุณโณทก (2531 : 38-57) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. คติ ความเชื่อ เป็นความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ทุกคนยอมรับและถือปฏิบัติต่อกันมา

2. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพและการศึกษาเล่าเรียน คือความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์และการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา เป็นต้น

ในปี 2537 ธวัช ปุณโณทก. (2537 : 63) ได้กล่าวถึง ผลผลิตจากภูมิปัญญาของผู้รู้พื้นบ้านอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ ได้แก่ วรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นมาในรูปของเพลง ภาษิต เรื่องเล่า (นิทาน) ตำนาน และข้อเขียน เพื่อสนองความต้องการของสังคมในด้านความบันเทิงและสาระความรู้ในรูปแบบอื่นๆ อาจแยกได้ 2 ประเภท คือ วรรณกรรมลายลักษณ์ และวรรณกรรมมุขปาฐะ (เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา) วัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนทำให้วรรณกรรมแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะที่แตกต่างไปบ้างและยังมีส่วนที่ตรงกันบ้างแต่น้อยมาก

ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์ (2537 : 30 - 43) สรุปประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 9 ประเภทดังนี้

1. ด้านคติความเชื่ออันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ส่วนของนามธรรมและรูปธรรมเป็นผลทำให้เกิดคำสอนสำหรับเป็นข้อห้ามข้อควรปฏิบัติของคนในแต่ละท้องถิ่นอาจมีความคล้ายคลึงแตกต่างกันตามสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และความเกี่ยวข้องกับชนต่างกลุ่ม โดยสามารถจำแนกออกเป็น 15 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับ 1. การเกิด การตาย 2. โชคลาง 3. ฤกษ์ยาม 4. อาชีพ 5. เครื่องราง เวทมนต์ไสยศาสตร์และผีสิงนางไม้ เทพารักษ์ 6. ลักษณะดี - ชั่ว 7. ผีน 8. จำนวนนับ 9. สิ่งศักดิ์สิทธิ์ 10. ยากกลางบ้าน 11. สิ่งมงคล 12. เกล็ด 13. ปรางค์การณัฏฐาธิ 14. เรื่องบาป - บุญ นรก - สวรรค์ และ 15. ความเชื่อเบ็ดเตล็ด

2. ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นตัวชี้หน้าที่สำคัญต่อการแสดงออกของภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่น เนื่องจากความรู้เรื่องดังกล่าวเป็นวิธีการดำเนินชีวิตหรือแบบแผนที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มนั้นๆ โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับ 1. ความเชื่อแบบพุทธ เช่น ประเพณีทำบุญวันสำคัญทางศาสนา 2. ความเชื่อแบบพราหมณ์ 3. การนับถือผี เช่น ประเพณีเบนตาจุม และ 4. ประเพณีเบ็ดเตล็ด เช่น ประเพณีการแข่งขันเรือ ประเพณีการวิ่งควาย

3. ด้านเกษตรพื้นฐาน สืบเนื่องมาจากความล้มเหลวในการจัดระบบการผลิตเพื่อให้มีกิน

มาเป็นการทำเพื่อขายให้คนกลุ่มหนึ่งโดยนำความล้มเหลวที่ผ่านมาเป็นบทเรียนและนำไปสู่แนวคิดการพึ่งพาตนเอง หรือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันด้วยการเริ่มฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นที่สูญเสียไปปรับให้มีสภาพความอุดมสมบูรณ์ ปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตที่เคยถูกรอรับจากสภาพสังคมที่มีพ่อค้าคนกลาง ระบบธุรกิจ ระบบโรงงาน กลับเข้าสู่การเกษตรที่อาศัยความสมดุลทางธรรมชาติบุคคลเหล่านี้ สามารถยืนหยัดต่อสู้ความล้มเหลวได้อย่างเหมาะสมด้วยกำลังกายกำลังสติปัญญาและการสั่งสมประสบการณ์จากการผสมผสานแนวคิดระหว่างการเกษตรแบบดั้งเดิมกับแบบใหม่มีการผสมกลมกลืนได้อย่างเหมาะสมสามารถอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง ซึ่งนับว่าผู้คนเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สมควรได้รับการยกย่อง นำแนวความคิด ความรู้ ประสบการณ์ที่ได้ไปถ่ายทอดและเผยแพร่ต่อไป เกษตรกรรมในรูปแบบของการพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย 1. เกษตรยั่งยืน 2. เกษตรแบบผสมผสาน 3. เกษตรแบบธรรมชาติ 4. วนเกษตร และ 5. ไร่นาสวนผสม

4. ด้านสิ่งแวดล้อม ช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นว่าประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจ เรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งเรื่องนี้กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนสื่อมวลชนต่างก็ให้ความสนใจที่จะรณรงค์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ รวมทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะสะท้อนออกมาในแนวทางของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านคติ ความเชื่อ แล้วประยุกต์ออกมาสู่การพัฒนาชีวิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปลูกป่าสมุนไพรร และปลูกพืชพรรณไม้ที่มีคุณค่าเป็นยารักษาโรค

5. ด้านสวัสดิการชุมชนการพัฒนาประเทศที่เน้นพัฒนาชนบทที่ยากจน และถูกทอดทิ้ง ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ผลของการพัฒนาที่ประชาชนได้รับ คือ ราคาที่ดินสูงขึ้นฐานะยากจนมากขึ้นและมีหนี้สินที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุมาจากประชาชนถูกบีบเข้าระบบทุนนิยม

6. ด้านการรักษาพื้นฐาน ปัจจุบันการแพทย์สมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้าสามารถรักษาโรคเกือบทุกชนิดให้หายจากการเจ็บป่วยได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามสภาพโดยทั่วไปในสังคมไทยยังมีการรักษาคนเจ็บป่วยด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมหรือแบบพื้นบ้าน ด้วยเหตุผลจากสภาพวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทย ดังนั้นการนำวิธีการรักษาแบบพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้กับวิธีการทางการแพทย์สมัยใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการนำคุณค่าในสิ่งที่แฝงมาผสมกับสิ่งใหม่ จึงทำให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

7. ด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศไทยได้มุ่งพัฒนาประเทศ โดยใช้วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาให้ เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่จึงเป็นผลให้ประสบกับปัญหาและอุปสรรคมาก ดังที่ปรากฏทั่วไป ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดที่จะนำเทคโนโลยีพื้นฐาน หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้พัฒนาประเทศและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนเพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นประกอบกับ

เป็นการรื้อฟื้นมรดกของชาติที่เป็นความรู้วิทยาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากความสามารถของคนในท้องถิ่นได้สร้างขึ้นมา

8. ด้านศิลปะพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นจากความรู้ความสามารถของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น ด้วยความเรียบง่ายสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ทำให้สามารถสื่อความหมายกับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี โดยกำหนดขอบเขตของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะพื้นบ้าน รวมไปถึงการเล่นพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้าน และดนตรีพื้นบ้าน

9. ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน งานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยพัฒนารูปแบบให้มีประโยชน์ใช้สอยได้สมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ผลจากการพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่เสมอทำให้เป็นภาพสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่ดำรงของท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น ความรู้ ความคิดที่เกิดจากการพึ่งพาธรรมชาติ ความเชื่อ ความศรัทธาเลื่อมใสศาสนา เพื่อความมั่นคงต่อการดำรงชีวิต โดยจัดแบ่งหัตถกรรมพื้นฐานออกเป็นลักษณะต่างๆ คือ เครื่องจักสานที่ผลิตขึ้นใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระบุง กระจาด กระด้ง ชะลอม เข่ง หลัว ไช ลอบ สุ่ม เสื่อลำแพน การจัดประดิษฐ์ดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง งานใบตอง การแกะสลักผักผลไม้ เครื่องไม้ การร้อยมาลัย การทำเครื่องดนตรี (อังกะลุง) การผูกผ้า การจับผ้าให้เป็นรูปแบบต่างๆ และการสาน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2536 : 23) ได้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
2. ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ
3. ภูมิปัญญาด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและความเชื่อ
4. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน
5. ภูมิปัญญาด้านศิลปะ
6. ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
7. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540 : 13) แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ความเชื่อ – โลกทัศน์ที่บ่งบอกลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เหนือธรรมชาติ และระหว่างธรรมชาติ
2. วิถีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา และการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
3. ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐ์กรรมในรูปเครื่องมือ ของใช้ ศิลปวัตถุที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค

4. กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ประสพการณ์ การให้การศึกษา อบรมและการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรม-ปรีชาญาณของชาวบ้าน

สำนักงานกลางหอรัษฎากรพิพัฒน์ (2541 : 19 - 20) แบ่งภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น 10 สาขา ได้แก่

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร เกษตรธรรมชาติ ไร่นาสวนผสม และสวนผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านผลผลิตการแก้ไขปัญหาโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาดเพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน การดูแลและรักษาสุขภาพแผนโบราณไทย

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและการบริการกองทุน และธุรกิจชุมชนทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน เช่น การจัดการเรื่องกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน การจัดระบบสวัสดิการบริการในชุมชน การจัดระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานของ

องค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทและหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำ สารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

รุ่ง แก้วแดง (2541 : 208 - 209) ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็นสาขาจำนวน 11 สาขา ได้แก่ สาขาเกษตร สาขาอุตสาหกรรม และหัตถกรรม สาขาการแพทย์แผนไทย สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน สาขาสวัสดิการ สาขาศิลปกรรม สาขาการจัดการองค์กร สาขาภาษาและวรรณกรรม สาขาศาสนา และประเพณี และ สาขา การศึกษา ดังนี้

1. สาขาเกษตร หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และ เทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถ พึ่งตนเองในภาวะต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้าน การตลาด แก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ไขโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีเหมาะสม กับการเกษตร เป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการบริโภคอย่าง ปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิต และการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งทางด้านสุขภาพและ อนามัย

4.สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการอนุรักษ์การพัฒนา การใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5.สาขากองทุนและธุรกิจชุมชนหมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริการกองทุน ในการประกอบอาชีพ ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง การจัดการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความ มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงาน ขององค์กร ชุมชนนั้น ๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่ของ องค์กร เช่น การจัดการของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับ ภาษาทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับ ใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้ เหมาะสมต่อการ ประพฤติปฏิบัติให้ บังเกิดผลดีต่อบุคคล และสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณีประเพณีข้าว เป็นต้น

11. สาขาการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดการอบรมเลี้ยงดู การ บ่มเพาะ การสอนสั่ง การสร้างสื่อและอุปกรณ์การวัดผลสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ (2541 : 23) ได้แบ่งภูมิ ปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 5 ด้านคือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร หมายถึง การผสมผสานการเกษตร และ เทคโนโลยี โดยการพัฒนามนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในกรณีต่าง ๆ ได้ใน เบื้องต้น เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต เช่น การแก้ไขโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการผลิตและการบริโภค คือ การรู้จักประยุกต์ใช้ เทคโนโลยี สมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อลดการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภค อย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการที่จะให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเอง ทางเศรษฐกิจได้ เช่น การใช้เครื่องมือและครกตำข้าวโดยไม่ต้องพึ่งโรงสีข้าว เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการรักษาโรคและการป้องกันโรค โดยการสืบทอดความรู้ ดั้งเดิม และรู้จักประยุกต์ความเชื่อของท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพ อนามัย เช่น หมอธรรมชาติ และผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและศิลปะ วัฒนธรรม การอนุรักษ์ป่าไม้ การรักษา การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การ เคารพแม่น้ำ พืชพันธุ์ธัญญาหาร และ โบราณวัตถุ

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการ สวัสดิการ และธุรกิจชุมชน ให้พิจารณา ด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลัก เช่น กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน สหบาลข้าว (ธนาคารข้าว) สหกรณ์ร้านค้า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การจัดการผลิต กลุ่มแม่บ้าน และเยาวชน เป็นต้น

สรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีลักษณะร่วมเหมือนกันจึงจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน

การวิจัยในครั้งนี้ เลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภท ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของมะขามหวาน โดยเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานตั้งแต่ปลูก ผลิตผลผลิต ผลิตภัณฑ์และการตลาด

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะต่างๆ ตามที่นักวิชาการพยายามอธิบายไว้ ดังนี้

เสรี พงศ์พิศ (2529 :147)กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 2 ลักษณะดังนี้

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นการศึกษาจากโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ เป็นปรัชญาในการ ดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งใน ชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะดนตรี และอื่น ๆ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นนามธรรมและลักษณะที่เป็นรูปธรรมจะสะท้อนออกมา ใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกันคือ

- 2.1 ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลกสิ่งแวดล้อม สัตว์ ธรรมชาติ
- 2.2 ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ร่วมในสังคม หรือในชุมชน
- 2.3 ความสัมพันธ์กับสิ่งสิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย

ทั้งสามลักษณะนี้ คือสามมิติของเรื่องเดียวกันคือชีวิตของชาวบ้านสะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญา ในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพเหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็น รากฐานในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

ประเวศ วะสี (2531 : 81) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญบางประการของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ

1. มีความจำเพาะกับท้องถิ่น เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจาก ประสบการณ์หรือความสามารถของคน และสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ เพราะฉะนั้นภูมิปัญญา ท้องถิ่นจึงจะมีความสอดคล้องกับ เรื่องของท้องถิ่น มากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอก

2. มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญา ที่มาจาก ประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม เช่น ความเชื่อเรื่องแม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ ฯลฯ ทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น เช่น พิธีลอยกระทง พิธีแรกนาขวัญ ฯลฯ พิธีดังกล่าวเป็นตัวอย่างของภูมิปัญญาในการนำเอา ธรรมชาติมาสร้างให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ให้คนเคารพธรรมชาติไม่ทำลายธรรมชาติ

3. มีความเคารพผู้อาวุโส เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ผู้มีประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส เพราะถือว่าผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

ในปี 2534 (ปะเวศ ะเสี. 2534 : 4) กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า มีวัฒนธรรม เป็นพื้นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ โดยมีองค์ความรู้ 3 ประการ คือ

1. ความรู้ด้านกัมกับพิศชอบต่อศีลธรรมและสิ่งต่างๆ
2. ความรู้ในเรื่องการบริหาร การบริการให้เกิดพลัง โดยอยู่บนพื้นฐานสำนึกที่ถูกต้อง
3. ความรู้ในเรื่องเทคนิค วิธีการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534 : 3 - 7) ได้อธิบายถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องหรือหน่วยสังคมเป็นข้อมูลที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ ความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงผู้ชายประเภท ครอบครัวของสังคมนั้น

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความเชื่อ เกี่ยวกับเรื่องใดในสังคมนั้นๆ ซึ่งอาจยังไม่มีข้อมูล พิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้อง เช่น เรื่อง นรก สวรรค์ ดาญแล้วไปไหน

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความสามารถ แนวทางการแก้ปัญหา หรือป้องกันปัญหาเกี่ยวกับหน่วยสังคมหนึ่งสังคมใด ตัวอย่างครอบครัว เช่น ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นกับครอบครัว

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุในหน่วยสังคมใดๆ เช่น เรือขนาน บ้านช่อง เครื่องใช้ ไม้สอยต่างๆ ในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความสะดวกสบายตามสภาพ เป็นต้น

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางพฤติกรรมในหน่วยสังคมใดๆ เช่น การกระทำความประพฤติการปฏิบัติตัวของคนในครอบครัว ทำให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้ก็นับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นเดียวกัน

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536 : 8 – 9) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านประกอบด้วย 4 ลักษณะ คือ

1. ความรู้และระบบความรู้ซึ่งสัมพันธ์กัน

2. ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเกิดจากการสั่งสมและการกระจายความรู้หรือการนำความรู้นั้นไปให้บริการแก่คนอื่นๆ อย่างไร เช่น ความรู้ของหมอชาวบ้าน ชุมชนมีการสั่งสมความรู้ทางแพทย์หรือการเป็นหมออย่างไร เป็นต้น

3. การถ่ายทอดความรู้และกระบวนการถ่ายทอดที่ซับซ้อนจากคนชั่วอายุรุ่นหนึ่งไปสู่อีกชั่วอายุหนึ่ง

4. การสร้างสรรค์และการปรับปรุง เพราะภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ใช่ความรู้หรือระบบความรู้ที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่มีการปรับเปลี่ยนและมีการดัดแปลงเพิ่มเติมโดยอาศัยประสบการณ์ของชาวบ้านเอง รวมทั้งลักษณะของการอนุรักษ์

สำนักงานกลางหอรัษฎากรพิพัฒน์ (2541 : 17) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาไทยไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเป็นทั้งความรู้ ทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรม
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคน
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่างๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาสังคม

นันทสาร สีสลับ (2541 : 16) กล่าวว่าภูมิปัญญาไทยมีลักษณะดังนี้

1. การเกิดภูมิปัญญา ภูมิปัญญาเกิดจากการที่เกิดการสืบทอด ถ่ายทอด องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนา เลือกรสร ปรับปรุงองค์ความรู้ เหล่านั้นจน เกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว เกิดภูมิปัญญา (องค์ความรู้ใหม่) ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

1. ความรู้เดิมในเรื่องนั้น ๆ ผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ
2. การสั่งสม การสืบทอดของความรู้ในเรื่องนั้น
3. ประสบการณ์เดิมที่สามารถเทียบเคียงกับเหตุการณ์หรือประสบการณ์ ใหม่ได้
4. สถานการณ์ที่ไม่มั่นคง หรือมีปัญหาที่ยังหาทางออกไม่ได้
5. รากฐานทางพุทธศาสนา วัฒนธรรมและความเชื่อ

3. ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทย เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior)
2. ภูมิปัญญาไทย แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับ ธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทย เป็นองค์รวม หรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. ภูมิปัญญาไทย เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นแกนหลัก หรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้น ความรู้ในเรื่องราวต่างๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาการ ทางสังคมตลอดเวลา

สามารถ จันทรัฐ (2536: 32) กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาไทยว่า ภูมิปัญญาไทยสะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ดังนี้

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันระหว่างคนกับโลกสิ่งแวดล้อม สัตว์ พืชธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่นๆ ที่ร่วมกันในสังคม หรือในชนบท
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดจนสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย

ทั้ง 3 ลักษณะนี้ คือ สามมิติของเรื่องเดียวกัน คือ ชีวิตของชาวบ้านสะท้อนออกมา ถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพเหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึง เป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทย ลักษณะภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินวิถีชีวิตพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ การบริหารจัดการองค์กร ตลอดจนการประกอบอาชีพต่างๆ เป็นต้น

สรุป **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ของการดำเนินชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการต่างๆ ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อ ผิสาต่างๆ

รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษเป็นพื้นฐาน ในการถ่ายทอดและเรียนรู้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษในอดีตถึงลูกหลานในปัจจุบัน และมีนักวิชาการกล่าวถึง ดังนี้

สามารถ จันทรสุริย์ (2533 : 19) อธิบายการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า

1. กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่ายและไม่ซับซ้อน เช่น การละเล่น การเล่านิทาน เป็นต้น
2. วิธีการถ่ายทอดมีหลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

สามารถ จันทรสุริย์ (2536 : 19) ได้อธิบายการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พอจะจำแนกได้ดังนี้

1. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก โดยทั่วไปเด็กมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นกับสิ่งที่ใกล้ตัวซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องเป็นงานที่ไม่ซับซ้อนสนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ (ตามตัวอย่าง) การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น
2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มากพอสมควรแล้วและเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ ดังเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่นจะมีขั้นตอนมีคำสอนที่ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาว วิธีถ่ายทอดในรูปแบบการบันเทิง เช่น สอดแทรกในคำร้องของบันเทิง คำร้องของลิเก ลำตัด โนราห์ หนังสือตะลุงภาคใต้ หนังสือตะลุงภาคอีสาน (หนังสือประโมทัย) กลอนลำ คำผญา คำสอของภาคอีสาน คำสอของภาคเหนือ เป็นต้น ถ้าจะแบ่งลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในอดีตตามรูปแบบใหญ่ๆ อาจจะได้ 2 รูปแบบ คือ แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร กับแบบเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับแบบเป็นลายลักษณ์อักษรในอดีตส่วนใหญ่ใช้งานหรือเขียนใส่ใบลานหรือสมุดข่อยที่ชาวใต้เรียกว่า บุคดำ บุคขาว ปัจจุบันเป็นยุคที่การสื่อสารมวลชน การคมนาคมเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทันสมัย และรวดเร็ว จึงมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านทางสื่อมวลชนทุกสาขา เช่น หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 2 ลักษณะ คือ การถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษรและแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการถ่ายทอดโดยตรงและโดยทางอ้อม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระ เรื่องราว และผู้รับการถ่ายทอด

ส่วนการถ่ายทอดในรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ

1. ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน คือ บทบาทการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ภายใต้การกระทำของครู ซึ่งเป็นไปตามลักษณะกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นั่นคือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่น ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักสูตรกโหนด

2. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน แทนที่ทางโรงเรียนจะให้ครู ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ก็เปลี่ยนเป็นปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ในการจัดการเรียน การสอนแทน

วิชิต นันทสุวรรณ (2528 : 7) แบ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างวัยในแต่ละชุมชนจะมีบุคคลที่ต่างวัยอย่างน้อย ที่สุด 4 วัย คือ วัยเด็ก วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่และวัยชรา ซึ่งคนในแต่ละวัยจะมีความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้รับการสะสมไว้เป็นของตนเองและในขณะเดียวกันก็มีการรับและถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ให้แก่กัน

2. การเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์กับสถาบันต่างๆต่างๆภายในหมู่บ้าน ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเกิดจากการสรุปประสบการณ์ของตน สถาบันที่มีการสั่งสม ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิ ปัญญาท้องถิ่น นั่นคือ สถาบันครอบครัว และวัด นอกจากนั้นประเพณี พิธีกรรมมีส่วนร่วม เสริมสร้างช่วยทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่

3. การเรียนรู้เชิงประจักษ์ ภูมิปัญญาเกิดจากการเรียนรู้ พบเห็น ได้ปฏิบัติ ได้เข้าใจ ได้สะสม และได้ประสบการณ์จากการทำมาหากิน การบวชเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ประสบการณ์เช่นนี้นำไปสู่การก่อให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นในตัวชาวบ้านทุกคน โดยใช้สติปัญญา ของตนเองสั่งสมความรู้และประสบการณ์เพื่อการดำรงชีพต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (2541 : 203 - 204) กล่าวถึงการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. การเรียนรู้ ฝึกฝน และได้รับการอบรมสอนสั่งจากญาติ ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครอบครัว และผู้มี บุญคุณบางคน เข้าวัดฟังธรรม บางคนเข้าป่าเรียนรู้จากธรรมชาติ

2. เรียนรู้จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน ตลอดจนการ ดำเนินชีวิตใน ชุมชน ที่เป็นแรงกระตุ้น เป็นแรงผลักดัน หรือเป็นแรงจูงใจให้ผู้ทรงภูมิปัญญา นำสิ่ง เหล่านี้มาทบทวน ไตร่ตรอง แล้วนำมาเป็นฐานการเรียนรู้ของตนเองในเวลาต่อมา

3. การศึกษาจากสถาบันการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นวัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือ หน่วยงานต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง ผู้ทรงปัญญาชาวบ้านจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ทำหลายคนได้รับความรู้ จากการเข้ารับการจัดกิจกรรมฝึกอบรมนำมาปรับให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ของตนเอง

4. การเรียนรู้ทางกิจกรรมต่างๆที่สถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆจัดขึ้นพบว่า ผู้ทรงภูมิ ปัญญาที่ผ่านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายท่าน ขณะที่เรียนอยู่ก็พยายามที่จะร่วม กิจกรรมของ สถาบัน และหน่วยงานภายนอกจัดขึ้น ทำให้ได้รับความรู้มากมาย

5. เรียนรู้จากภูมิปัญญา จากตำราทั้งเก่าและใหม่ เป็นการเรียนรู้โดยตรง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 91 - 92) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยมีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งสามารถสรุปเครือข่ายวิธีการ ถ่ายทอดหลายรูปแบบ ดังนี้

1. เครือข่ายในระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้เฉพาะญาติสนิท และบุคคลในครอบครัวเดียวกัน
2. เครือข่ายในระดับชุมชน เป็นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลที่อยู่ในชุมชน เดียวกัน เช่น ถ่ายทอดโดยผู้นำชุมชนให้กับชาวบ้าน หรือให้กับสมาชิกของกลุ่มที่ประกอบอาชีพ เดียวกัน
3. เครือข่ายระดับองค์กร เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน โดยการผ่านเข้ามาทางผู้นำชุมชน เช่น ครู พระสงฆ์ ผู้นำหมู่บ้าน และผู้ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ

นอกจากวิธีการถ่ายทอดที่ต้องอาศัยเครือข่ายของการเรียนรู้แล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้ทรงปัญญา ในรูปแบบต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. การจัดประสบการณ์ตรงในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับผู้ที่มารับการถ่ายทอดให้เกิด การปฏิบัติจริง โดยเฉพาะวัยเด็ก ผู้ทรงภูมิปัญญาหลายท่านเห็นตรงกันว่า วัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญ ต้องถ่ายทอดและปลูกฝังให้พวกเขาได้ปฏิบัติจริงเชิญวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ สถาบันและองค์กรต่างๆ จัดขึ้น
2. เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ทสถาบัน และองค์กรต่างๆ จัดขึ้น
3. ถ่ายทอดผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ ตามเงื่อนไขและโอกาสที่มี เหล่านี้เป็นต้น
4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาในรูปของสื่อการบันทึก โดยสอดแทรกในกระบวนการ และเนื้อหา หรือคำร้องของบันทึก เช่น ในคำร้องของลูกเก ลำตัดของภาคกลาง โนรา ตะลุงของ ภาคใต้ กลอน คำผญา คำสอของภาคอีสาน คำซอของภาคเหนือ เป็นต้น คำร้องเหล่านี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น คติธรรม คำสอนของศาสนา การเมือง การปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรคพื้นบ้านรวมทั้งการปฏิบัติตามจารีต ประเพณีต่าง ๆ

งานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2539 : 41-48) ให้แนวทางในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงต่างๆที่อยู่ในธรรมชาติ ในสังคมเป็นกลุ่ม สัญลักษณ์แทนปริมาณหรือการกระทำต่างๆ ที่ยังไม่ผ่านการประมวลผล ข้อมูลอาจอยู่ในรูปของ ตัวเลข ตัวหนังสือ ภาพเคลื่อนไหว รูปภาพหรือคำบอกเล่าก็ได้ ส่วนสารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพกับการประมวลจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบและ วิเคราะห์แล้วสามารถนำมาใช้ได้ หรือนำมาประกอบการพิจารณาได้สะดวกกว่า ชัดเจนกว่า และ ง่ายกว่า

2. การวางแผนส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 :2) ได้กล่าวถึง การวางแผน ว่าเป็นกระบวนการซึ่งบุคคล หรือการทำการตัดสินใจไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับงานบางอย่างที่จะทำในอนาคต กระบวนการดังกล่าว ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆที่เป็นชุดกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน

ก่อ สวัสดิพานิช (2530 : 41-42) การวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมที่ แตกต่างกับการวางแผนประเภทอื่น กล่าวคือ แผนพัฒนาวัฒนธรรมเป็นแผนส่งเสริมให้เอกชนหรือ องค์กรการท้องถิ่นทั้งหลายดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมในรูปใดรูปหนึ่ง ไม่ใช่แผนที่หน่วยงาน ทางวัฒนธรรมเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง

3. การส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวางแผนในการส่งเสริมควรศึกษาพื้นฐานการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนเป็น สำคัญ สามารถ จันทร (2536 : 150-151) ได้อธิบายถึง วิธีการที่ชุมชนถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

3.1 การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้น ใน สิ่งที่ใกล้ตัวซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และดึงดูด ใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็น การสร้างนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งที่ควรทำและไม่ ควรทำ

3.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆมา พอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของ ท้องถิ่นต่างๆรวมทั้งการประกอบอาชีพ

3.3 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปของสื่อการบันเทิง โดยการสอดแทรกใน กระบวนการและเนื้อหา หรือคำร้อง เช่น ในคำร้องของลิเก ลำตัดของภาคกลาง โนราหน้าดังของภาคใต้ กลอนลำ คำผญา คำสอนของภาคอีสาน คำขอของภาคเหนือ เป็นต้น คำร้องเหล่านี้จะ กล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น คติธรรม คำสอนของศาสนา

การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรคพื้นบ้าน รวมทั้งการปฏิบัติตามจารีตประเพณีต่างๆ

3.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยสื่อสารมวลชนทุกสาขา เช่น หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอื่นๆ

4. การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบทอดวัฒนธรรมและการส่งเสริมวัฒนธรรมต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและค่านิยมที่ถูกต้อง ดังนั้นการเผยแพร่และให้ความรู้ทางวัฒนธรรมแก่กลุ่มชนเป้าหมายย่อมเป็นสิ่งสำคัญ

5. การระดมทรัพยากรเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสำเร็จใดๆ จะเกิดขึ้นได้ ย่อมต้องอาศัยสิ่งที่เรียกว่า ทรัพยากร (Resources) ซึ่งหมายถึง เงิน วัสดุอุปกรณ์ กำลังคน เวลา พลังงานและอื่นๆ บุคคลหรือองค์การจะไม่สามารถกระทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ถ้าปราศจากการใช้จ่ายทรัพยากร

สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2536 : 22) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมสนับสนุนบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นทางศิลปวัฒนธรรมเป็นการส่งเสริม สนับสนุน ยกย่อง เกียรติบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษทางวัฒนธรรมทุกสาขา ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับแพร่หลาย เพื่อเป็นแบบอย่างและแรงเสริมให้เยาวชน

ภูมิปัญญาไทยในระบบการศึกษา

รัฐได้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาไทย จึงกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ถึง 3 มาตรา ดังนี้

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา ดังนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์กับตนเองและสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั้ง
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาโดยเน้นการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง

5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคล ดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

ปัญหาภูมิปัญญากับการจัดการศึกษา

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2531 : 13 - 17) การจัดการศึกษาของไทย ดำเนินอยู่ภายใต้ระบบ การบริหาร ราชการแผ่นดินจากส่วนกลางเมืองหลวงเป็นใหญ่ มีอำนาจตัดสินใจสั่งการเด็ดขาดซึ่ง เป็นลักษณะหนึ่ง ของการปกครองแบบรัฐชาติรวมศูนย์กลางเช่นนี้เสมอมาจวบจนปัจจุบันนี้ การ จัดการศึกษาหรือการ บริหารการศึกษารวมศูนย์บริหารไว้ที่ส่วนกลางจึงมีลักษณะอึดอัด ไร้ ประสิทธิภาพเปรียบประดุจเรือ เฝี่ยมจุ่นในแม่น้ำ ระบบการศึกษาของไทยซึ่งอยู่ภายใต้โครงสร้าง การบริหารราชการดังที่เป็นอยู่นี้มี ลักษณะการให้ความสำคัญกับส่วนกลาง โดยนักการศึกษาและ นักวิชาการเป็นผู้วางแผนการจัดการศึกษา ให้กับคนทั้งประเทศเรียน และแผนการศึกษาดังกล่าวว่าเป็นแผนการศึกษาที่เอาแบบอย่างจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ ความรู้เนื้อหาสาระที่ให้กับผู้เรียน จึงมีลักษณะครอบงำ ผู้เรียนไม่สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของ ผู้เรียนในแต่ละพื้นที่เมื่อผู้เรียนมีโอกาสได้รับการศึกษาต่อ ในระดับสูงเท่าใดก็ยิ่งทำให้แบบแผนวิถี ชีวิตของตนแปลกแยกจากชุมชนท้องถิ่นตนทุกขณะการจัด การศึกษาจึงก่อให้เกิดการสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่นมุ่งสู่วัฒนธรรมเมืองหลวงในที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 36 - 41) ได้แยกสภาพปัญหาเกี่ยวกับภูมิ ปัญญา ท้องถิ่น และการจัดการศึกษาไว้หลายด้านด้วยกันคือ

1. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้

1.1 ขาดเอกสาร ตำราและข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกไว้เกิดการสูญหาย (โดยเฉพาะ ภูมิปัญญาสาขาแพทย์แผนไทย)

1.2 ขาดความรู้ด้านภาษาที่ใช้และทำความเข้าใจ ทั้งในเรื่องของตำราและผู้ ทรง ภูมิปัญญา เพราะวิธีคิด วิธีการเรียนรู้ ไม่เหมือนกัน ยากที่จะเข้าใจ

1.3 การวางแผนวิชาทั้งที่มีเหตุผลจากความเชื่อ ข้อห้ามต่าง ๆ

1.4 ชื่อสมุนไพรในแต่ละท้องถิ่นต่างกัน ไม่สะดวกในการสืบค้นและแหล่ง สมุนไพรถูกทำลาย

1.5 ขาดนโยบายรองรับที่ชัดเจนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียน ทั้งหน่วยงานและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

1.6 ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดการยอมรับ และขาดการมีส่วนร่วมในการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาในระบบโรงเรียน

1.7 การจัดการเรียนการสอนยังไม่นำเอาประเด็นของท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่ง ใน การเรียนการสอนมากนัก แม้ว่าหลักสูตรได้เปิดกว้างให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียน ได้เหมาะสม ครูและผู้บริหารบางส่วนยังไม่เข้าใจเนื้อหาของหลักสูตรและแนวทางนำ หลักสูตรไป ใช้เท่าที่ควร

1.8 การเรียนการสอนตามหลักสูตรในระบบการศึกษาแต่ละระดับยังไม่ได้ คำนึงถึงสัดส่วน และความสมดุลระหว่างเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล

2. ปัญหาการถ่ายทอดความรู้ เป็นลักษณะทั่วไปที่ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยพบว่า ในการ ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้อื่น มีปัญหาและอุปสรรค คือ

2.1 ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะมีแนวคิดและวิธีการ ดำเนินงานต่างกัน

2.2 ขาดหน่วยงานหรือสถาบันกลางในการประสานงานระหว่างผู้ตั้งใจเรียน กับ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทย

2.3 องค์กรชาวบ้านไม่ได้รับการยอมรับจากทางราชการถูกมองว่าเป็นองค์กร เลื่อน กฎหมายไม่รองรับ

2.4 สังคมชุมชนอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และบริโภคนิยมทำให้ขาด แนวทางความเชื่อมั่นในการพึ่งตนเอง โดยเฉพาะการคิดถึงมูลค่ามากกว่าคุณค่า

2.5 การจัดสรรเวลาของผู้ทรงปัญญา ขัดจำกัดด้านเวลาไม่สอดคล้องกับงาน ประจำหรือการทำมาหากิน

2.6 ระบบการศึกษาของรัฐไม่เท่าทันเหตุการณ์ทางสังคม และไม่เอื้ออำนวย ต่อ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในด้านความคิด วิธีการเรียน และถ่ายทอด

2.7 สื่อมวลชนทั้งของรัฐ และเอกชนขาดความเข้าใจ และไม่สนใจเผยแพร่ ภูมิ ปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 36-40) ได้ทำการวิจัยแนวทางการ ส่งเสริม ภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา พบว่า หลังจากประเทศไทยปรับนโยบายสู่ความเป็น อารยะธรรม และความทันสมัย โดยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตรวมทั้งการ จัดการศึกษา ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ยุคกลางเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน บทบาทของบ้าน วัด และวังในการจัด การศึกษาก็ลดลง ทำให้มีผลต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปถ่ายทอดในระบบ การศึกษาลดลงด้วย การ

พัฒนาการศึกษาตั้งแต่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 เป็นต้นมา จนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2521 ได้ให้ความสนใจและความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่อนข้างต่ำ เนื้อหาสาระในหลักสูตร จะเน้นเรื่องวิทยาการสากล (ภูมิปัญญาสากล) เป็นส่วนใหญ่ โดยรัฐเป็นผู้ดูแลการจัดการศึกษาทั้งระบบ ทำให้เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติมองไม่เห็นคุณค่า และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องมาจากปัญหา ดังนี้

1. ขาดการยอมรับภูมิปัญญาไทย การปกครองประเทศไทยโดยการรวมศูนย์ อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้วัฒนธรรมเมืองหลวง ซึ่งรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสาน มี อิทธิพลครอบงำไปทั่วประเทศ ส่งผลให้ความเป็นตัวของตนเอง ศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจ ใน วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีมาแต่อดีตกดหายไป ชาวบ้านส่วนใหญ่รับมาหลายแบบโดยเฉพาะทางการศึกษา และสื่อมวลชน ก่อให้เกิดความสูญเสียความภาคภูมิใจ ไม่ยอมรับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อีกทั้งดูถูกว่าเป็นของโบราณและไม่ทันสมัย

2. การละเลยและละทิ้งภูมิปัญญาไทย คนไทยยุคปัจจุบันมีวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ ภายใต้อิทธิพลที่ผสมผสานระหว่างเก่ากับใหม่ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่นับวันจะเสื่อมโทรม สังคมกำลังก้าวเข้าสู่ภาวะการขาดความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติ ในที่สุดภูมิปัญญาไทยที่เคย ใช้เป็นแกนนำในการดำเนินวิถีชีวิตก็ถูกละเลยไม่นำมาศึกษา และถ่ายทอดอย่างไม่เป็นระบบ ละทิ้ง ไปทีละน้อยๆ จนเกือบหมดสิ้น

3. การรับภูมิปัญญาใหม่เข้ามาอย่างขาดความระมัดระวัง ทำตามอย่าง ชาวตะวันตกไม่คิดพิจารณาอย่างถ่องแท้ สิ่งใดดีงามเหมาะสมกับวัฒนธรรมของตนหรือไม่ เช่น การรับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตะวันตกและอเมริกามาใช้ในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่ง ล้วนเป็นการทำลายธรรมชาติและ การรับภูมิปัญญาในการอุปโภคบริโภคที่สะดวกเข้ามาใช้ทำให้ เกิดการขาดดุลทางบัญชีและเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ

4. ขาดความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาไทย พึ่งภูมิปัญญาของชาติอื่นโดยยกย่องให้เขา เป็นที่ปรึกษา และแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งที่ตัวเองก็สามารถทำได้แต่ไม่มีความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาของ ตนเอง

5. ภูมิปัญญาใหม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ทำลายป่าเขาที่สมบูรณ์ กลายเป็นภูเขาหัวโล้น เพื่อทำการเกษตรแบบใหม่ ทั่วทุกภาค จนเกิดน้ำท่วมและภาวะแห้งแล้งทุก ปี

6. ขาดนโยบายในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาไทย ในปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่อ ตอบสนองความต้องการของตลาด มากกว่าส่งเสริมให้เกิดคุณภาพของคน ที่สามารถจัดการชีวิต และทรัพยากร ต่างๆ ในลักษณะที่สามารถใช้ภูมิปัญญาในการพึ่งตนเองได้ เพราะการจัดการศึกษา มีกรอบ และต้องอยู่ในกระบวนเดียวและวิธีเดียว

7. การจัดการศึกษาไม่สามารถขยายโอกาสการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาไทยไว้ได้ แม้ว่า การศึกษาในระบบถือเป็นแกนหลักของการจัดการศึกษาก็ตาม แต่ที่ผ่านมามีเยาวชนเพียงร้อยละ 34.5

เท่านั้นที่ได้รับโอกาสเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษา จึงเท่ากับว่าระบบการศึกษาของไทย ได้ปล่อยปละละเลยให้คนส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ในสภาพด้อยพัฒนา

8. การบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ไม่เอื้อต่อการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย เพราะโครงสร้างการศึกษาเป็นแบบกระจาย สภาการศึกษาขาดการ สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนระบบบริหารไม่เอื้อ ให้ครูผู้สอนออกนอกสถานที่ เพื่อประสานงานหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญา

การศึกษาในปัจจุบันใช้ “ระบบโรงเรียน” ซึ่งนำมาใช้เมื่อกว่าร้อยปีมาแล้ว และ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษา “แผนโบราณ” มาสู่การจัดการศึกษาสมัยใหม่ “ระบบ โรงเรียน” แยกตัวออกจากการเล่าเรียนแบบ “แผนโบราณ” ซึ่งเป็นประเพณีปฏิบัติกันมาแต่เดิมโดย อาศัยฝากลูกหลานให้เรียนหนังสือและฝึกอบรมกับพระตามวัดเป็นพื้น และถ้าเรียนความรู้สำหรับ ประกอบอาชีพ ก็ฝึกหัดทำงานไปตามพื้นตระกูลของแต่ละคนเป็นเกณฑ์

การศึกษาก่อนระบบการเรียนของไทยจึงเป็นการผสมผสานกันไปทั้งในโรงเรียน วัด และ กระบวนการเรียนรู้ “สำหรับประกอบอาชีพ” การเปลี่ยนเป็นระบบโรงเรียนสมัยใหม่ จึง ยังผลให้ระบบการศึกษาไทยละเลยกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาของชุมชนภายนอก โรงเรียน เพราะมุ่งแต่วิชาที่สอน ในระบบการสอนสมัยใหม่จึงกลายเป็นแยกส่วนออกจากชีวิตและ สภาพความเป็นจริงนอกโรงเรียน

นอกจากการแยกตัวจากวิชาความรู้และกระบวนการเรียนรู้ภายนอกระบบโรงเรียน แล้ว ระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ยังมุ่งในด้านของการผลิตกำลังคนสนองความต้องการของภาค เศรษฐกิจสังคมสมัยใหม่ จนกลายเป็นบทบาทและเป้าหมายหลักด้านเดียวของระบบการศึกษาและ ประการสำคัญได้กลายมาเป็นค่านิยมครอบงำที่ประชาชนคนไทยต่างพากันมุ่งอาศัยระบบการศึกษา เป็นบันไดไต่เต้าฐานะทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

9. ขาดนโยบายในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาไทย นโยบายหรือทิศทางในการพัฒนาประเทศในปัจจุบันเป็นการจัดการศึกษาเพื่อ ตอบสนองความต้องการของตลาดมากกว่าส่งเสริมให้เกิดคุณภาพของคน ที่สามารถจัดการชีวิตและ ทรัพยากรต่าง ๆ ในลักษณะที่สามารถใช้ภูมิปัญญาในการพึ่งตนเองได้ มีความเป็นอิสระในการ สร้างสรรค์งาน มีทางเลือกเพื่อการทามาหากินที่กว้างขวางออกไปจากวงจำกัดที่สังคมเสนอให้

การเรียนรู้ถูกตีกรอบให้อยู่ในกระบวนการเดียวและวิธีเดียว คือ ต้องเข้าไปในสถาบันการศึกษา ใช้ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ต้องเรียนจากอาจารย์ ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ด้วย การสอนในห้องเรียน โดยเข้าใจว่า สถาบันการศึกษาแห่งเดียวเท่านั้นคือ ที่สถิตยของความรู้ แม้ว่าหน่วยงานของรัฐหลายแห่งมีการจัดหลักสูตรในลักษณะต่างๆ เพื่อให้ การศึกษาแก้ปัญหาประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา การจัดหลักสูตรการ ฝึกอบรมระยะสั้น ระยะยาว รวมทั้งการสัมมนาว่าด้วยอาชีพต่างๆ

ซึ่งมีส่วนของภูมิปัญญาอยู่ บ้างแต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาของการศึกษาในระบบโรงเรียนได้ เหตุเพราะปัญหาที่มีอยู่ใน กระบวนการดังกล่าว คือ การขาดนโยบายหรือทิศทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ศักยภาพ ปัญหาและภูมิปัญญาของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ขาดความต่อเนื่อง ขาดความสัมพันธ์กับสถานการณ์โดยรวมของสังคม ขาดการเชื่อมโยงอย่างเป็นองค์รวมกับปัญหาของประชาชน ตลอดจนทั้งหน่วยงานของราชการขาดการประสานกันในการจัดการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น

10. การจัดการศึกษาไม่สามารถขยายโอกาสการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาไทยไว้ได้ แม้ว่าการศึกษาในระบบ ถือเป็นแกนหลักของการจัดการศึกษา แต่ที่ผ่านมา แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติทั้ง 7 แผน มีเยาวชนของชาติเพียงร้อยละ 34.5 เท่านั้นที่ได้รับโอกาส เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งหมายความว่าเยาวชนส่วนที่เหลือเกือบสองในสาม ต้องหลุดพ้น ออกไปจากระบบโรงเรียนอันเป็นแกนสำคัญของการศึกษาโดยสิ้นเชิง จึงเท่ากับว่าระบบการศึกษา ของไทยได้ปล่อยปละละเลยให้คนส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ในสภาพด้อยพัฒนา คนส่วนใหญ่จึงไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างจริงจังจากระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ เนื่องจากเป็นระบบที่จำกัดทางเลือกของชีวิต อยู่ที่ตลาดจ้างงานเป็นหลักใหญ่ ทั้ง ๆ ที่โดยพื้นฐาน ที่เป็นจริงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่มีพื้นฐานงานอาชีพและ การดำรงชีวิตที่เป็นของตนเอง ซึ่งอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ถ่ายทอดส่งสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน พิจารณาในแง่นี้ ความสูญเสียและสูญเสียค่าทางการศึกษาจึงไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของกลุ่มคน

สถานการณ์ของปัญหาด้านการศึกษากับภูมิปัญญาไทยดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงสถานะขาดช่วงของพัฒนาการทางภูมิปัญญาไทย เพราะการให้ความสำคัญของภูมิปัญญา เป็นหลักการทำให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาตามกระแส หรือ ภาวะการพัฒนาประเทศที่ถูก ครอบงำจากกระแสการพัฒนาทางสากล

11. การบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ไม่เอื้อต่อการศึกษาสืบทอดภูมิปัญญาไทย โครงสร้างทางการศึกษาที่เป็นอยู่มีลักษณะแบ่งแยกกระจัดกระจาย กล่าวคือ แบ่งแยกกันทั้งในส่วนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และในส่วนจากระบบโรงเรียนซึ่งทำ หน้าที่เป็นเพียงกลไกคิดค้นเข้าสู่การศึกษาระดับสูง ๆ ขึ้นไปเท่านั้น

สถานศึกษาขาดการสนับสนุนด้านวัตถุอุปกรณ์ และงบประมาณด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นอย่างมาก อีกทั้งวิทยากรท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญามีความเข้าใจในการถ่ายทอดภูมิ ปัญญาตามระบบใหม่ค่อนข้างน้อย ในขณะที่ครูผู้สอนในโรงเรียนก็มีความเข้าใจในการนำความรู้ และประสบการณ์ของผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย เช่นกัน นอกจากนี้ครูผู้สอนตามปกติในโรงเรียนมีภารกิจประจำมาก จนกระทั่งไม่มีเวลาที่จะนำ ความรู้และประสบการณ์ด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนได้

ระบบบริหารจัดการศึกษาในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาไม่เอื้อให้ครูผู้สอน ออกมานอกสถานศึกษา เพื่อประสานงานหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญากับผู้ทรงภูมิปัญญาใน ท้องถิ่นหรือนอกท้องถิ่น หรือนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่หรือชุมชน

ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจใน 3 เรื่อง ที่ถือว่าสำคัญ ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์ คือ เรื่องแรก ไม่เข้าใจเนื้อหาของหลักสูตร ท้องถิ่นและแนวทางในการนำหลักสูตร ไปใช้ในระดับที่จะได้ผลทางปฏิบัติ เรื่องที่สอง ไม่เข้าใจภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และเรื่องสุดท้ายไม่เข้าใจเนื้อหาความรู้ของผู้ทรงภูมิปัญญา หรือ วิทยากรท้องถิ่น หรือวิทยากรภายนอก แม้ว่าหลักสูตรได้เปิดกว้างให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้มานานแล้ว แต่โรงเรียนไม่สามารถทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ครูบางส่วนไม่ถือว่าการให้บริการ

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอน ส่วนหนึ่งอยู่ที่ครูและวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่ระบบ โรงเรียน การประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ในโรงเรียนและชุมชนยังไม่ชัดเจน ชุมชนจึงไม่สามารถเข้าไปร่วมกับโรงเรียนได้ และการจัดการ เรียนการสอนยังไม่ได้ปรับปรุงให้เหมาะกับสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นเท่าที่ควร

การจัดกระบวนการเรียนรู้ยังไม่เป็นไปในลักษณะที่ทำให้เกิดเจตคติที่ดีในการ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้ภูมิปัญญาการ เรียนรู้ที่เด็กกระทำอยู่เสมอ

จากอาการแสดงของปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลัก ๆ ที่ทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยลดน้อยลง ดังนี้

1. การขาดแคลนผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย เนื่องจากผู้มีความรู้ความสามารถด้าน ภูมิปัญญาถึงขั้นเป็นผู้ทรงภูมิปัญญามีอายุมากขึ้นและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก คนรุ่นหลังที่รับการ สืบทอดต่อมามีจำนวนน้อยลง จึงทำให้ขาดแคลนผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย

2. ผู้คนส่วนใหญ่ละเลย ละทิ้ง ไม่สนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญา ทั้งนี้เนื่องจากความ เข้าใจผิดหลงใหลมีค่านิยมต่อภูมิปัญญาสากลมากขึ้นและรับภูมิปัญญาสากลเข้ามาอย่างขาดความ ระมัดระวัง โดยไม่เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย มีผู้ยอมรับภูมิปัญญาไทยเพียงส่วนน้อยภายใน วงจำกัดภูมิปัญญาไทย จึงถูกดูหมิ่นดูแคลนว่าเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยมีคุณค่าต่อสังคมไทยเท่าที่ควร ใน ที่สุดจึงพากันละเลยและละทิ้งภูมิปัญญาไทยไปจนเกือบหมดสิ้น

3. การจัดการศึกษาในปัจจุบันจัดแบบขาดดุลทางภูมิปัญญา กล่าวคือ เป็นการ จัด การศึกษาถ่ายทอดภูมิปัญญาสากลมากกว่าภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะการศึกษาในระบบได้จัด การศึกษาถ่ายทอดภูมิปัญญาสากลมากที่สุดและจัดปานกลางในการศึกษานอกระบบ และลดลงมา ตามลำดับในการศึกษาตามอัธยาศัย

4. ขาดการสร้างเสริมองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากไม่มี ระบบการเก็บรวบรวม บันทึก ประมวลผล และการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ค้นหา และพัฒนาสร้างองค์ความรู้ใหม่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทยอย่างจริงจัง ทำให้ภูมิปัญญาไทยไม่

5. ขาดนโยบายในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาไทย ยังไม่พบว่ามีนโยบายหรือ ทิศทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาไทยที่สอดคล้องกับศักยภาพ ปัญหาและภูมิ ปัญญาของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งการจัดการศึกษาในปัจจุบันขาดความต่อเนื่องด้านภูมิ ปัญญาไทยขาดความสัมพันธ์กับสถานการณ์โดยรวมของสังคม ขาดการเชื่อมโยงอย่างเป็นองค์รวม กับปัญหาของประชาชน ตลอดจนทั้งหน่วยงานของราชการขาดการประสานกันในการจัดการศึกษาด้าน ภูมิปัญญาไทยในแต่ละท้องถิ่น

แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ประเวศ วะสี (2531 : 85 -86) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ท้องถิ่นโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาของชาติ ซึ่งมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลควรประกาศเป็นนโยบายให้ระบบการศึกษาทั้งหมดได้มีการศึกษา ค้นคว้าเรียนรู้ และทะนุบำรุงภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพิมพ์หนังสือ และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย และมีคุณภาพ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาทุกระดับ

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ ทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่าง หลากหลายและจะทำให้การรับรู้ของระบบการศึกษาสมบูรณ์ขึ้น

4. จัดให้มีการสร้างตำราท้องถิ่นขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ครูที่อยู่ในท้องถิ่นสร้างตำรา จากความรู้ท้องถิ่น และใช้ในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูในท้องถิ่นทำให้ การจัดการศึกษาสอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้นและทำให้ชาติมีพลังความรู้จากของจริงขึ้นทั่วประเทศ

5. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในชุมชน ให้เป็นโรงเรียนชุมชนโดยทำ หน้าที 3 อย่าง คือ

5.1 ศึกษา และ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน

5.2 เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาชุมชน

5.3 ให้การศึกษาทุกรูปแบบเพื่อชุมชน และทรัพยากรจากชุมชน หน่วยงานราชการ ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาร่วมพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นทั้ง ประเทศ โดยวิธีจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาอื่น ๆ

6. ปรับระบบการศึกษาทั่วไป ให้เป็นการศึกษาสร้างหลักฐานของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมี บูรณา การ ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ และความเป็นจริงในสังคมไทย

7. รัฐบาลควรจัดงบประมาณอุดหนุนทั่วไปให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการตัดสินใจการใช้เอง ส่วน รัฐบาลเป็นผู้ประเมินผลงานและตรวจสอบความถูกต้อง

8. ส่งเสริมกลไกการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ และสนับสนุนองค์กรพัฒนา เอกชน โดยให้ ผู้ปฏิบัติงานต่างสังกัดรวมตัวกันในกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งจะทำได้อิสระคล่องตัวมี การส่งเสริม การศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนจะช่วยเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับ หน่วยงานของรัฐ ได้เป็นอย่างดี

9. ภาครัฐควรให้ทุนทรัพย์สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน จัดตั้งมูลนิธิสถาบัน ในรูป เอกชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 :26) ได้กล่าวถึงแนวทางการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ไปจัดการเรียน การสอนหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน ให้เด็กได้เรียนรู้โดยคัดเลือกเนื้อหาสาระหรือกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2. โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญา ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปัญญาชาวบ้าน ช่าง เทคนิคชาวบ้าน หรือช่างฝีมือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน

รุ่ง แก้วแดง (2541 : 230 - 241) ได้เสนอแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ใน การ จัดการศึกษาของชาติ จะประสบผลสำเร็จนั้น มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดตั้งสภาภูมิปัญญาไทยในปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งใน รูปแบบของสมาคม ชมรมและบุคคลต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจในเรื่องภูมิปัญญาไทย ทำการศึกษาและ วิจัย ได้รวบรวมและดำเนินการสอนอยู่แล้ว ถ้ารัฐบาลจะสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรและ เครือข่ายในชื่อ ภูมิปัญญาไทยขึ้นมาโดยรวมองค์กรเหล่านี้เข้าด้วยกันจำแนกเป็นกลุ่มเป็นประเภทตามภาค ภูมิศาสตร์ก็ จะเป็นการรวบรวมผู้ทรงความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริงขึ้นมา เพื่อเป็นที่พึ่ง ในด้านองค์ ความรู้ และเป็นคณะกรรมการการตัดสินใจเรื่องการส่งเสริมปัญญาไทยเพื่อการเรียน การสอน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 มีสถาบันแห่งชาติด้วยภูมิปัญญาไทย และการศึกษาไทยเพื่อดำเนินการ ส่งเสริมการศึกษา และวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทย โดยให้เป็นหน่วยงานอิสระ และจะเป็นสำนักงาน บริหาร ของสภาภูมิปัญญาไทย ขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กำลังดำเนินการ เพื่อจัดตั้งสถาบัน

ขึ้นมาและให้ออกจากระบบราชการเพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานสถาบันนี้ จะบริหารงานโดยกลุ่มนักวิชาการที่สนใจในเรื่องภูมิปัญญาไทยร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และ เอกชนที่ให้การสนับสนุน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 จัดตั้งกองทุนส่งเสริมภูมิปัญญาไทย การดำเนินการจำเป็นต้องมีเงินสนับสนุน ฉะนั้นควรมีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมปัญญาไทย ซึ่งขณะนี้หลายหน่วยงานก็เห็นด้วย กับแนวคิดนี้ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เตรียมเสนอเป็นนโยบายต่อรัฐบาล เพื่อให้สามารถจัดตั้งกองทุนดังกล่าวได้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องภูมิปัญญาไทย เพื่อนำภูมิปัญญาไทยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ที่ผ่านมามีการศึกษาศึกษาในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่แต่ใน อนาคตควรมีการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นครบทั้ง 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย การถ่ายทอดภูมิปัญญาตามอัธยาศัย การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจทำได้โดย 3 ระบบดังกล่าว ฉะนั้น จะต้องสร้างความเท่าเทียมกัน ของผู้สอน และเนื้อหาวิชา เพื่อสามารถถ่ายทอดการเรียนจากระบบหนึ่งไปอีกระบบหนึ่งได้

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การยกย่องและให้รางวัลครูภูมิปัญญาไทย ในปัจจุบันเรามีคนที่มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทยอยู่ไม่น้อยแต่ไม่ได้ให้การยกย่องต้องมีการประกาศรายชื่อคนที่ได้พัฒนาตนเอง ให้เป็นครูในสายภูมิปัญญา ซึ่งครูภูมิปัญญาไทยในปัจจุบันจะต้องได้รับการยอมรับให้เทียบเท่าครู ปกติที่เรียนมาตามระบบโรงเรียน เพียงแต่ว่าครูภูมิปัญญานั้นเน้นเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการ เรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน จะต้องทำให้ได้ในศักดิ์และสิทธิ์ที่เท่าเทียมกันไม่ควรให้ครู ภูมิ ปัญญามีศักดิ์ต่ำกว่าครูที่เรียนตามแผนการศึกษาแบบตะวันตกอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อครูภูมิ ปัญญาไทยได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับครูในระบบเช่นนี้แล้ว เรายังสามารถทำชุมชนทุกหน ทุกแห่งให้เป็นชุมชนแห่งความรู้ เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา เพราะคนที่จะมาเป็นครูนั้นมาได้ หลากหลาย มาได้หลายวิธีโดยวิธีนี้ก็จะสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยไว้ได้

ยุทธศาสตร์ที่ 6 สร้าง Home Page ของศูนย์การเรียนและองค์กร ภูมิปัญญาทั้งหลาย ซึ่งเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันได้ จะเป็นศูนย์ข้อมูลที่ทำให้การส่งเสริมการ เรียนการสอนเรื่องภูมิปัญญาไทย มีประสิทธิภาพมากขึ้น

รุ่ง แก้วแดง (2541: 230-241) ได้อธิบายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ผู้สอนโดยเน้นการถ่ายทอดความรู้ควบคู่กับขบวนการผลิตซ้ำด้านคุณค่าให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นรูปแบบต่าง ๆ ของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนโดยได้เสนอแนะรูปแบบการสอนและการเรียนไว้ดังนี้

1. การสอนมีหลายวิธี ดังนี้
 - 1.1 การเล่าเรื่องราว
 - 1.2 การต่อวิชา การต่อเพลง

1.3 การพาดู พาทำ

1.4 การบอก การเทศน์

1.5 การให้เลียนแบบ

1.6 การลองฝึกลองถูก

1.7 การอ่านจากตำรา ไบลาน คัมภีร์โบราณ

1.8 การทดลองทำ

1.9 การเข้าสู่วิถีชีวิต

1.10 การสังเกต

2. การเรียนมี 2 วิธี ดังนี้

2.1 การเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของชุมชน หมายถึง การเรียนที่นำเอาเนื้อหาภูมิปัญญาไทย และวิธีการสอนแบบภูมิปัญญาไทยมาสอนให้นักเรียน และใช้กิจกรรม ของชุมชนเป็นสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบนี้จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายการศึกษาในโรงเรียนการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนตลอดถึงการ ติดตามและประเมินผล ทั้งนี้ กิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ ต้องอยู่บนฐานของชุมชนซึ่งหมายถึง ชุมชนจะต้องมีสถาบันการเรียนรู้ ของชุมชนเอง สถาบันการเรียนรู้ของชุมชนเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้พัฒนาความรู้ สร้างความรู้ใหม่ให้กับชุมชน โดยมีการบริหารจัดการโดยชุมชน และสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการ กำหนดกิจกรรมของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการ เรียนรู้ของชุมชนกับ โรงเรียนในความหมายของการเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของชุมชน นั้นโรงเรียนถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียน ในโรงเรียนและการเรียนในชุมชนจึงถือเป็น กระบวนการเดียวกัน

2.2 การเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของโรงเรียน หมายถึง การเรียนที่ นำเอาเนื้อหาภูมิปัญญาไทยและวิธีสอนแบบภูมิปัญญาไทยมาสอนให้นักเรียน โดยจัด กิจกรรมการ เรียนสอดแทรกเข้าสู่ เนื้อหาวิชาที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับ ซึ่งทั้งเนื้อหา วิธีสอน จำนวนคาบและเวลาเรียน ขึ้นอยู่กับ การกำหนดร่วมกันของโรงเรียนและชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และ สิ่งแวดล้อม นำมาจัดทำเป็นเนื้อหาวิชาภูมิปัญญาไทย ผลักดันให้กลายเป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 184 - 185) ได้เสนอแนะมาตรการ เพื่อให้ มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาและสามารถจัดการเรียนการสอนอย่าง เป็นรูปธรรม ดังนี้

1. จัดให้มีระเบียบ / ข้อบังคับว่าด้วยการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในสถาบันการศึกษา โดยให้ หลักสูตรที่มีสภาพเท่าเทียมกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกน เช่น การจัดแบ่งกลุ่ม ประสพการณ์ การกำหนดวัตถุประสงค์ และการประเมินผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

2. กำหนดให้หลักสูตรท้องถิ่นมีเนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสัดส่วนที่สมดุลกับภูมิปัญญาสากล

3. ให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับการเรียนการสอนบนพื้นฐาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันทั้งการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชน

4. จัดให้มีระเบียบข้อบังคับที่เปิดโอกาสให้ผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน เข้ามาดำรงตำแหน่ง ครูภูมิปัญญา ทั้งนี้ให้เกิดริและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับครูในระบบราชการ

5. จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีฝ่ายส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบ และประสานงานกับเครือข่ายภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 28 - 29) ได้กำหนดวิธีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับเข้าสู่การศึกษาของชาติ มีวิธีการส่งเสริมการเรียน และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นครบ 3 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน กำหนดให้มีฝ่ายภูมิปัญญาไทยในสถานศึกษา ขึ้นมาอย่างเป็นระบบ เช่นเดียวกับที่มหาวิทยาลัยตั้งสถาบันไทยคดีศึกษา เพื่อให้มีหน่วยงานรองรับ และนำไปปฏิบัติได้ และต้องเทียบความรู้ความสามารถของผู้สอนซึ่งเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาไทยให้ เท่ากับครูอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาในระบบ

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรจะมีการตั้งศูนย์การเรียนเรื่องภูมิปัญญา ท้องถิ่นโดยเชิญผู้ที่ได้รับยกย่องแล้วว่าเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาไทยมาทำหน้าที่ถ่ายทอด และใช้ที่บ้านที่ ทำงานหรือที่ทำการเกษตร ของผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นศูนย์การเรียน แต่จุดอ่อนของวิธีนี้คือ ขณะนี้ยัง ไม่มีระบบค่าตอบแทน หรือ สวัสดิการสำหรับผู้ทรงภูมิปัญญาไทยนอกระบบโรงเรียน ต้องขอให้ เสียสละเป็นวิทยาทาน ซึ่งระยะหนึ่งอาจทำได้ แต่ในระยะยาวคงต้องพิจารณา ระบบ ค่าตอบแทน ให้ด้วย เพื่อให้ภูมิปัญญาไทย ได้รับการยกย่องเท่าเทียมกับการศึกษาที่เป็นระบบในตะวันตก การ ดำเนินงานเรื่องนี้ควรจะทำ 2 แบบคือ

แบบที่ 1 ให้การยกย่องที่เท่าเทียมกัน

แบบที่ 2 ให้การอุดหนุนการเรียนการสอน ในการอุดหนุนนั้น ควรทำเป็นรายวิชาตามจำนวนนักเรียนที่มาเรียนเป็นรายคน ถ้าวิชาไหน มีคนมาเรียนมากก็ให้เงินอุดหนุนมาก การสอนภูมิปัญญาไทยควรนำเข้าไปสอนในโรงเรียน ตาม จำนวนรายวิชาของหลักสูตรที่สอดคล้องกัน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

3. การศึกษาตามอัธยาศัย สื่อมวลชน ครอบครัว ชุมชน และผู้ทรงภูมิปัญญาไทย ที่สอนภูมิปัญญาไทยได้ ก็สามารถจัดตั้งศูนย์การเรียนการสอนภูมิปัญญาไทยได้ ในการจัดตั้งนั้น ไม่ควรให้ข้าราชการไปเกี่ยวข้อง ควรให้ผู้สนใจจัดตั้งเองไม่ต้องใช้ระเบียบควบคุม เพราะจะเป็น ปัญหาเหมือน

อย่างการศึกษาเอกชนเมื่อจัดตั้งเสร็จเรียบร้อยแล้วไม่จำเป็นต้องให้การรองรับจาก ภาครัฐ แต่ควรให้คนของสภาส่งเสริมภูมิปัญญาไทยเข้าไปส่งเสริมและรับรองวิทยฐานะเพื่อการ สนับสนุนเงินอุดหนุนเท่านั้นเอง

นโยบายในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน หมายถึงการนำเอา เนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิธีการสอนแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนนักเรียน โดยจัด กิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกเข้าสู่เนื้อหาวิชาที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับซึ่งทั้ง เนื้อหา วิธีการสอน จำนวนคาบ และเวลาเรียนขึ้นอยู่กับกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันของโรงเรียนและ ชุมชน การเรียนการสอนรูปแบบนี้ โรงเรียนต้องสำรวจความต้องการ และศักยภาพในการเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ทรงภูมิ ปัญญา ทั้งด้านเนื้อหา ผู้สอน สถานที่ และผลกระทบ ที่จะต่อชุมชนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการเมืองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องนำมาจัดทำเป็นเนื้อหาในวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อผลักดันให้กลายเป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไปคือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2541 : 19)

1. ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของชุมชน ซึ่งมีสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนเป็นหลัก การจัดการศึกษาในแนวนี้นี้จึงเป็นการส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรม การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะมีระบบการบริหารจัดการ และสร้างกระบวนการเรียนรู้แยก ออกจากระบบราชการ แต่จะมีจุดที่เชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้ หลักสูตรตาม แนวทางนี้ เป็นหลักสูตรเฉพาะของผู้ทรงภูมิปัญญาแต่ละท่าน มีบางแห่งได้พัฒนามาเป็นหลักสูตร ขององค์กรชุมชน

2. มีการเพิ่มเติมเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาไทยและถูก นำมาสอดแทรกไว้ในหลักสูตรท้องถิ่น จึงเป็นการเสริมสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบ ซึ่งเป็น การจัดการศึกษาตาม กระแสหลักและการพัฒนาท้องถิ่นต้อง ไม่ละทิ้งความสำคัญของชุมชนมีการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมา สอดแทรกไว้ในหลักสูตร จึงจะเป็นการเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนใน ระบบซึ่งเป็นการจัด การศึกษาตามที่มีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ 2542 และการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใน แนวนี้เป็นหลัก และต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ในเวลาเดียวกัน ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนในการจัดการเรียน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชน

3. ต้องเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยมุ่งเน้นให้ความรู้และความเข้าใจ ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ

4. สำรวจความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน โดยศึกษาเชื่อมโยงจากอดีต เชิง ประวัติศาสตร์ จนถึงปัจจุบัน สามารถรอบรู้เกี่ยวกับชุมชนในทุกด้าน

5. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปเป็น ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

6. จัดทำแผนการเรียนการสอนโดยความร่วมมือระหว่างครูและผู้รู้ชาวบ้าน

7. การประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 50 - 57) ได้เสนอแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในระดับนี้เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรนั้น โรงเรียนต้องให้นักเรียน ได้เรียนรู้ชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ตามที่ปรากฏจริง คือ

1.1 เป็นสภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสภาพของสังคมที่แท้จริง

1.2 เป็นสภาพของปัญหาความต้องการของนักเรียนผู้ปกครองประชาชน

1.3 ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพื่อพัฒนาชีวิตเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นให้ดีขึ้น

1.4 ช่วยนักเรียนให้เรียนรู้สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักถิ่นฐาน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นให้มีสภาพดีขึ้น

1.5 ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียน เฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการ ให้ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุด

2. ประสานความร่วมมือสร้างเครือข่ายกับภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับโรงเรียนนั้น ต้องมีการวางแผนในการดำเนินงานในเรื่องนี้อย่าง เป็นระบบและมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างดี มีประสิทธิภาพโดยวางแผนการปฏิบัติงานดังนี้

2.1 แต่งตั้งคณะทำงานโดยประกอบด้วยกรรมการ โรงเรียนผู้ทรงภูมิปัญญา คณะครูในโรงเรียน

2.2 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาในชุมชนไว้ที่โรงเรียน

2.3 ร่วมกันจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประถมศึกษา

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2539 : 20 - 27) ได้เสนอวิธีการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มวิชาต่าง ๆ ในระดับประถมศึกษานั้น พอจะแยก เป็นรายกลุ่มประสบการณ์ คือ ในแต่ละกลุ่มวิชา ซึ่งได้แก่กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งครูผู้สอนได้ดำเนินการในแต่ละกลุ่มวิชาดังนี้ 1.ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดการเรียน การสอนตามรายวิชา และพัฒนาหลักสูตรขึ้นในโรงเรียน ให้เด็กเรียนรู้โดยคัดเลือกเนื้อหา หรือ กิจกรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 2.เชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่างเทคนิคชาวบ้าน หรือช่างฝีมือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการ เรียนการสอน

แนวทางการศึกษาและเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้าน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นเรื่องของชาวบ้านรุ่นหนึ่งถ่ายทอดสู่ชาวบ้านอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยวิธีการหลายลักษณะตามที่กล่าวมาแล้ว นับว่าเป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติของแต่ละชุมชนการที่ชาวเมืองหรือที่เรียกตัวเองว่านักวิชาการหรือนักพัฒนาจะเข้าไปร่วมสอดแทรกในการเผยแพร่หรือถ่ายทอดด้วยวิธีการสมัยใหม่ โดยใช้สื่อที่หลากหลายเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง และควรระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะบางกรณีเป็นเรื่องละเอียดอ่อนลึกซึ้งเกินกว่าจะเข้าใจได้โดยการใช้สื่อหรือวิธีการสมัยใหม่ในเวลาอันจำกัด เช่น การใช้สื่อให้เข้าใจในความเชื่อเรื่องผีที่เป็นการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติกับสิ่งแวดลอม กับอำนาจภายนอกตนเองที่มองไม่เห็นแต่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแน่นแฟ้นอย่างแยกไม่ออก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาชาวบ้าน แม้ว่าจะเป็นองค์ความรู้อันมหาศาลที่มีอยู่ทั่วไปทุกหมู่บ้านก็ตาม เมื่อถูกละเลย ขาดการยอมรับ ขาดการสืบทอดในที่สุดก็จะขาดสายใยแห่งการเชื่อมโยงระหว่างเก่ากับใหม่ ระหว่างอดีตกับปัจจุบันอย่างน่าเสียดาย จึงจำเป็นจะต้องหาแนวทางดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการยกย่องภูมิปัญญาชาวบ้านให้สืบทอดต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้านดังกล่าว จึงควรมีแนวทางที่จะดำเนินการ พอสรุปได้ดังนี้

1. การทำความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยอันดับแรก ควรส่งเสริมเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จากนั้นควรจัดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้ไปเยี่ยมชมศึกษาดูงานพบปะสนทนากับปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีผลงานที่น่าชื่นชมน่าสนใจต่างๆ นอกจากนี้ควรให้โอกาสไปร่วมกิจกรรมของชุมชนที่ปราชญ์ชาวบ้านได้จัดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สำหรับเป็นพื้นฐานอันมั่นคงที่จะร่วมวางแผนดำเนินการส่งเสริมพัฒนา พื้นฟู สืบทอดเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยประสานกับจังหวัดศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอทุกแห่ง ขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่มากมายหลากหลายตามทุกหมู่บ้านทั่วประเทศอย่างจริงจังโดยการเดินทางไปสืบค้นสอบถามขอความร่วมมือจากชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลมา แล้ววิเคราะห์จัดระบบแล้วจัดพิมพ์ในรูปของสื่อเอกสารหรือสื่อเผยแพร่อื่น ๆ สำหรับการศึกษา ส่งเสริม เผยแพร่ ค้นคว้า วิจัย ในระดับลึกต่อไป

3. การศึกษา ค้นคว้า วิจัย โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในรากเหง้าพื้นเพของภูมิปัญญาในแต่ละด้าน ในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้โดยเน้นให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action research) เป็นพิเศษ

4. การส่งเสริมเผยแพร่ โดยรวบรวมองค์ความรู้ที่เหมาะสมแล้วเลือกสรรอย่างพิถีพิถันระมัดระวังที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น แต่ละลักษณะนำมาจัดทำสื่อเพื่อทำการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกสาขาตามโอกาสอันเหมาะสม โดยมีเป้าหมายเผยแพร่ในประเทศ เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านนำความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านั้นไปสืบทอดปรับปรุงให้สมสมัย ส่วนการเผยแพร่ไปสู่ต่างประเทศ เพื่อให้เห็นถึงศักดิ์ศรีอันดงามของปราชญ์ชาวบ้านไทย และเกียรติภูมิของชาติไทยเป็นสำคัญ

5. การสนับสนุนคืนภูมิปัญญาให้แก่ชาวบ้าน โดยการยอมรับในความรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน ไม่ดูถูกดูแคลนว่าเขาโง่เง่า ยอมรับในศักยภาพของชาวบ้านให้เป็นตัวของตัวเองให้มีอิสระสามารถตัดสินใจได้เองอย่างมีศักดิ์ศรี เลิกบงการ เลิกครอบงำชาวบ้าน โดยการยกย่องชาวบ้านให้มีความภูมิใจในผลงานที่เขาคิดเขาทำ เป็นการเสริมแรงให้มีความเชื่อมั่นว่าเขามีความสามารถในการช่วยตนเองได้ เหมือนอย่างอดีตที่ผ่านมา ผู้สนับสนุนควรเดินทางไปฟังชาวบ้านพูด ไปศึกษาความรู้จากชาวบ้าน ไปร่วมทำงานกับชาวบ้าน ช่วยเหลือสนับสนุนในกิจกรรมที่ชาวบ้านคิด ชาวบ้านทำ ด้วยความเคารพ

6. การประสานแผนเพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนินงานโดยการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้มีการร่วมมือกันไปศึกษาข้อมูล หาความรู้ด้านภูมิปัญญาชาวบ้านจากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันของชาวบ้าน แล้วสร้างเครือข่ายให้มีการเชื่อมโยงสืบทอดปรับปรุงร่วมผนึกกำลังกันแบ่งงานกันทำตามศักยภาพของปราชญ์แต่ละท้องถิ่นแต่ละด้าน โดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

3. ความรู้เกี่ยวกับมะขามหวาน

มะขามหวานเป็นพืชเอกลักษณ์และพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบูรณ์มาแต่ดั้งเดิมจนได้ชื่อว่าเมืองมะขามหวาน เมื่อเอ่ยถึงเมืองมะขามหวานประชาชนโดยทั่วไปก็เข้าใจเป็นอย่างดีเหมือนกันว่าหมายถึงเมืองเพชรบูรณ์ มะขามหวานของจังหวัดมีหลายพันธุ์ เช่น พันธุ์หมื่นจง พันธุ์สีทอง (พันธุ์นายหยด) พันธุ์ อินทผลัม พันธุ์สีชมพู พันธุ์ปากดุก พันธุ์นายเบื่อง พันธุ์หลังแตก พันธุ์น้ำผึ้ง พันธุ์โป่งตูม พันธุ์ผู้ใหญ่มาก เป็นต้น

มะขามหวานเพชรบูรณ์

พันธุ์หมื่นจง ปัจจุบันอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลหล่มเก่า (เขื่องวัดสระเกศ) อายุประมาณ 150 ปี ปลูกโดยหมื่นจงประชาภัก (ฉิม พุทธสิมมา) ไม่มีหลักฐานว่าหมื่นจงประชาภักได้นำพันธุ์มาจากที่ใด ปัจจุบันโคนต้นโต ประมาณ 3 คนจับมือกันจึงจะรอบต้น กิ่งก้านถูกตัดทิ้งมากเพราะปกคลุมหลังคาบ้าน และยังได้ผลอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะฝักโค้งเกือบครึ่งวงกลม มีความหวานจัด มีน้ำตาลร้อยละ 42 และมีกรดทาทาริร้อยละ 1.90

พันธุ์สีทอง (พันธุ์นายหยัด) เป็นพันธุ์ที่กลายมาจากพันธุ์หมื่นจง กล่าวคือ ประมาณ พ.ศ. 2483 นายหยัด กองมูล ได้นำเมล็ดมะขามหวานพันธุ์หมื่นจงไปปลูกในที่ดินของตนประมาณ 20 เมล็ด หลังจากนั้นประมาณ 7 ปี จึงมีผลปรากฏว่าเปรี้ยวที่สุด 17 ต้น เปรี้ยวอมหวาน (มะยงชิด) 1 ต้น หวานแต่ฝักเล็ก 1 ต้น หวานจัดฝักใหญ่ที่สุด 1 ต้น ต้นนี้คือ มะขามหวานต้นตระกูลพันธุ์สีทอง หรือพันธุ์นายหยัด ลักษณะใบ ใหญ่หนา ถ้าสมบูรณ์เต็มทีเกือบเท่าใบแค ยอดอ่อนออกใหม่ออกสีชมพูแดง ฝักกลม ฝักใหญ่มากโค้งเล็กน้อย โคนเป็นครึ่งวงกลมบ้าง ลักษณะเนื้อค่อนข้างเหลืองเนื้อล่อนหนา รสหวานสนิท มีน้ำตาลร้อยละ 42-44 จำนวนฝักต่อกิ่งโลกรัม 30-35 ฝัก

พันธุ์อินทผลัม เป็นมะขามพันธุ์เบา ฝักตรงโค้งนิด ๆ รสเปรี้ยวนิด ๆ ต้นเดิมอยู่ที่บ้านหนองเล ตำบล หินสว อำเภอลำหล่มเก่า ฝักจะสุกระหว่างเดือนธันวาคม-มกราคม

พันธุ์ประกายทอง มะขามหวานพันธุ์นี้แต่เดิมชื่อพันธุ์ตาเป๊ะ ปลูกครั้งแรกอำเภอนนทบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะประจำพันธุ์ มะขามหวานพันธุ์นี้เป็นพันธุ์กลางออกดอกและติดฝักในเดือน พฤษภาคม ฝักยาวใหญ่โค้งงอไม่มีเหลี่ยม เมื่อฝักสุกเปลือกจะบางเป็นสีน้ำตาล เนื้อฉ่ำเป็นทรายหนามีสีน้ำตาล เมล็ดเล็ก ฝักสุกในเดือนมกราคม

พันธุ์ศรีชมภู มะขามหวานพันธุ์นี้ นายอุดม ศรีชมภู ครูใหญ่โรงเรียนบ้านโคก ตำบลน้ำร้อน อยู่บ้าน เลขที่ 97/1 หมู่ 2 อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นผู้ตั้งชื่อมะขามพันธุ์นี้ ลักษณะประจำพันธุ์ มะขาม หวานพันธุ์นี้เป็นพันธุ์เบา ฝักตรงกลมใหญ่แบนเหมือนท้องปลิงหรือฝักตรง เริ่มออกฝักในเดือน พฤษภาคม ฝัก สุกมีสีน้ำตาล เปลือกบางเนื้อหนาสีน้ำตาลอมเหลืองเมล็ดเล็กและล่อน รสชาติหวานกรอบ ฝักสุกในเดือน ธันวาคม

พันธุ์ปากดุก มะขามหวานพันธุ์นี้เดิมปลูกที่บ้านคลองปากดุก ตำบลปากช่อง อำเภอปากช่อง อำเภอ หล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะประจำพันธุ์ มะขามหวานพันธุ์นี้เป็นพันธุ์กลาง ติดฝักในเดือน พฤษภาคม โคนแบนเล็กน้อย หรือโค้งปานกลาง ฝักสุกมีสีน้ำตาล เนื้อหนาน้ำ ฝักสุกในเดือน ธันวาคม

พันธุ์น้ำผึ้ง มะขามหวานพันธุ์นี้ นายวสันต์ เพชรบูรณ์ อดีตเกษตรอำเภอหนองไผ่ จังหวัด เพชรบูรณ์เป็นผู้ตั้งชื่อลักษณะประจำพันธุ์ มะขามหวานพันธุ์นี้เป็นพันธุ์เบา ติดฝักในเดือน พฤษภาคม ฝักเล็กยาว โคนงอมาก ฝักสุกจะมีเนื้อหนา รสชาติหอมหวานคล้ายน้ำผึ้งแต่ฝาด ฝักสุกในเดือนธันวาคม

พันธุ์ขันตี มะขามหวานพันธุ์นี้ตั้งชื่อผู้ที่นำมาปลูกคนแรก คือ นายขันตี แก้ววงศ์ อยู่บ้านเลขที่

20 หมู่ 11 ตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีปลูก

นิยมปลูกกันด้วยการทาบกิ่ง หรือกิ่งตอน ไม่นิยมปลูกด้วยเมล็ด หากปลูกให้ถูกวิธีและดูแลรักษาดี จะ ให้ผลภายใน 3-4 ปี

คุณค่า

ในมะขามมีสารอาหารที่ให้ประโยชน์คือ

- คาร์โบไฮเดรต (น้ำตาล) ร้อยละ 42
- วิตามินซี
- เกลือแร่ แคลเซียม
- สารให้รสเปรี้ยว คือ กรดทาทาริก

ประโยชน์

- มะขาม เป็นพืชที่ให้ประโยชน์ได้ทุกส่วน ได้แก่
- ใบอ่อน นำไปประกอบอาหารปรุงรสเปรี้ยว
- ใบแก่ เป็นสมุนไพรนำไปต้มน้ำอาบทำให้ผิวหนังสะอาดสดชื่น
- ลำต้น กิ่ง นำไปทำเชือก เสาถ่าน
- ดอก นำไปประกอบอาหาร
- เนื้อ เป็นอาหาร, เครื่องดื่ม, ขับผาย, ขับโลหะ
- เมล็ด บดเป็นแป้งนำไปประกอบอาหารได้
- รกหุ้มเนื้อมะขาม นำไปขับโลหะให้เป็นเงางาม
- เนื้อมะขามเปรี้ยว นำไปปรุงรสอาหารได้รสเปรี้ยว

มะขามหวานเพชรบูรณ์เป็นพืชเศรษฐกิจ ที่สร้างรายได้ให้แก่ผู้ปลูกเป็นอย่างมาก

4. ความรู้เกี่ยวกับทักษะการวิจัย

เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการวิจัยของครูอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยนำเสนอสาระเกี่ยวกับทักษะการวิจัยโดยนำเสนอสาระที่เกี่ยวกับทักษะ การวิจัยและความหมายรวมของทักษะการวิจัย ดังนี้

ความหมายของทักษะ

มีนักวิชาการกล่าวถึงคำว่า ทักษะ ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Skill อย่างหลากหลาย ซึ่งมีความหมายโดยทั่วไป คือความสามารถทางกล้ามเนื้อ หรือ ความสามารถทางกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของ

ร่างกายที่ผู้รับการฝึกสามารถทำงานได้ด้วยคล่องแคล่ว ซึ่งการพิจารณาว่าผู้รับการฝึกมีทักษะดีหรือไม่ นั้นสามารถดูได้ด้วย ตัวแปร 3 ตัว คือ เวลาที่ใช้ปฏิบัติ การสังเกตขณะปฏิบัติงาน และผลของงาน

อย่างไรก็ดี การวิจัยในครั้งนี้มุ่งพัฒนาทักษะในความหมายของ Bloom's Taxonomy ซึ่งกล่าวถึง การจำแนกการเรียนรู้ไว้ 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด โดยเฉพาะในด้านทักษะ ดังนี้

ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อและระบบประสาทที่บ่งถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ แสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและ คุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะ มีจุดประสงค์ที่มุ่งพัฒนาพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการกระทำ (Doing) เกี่ยวกับความชำนาญโดยมุ่งพัฒนากล้ามเนื้อหรืออวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย

พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ชั้น ดังนี้

1. การรับรู้ เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือ เป็นการเลือกหา ตัวแบบที่สนใจ
2. กระทำตามแบบ หรือ เครื่องชี้แนะ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตน สนใจและพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้ หรือ สามารถปฏิบัติงานได้ ตามข้อแนะนำ
3. การหาความถูกต้อง พฤติกรรมสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่อง ชี้แนะ เมื่อได้กระทำซ้ำแล้ว ก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติ
4. การกระทำอย่างต่อเนื่องหลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เป็นของตัวเองจะกระทำ ตามรูปแบบนั้นอย่างต่อเนื่อง จนปฏิบัติงานที่ยู่ยากซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง คล่องแคล่ว การที่ ผู้เรียนเกิดทักษะได้ ต้องอาศัยการฝึกฝนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ
5. การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ พฤติกรรมที่ได้จากการฝึกอย่างต่อเนื่องจน สามารถปฏิบัติ ได้คล่องแคล่วว่องไวโดยอัตโนมัติ เป็นไปอย่างธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นความสามารถของ การปฏิบัติในระดับสูง

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย ดำเนินการพัฒนาทักษะตามพฤติกรรมย่อยทั้ง 5 ชั้นตอนนี้

ความหมายของการวิจัย

การวิจัยมีความหมายอย่างหลากหลายตามแนวคิดและมุมมองของผู้ให้ความหมาย แต่มี ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยสรุปโดยอ้างถึงในแขก มูลเดช (2554 : 6 – 9) ดังนี้

การวิจัย ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Research” แปลความหมายตามตัวหนังสือ ได้ดังนี้ Re มี ความหมายว่า ซ้ำแล้วซ้ำอีก ส่วน Search แปลว่า ค้นหา ดังนั้นคำว่า Research จึงแปลว่า การค้นหา

แล้วค้นหาอีก หรือการค้นหาซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เชื่อถือได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ท่านมีปัญหอะไรที่ต้องการคำตอบ ท่านต้องทำการ search คำตอบนั้น และการ search คำตอบนั้น ท่านต้อง Re จนแน่ใจว่า คำตอบนั้นเชื่อถือได้ อย่างไรก็ตาม รวีวรรณ ชินะตระกูล (2535 : 1 – 2) ได้ให้ความหมายของ RESEARCH จำแนกตามตัวอักษรภาษาอังกฤษไว้ดังนี้

R = Recruitment & Relationship หมายถึง การฝึกคนให้มีความรู้ รวบรวมรายชื่อ ผู้ที่มีความรู้ เพื่อปฏิบัติงานร่วมกันติดต่อสัมพันธ์และประสานงานกัน

E = Education & Efficiency หมายถึง ผู้วิจัยจะต้องมีการศึกษา มีความรู้ และประสิทธิภาพสูง ในการวิจัย

S = Sciences & Stimulation หมายถึง เป็นศาสตร์ที่ต้องมีการพิสูจน์ค้นคว้าเพื่อหาความจริง และผู้วิจัยจะต้องมีพลังกระตุ้นในความคิดริเริ่มมีความกระตือรือร้นที่จะทำวิจัย

E = Evaluation & Environment หมายถึง รู้จักประเมินผลดูว่ามีประโยชน์และเหมาะสมที่จะทำการวิจัยต่อไปหรือไม่และต้องรู้จักใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการวิจัย

A = Aim & Attitude หมายถึง มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน และมีเจตคติที่ดีต่อการติดตามผล

R = Result หมายถึง ผลการวิจัยที่ได้มาจะเป็นผลในทางไหนก็ตามจะต้องยอมรับผลการวิจัยนั้น ๆ เนื่องจากเป็นผลที่ได้จากการค้นคว้าศึกษาหาความรู้อย่างเป็นระบบ

C = Curiosity หมายถึง ผู้วิจัยจะต้องมีความอยากรู้อยากเห็นมีความสนใจและขวนขวายในงานวิจัยอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าความอยากรู้นั้นจะมีเพียงเล็กน้อยก็ตาม

H = Horizon หมายถึง เพื่อผลการวิจัยปรากฏออกมาแล้วยอมทำให้ทราบและเข้าใจในปัญหาเหล่านั้นได้เหมือนกับการเกิดแสงสว่างขึ้น ถ้ายังไม่เกิดแสงสว่างขึ้น ผู้วิจัยจะต้องดำเนินต่อไปจนกว่าจะพบแสงสว่าง

ส่วนความหมายที่นอกเหนือจากตัวหนังสืออื่น มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อนันต์ ศรีโสภ (2521 : 16) ได้ให้ความหมายของการวิจัยว่า เป็นกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ จากปัญหาที่ชัดเจนอย่างมีระบบ โดยมีการทดสอบสมมุติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในเรื่องนั้น ๆ เพื่อนำไปใช้พยากรณ์หรือสังเกตการเปลี่ยนแปลงเมื่อควบคุมสิ่งหนึ่งให้คงที่

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2533 : 5) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ หรือกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อตอบปัญหาที่มีอยู่อย่างมีระบบ และมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

ไพโรจน์ ศิรินธนากุล (2534 : 1) ได้ให้ความหมายของการวิจัยไว้ว่า เป็นการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อย่างมีระเบียบ และมีจุดมุ่งหมายอย่างแน่นอนแล้วนำข้อมูลต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ เปรียบเทียบความหมายตลอดจนหาเหตุผล และความเป็นมาของข้อมูล จากนั้นทำการสรุป

อย่างมีระบบ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และทางสถิติ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงและหลักการบางอย่าง

ณรรณ ศรีวิหะ (2538 : 7) ให้ความหมายของการวิจัยว่า เป็นกระบวนการที่มีระบบแบบแผน และจุดมุ่งหมายที่แน่นอน โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง หรือพัฒนาความรู้หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 11) ให้ความหมายของการวิจัยว่า เป็นการค้นคว้าหาความรู้ ความจริงที่เชื่อถือได้โดยวิธีการที่มีระบบแบบแผนที่เชื่อถือได้ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปสร้างกฎเกณฑ์ และทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อใช้อ้างอิง อธิบายปรากฏการณ์เฉพาะเรื่องและปรากฏการณ์ทั่ว ๆ ไป เป็นผลทำให้สามารถทำนายและควบคุมการเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้

เกษม สาหร่ายทิพย์ (2542 : 3) ให้ความหมายของการวิจัยว่าหมายถึง กระบวนการในการศึกษาหาความรู้ความจริงอย่างเป็นระบบ สมเหตุสมผล และมีความรอบคอบด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ โดยสามารถตรวจสอบความรู้ความจริงที่ค้นพบได้

รัตนะ บัวสนธิ์ (2543 : 3) ได้ให้ความหมายของการวิจัยไว้ว่า เป็นการหาความจริงเชิง สาธารณะด้วยวิธีการที่เรียกว่ากระบวนการวิจัยซึ่งมีลักษณะเป็นระบบมีขั้นตอน

ผ่องพรรณ ศรียมมงคล (2543 : 21) สรุปความหมายของการวิจัยไว้ว่า การวิจัย คือ การศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบระเบียบ เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและแสวงหาคำตอบเป็นกระบวนการที่อาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 1) ได้กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง การเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ วิธีแก้ปัญหาแบบใหม่ คำตอบใหม่ โดยใช้กระบวนการที่เชื่อถือได้ หรือกระบวนการที่ยอมรับในศาสตร์นั้น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้กล่าวว่า การวิจัย หมายถึง กระบวนการค้นหาคำตอบด้วยวิธีการที่เป็นระบบเชื่อถือได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1072) ให้ความหมายว่า การวิจัย เป็นการค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนตามหลักวิชา

สมบัติ ท้ายเรือคำ (2549 : 8) ให้ความหมายของการวิจัยว่า หมายถึง กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นความจริงเชิงตรรกะ(Logical) หรือความจริงเชิงประจักษ์ (Empirical) เพื่อตอบปัญหาอย่างมีระบบและมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

Best. (1970 : 8-9) ให้ความหมายของการวิจัยว่า เป็นกระบวนการค้นหาและพัฒนาความรู้ใหม่โดยใช้วิธีการที่เป็นระบบด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และในปี 1981 Best (1981 : 5) ได้ให้ความหมายของการวิจัยไว้ว่า เป็นวิธีการที่เป็นระบบระเบียบ และมีจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์ และคิดค้นวิธีการสังเกตที่มีการควบคุมเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอ้างอิง หลักการหรือทฤษฎีซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทำงานและการควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้

Kerlinger. (1986 : 11) ให้ความหมายของการวิจัยว่า เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ตามธรรมชาติอย่างมีระบบ มีการควบคุม มีการสังเกตสภาพการณ์จริงและมีการวิพากษ์วิจารณ์โดยมีทฤษฎีและสมมติฐานเป็นแนวทางค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์นั้น ๆ

จากการนำเสนอแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ พบว่า นักวิชาการให้ความหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การวิจัย หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงที่มีระบบโดยใช้วิธีการที่เชื่อถือได้และเป็นการดำเนินการอย่างมีจุดมุ่งหมาย

สรุป การวิจัย หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ ดังนั้น การวิจัยจึงประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ

ประการแรก เป็นการค้นหาความรู้หรือข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ ซึ่งมองในแง่ของผลผลิตหรือองค์ความรู้ที่ได้รับ

ประการที่สอง การค้นหาข้อเท็จจริงนั้นจะต้องทำอย่างมีระบบ มีแบบแผนที่น่าเชื่อถือ ซึ่งปัจจุบันใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ ซึ่งมองในแง่ของวิธีการ

ประการสุดท้าย จะต้องมีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการวิจัยคือ เพื่อบรรยาย อธิบาย ทำนาย และควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ที่มาของการวิจัย

การวิจัยเป็นการค้นหาความรู้ ความจริงซึ่งธรรมชาติของมนุษย์มีความอยากรู้ อยากเห็น อยากเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในธรรมชาติและสิ่งที่อยู่รอบตัว วิธีการแสวงหาความรู้ความจริงของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีวิวัฒนาการดังนี้ (ไพศาล หวังพานิช. 2531 : 6 - 11)

1. ความบังเอิญ (chance) บ่อยครั้งที่มนุษย์ค้นพบความรู้ หรือข้อเท็จจริงโดยมิได้เจตนาศึกษาหาความรู้ นั้น แต่ความรู้ที่เกิดขึ้นเกิดจากเหตุการณ์บางอย่าง หรือปรากฏการณ์บางอย่างที่ทำให้มนุษย์ได้รับความรู้

2. จารีตประเพณี (tradition) ความรู้บางอย่างมนุษย์ได้รับมาจากสิ่งที่คนในสังคมประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมา จารีตประเพณีจึงเป็นแหล่งที่ให้ความรู้ที่สำคัญแหล่งหนึ่ง และเป็นแหล่งความรู้ที่สังคมสร้างสมประพฤติปฏิบัติกันมาโดยมิได้มีการประเมินว่าสิ่งนั้นถูกต้องมากน้อยเพียงใด

3. ผู้รอบรู้ (authority) ผู้รอบรู้หรือนักปราชญ์เป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือความคิดความเชื่อของคนส่วนใหญ่ ในสมัยก่อนบุคคลต่างๆจึงยกย่องความคิดของนักปราชญ์ว่าถูกต้องใครจะโต้แย้งไม่ได้

4. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (expert) เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ปัญหาบางอย่างอาจหาคำตอบได้จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องนั้นๆ เช่น เมื่อเจ็บป่วยต้องไปหาหมอ หรือเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายต้องปรึกษานักกฎหมาย เป็นต้น

5. ประสบการณ์ส่วนตัว (personal experience) ประสบการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับตนเองของบุคคลทำให้บุคคลนั้นได้รับความรู้ หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ และเมื่อมีปัญหาที่จะพยายามระลึกถึงประสบการณ์นั้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ

6. การลองผิดลองถูก (trial and error) ความรู้บางอย่างได้จากการทดลองทำดู ซึ่งการทดลองทำนั้นอาจผิดหรือถูกก็ได้ แต่สิ่งที่ได้รับคือความรู้ใหม่

7. การอนุมาน (deductive method) อริสโตเติล (Aristotle) ผู้เป็นบิดาแห่งวิชาตรรกศาสตร์ เป็นคนแรกที่คิดวิธีแสวงหาความรู้ หรือวิธีค้นหาข้อเท็จจริงโดยใช้หลักเหตุผล ด้วยการเสนอในรูปของประโยคสันนิษฐาน ซึ่งต่อมาเรียกว่าวิธีอนุมาน โดยเชื่อว่าความรู้ความจริงทั้งหลายเกิดจากกระบวนการของเหตุผล (rationalism) ความรู้ใหม่จะเกิดจากเหตุผลเก่าประกอบกันและประมวลขึ้นเป็นความรู้ใหม่ การหาความรู้โดยวิธีนี้มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

ประการแรก เหตุใหญ่หรือข้อเท็จจริงใหญ่ (major premise) เป็นข้อตกลงที่กำหนดขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ เป็นความรู้ความจริงที่ถูกค้นพบและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ประการที่ 2 เหตุย่อย หรือข้อเท็จจริงย่อย (minor premise) เป็นเหตุเฉพาะกรณีที่ต้องการหาความจริง

ประการที่ 3 ผลสรุป (conclusion) เป็นข้อสรุปที่ได้จากการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุใหญ่และเหตุย่อย

การค้นหาคำรู้ความจริงด้วยวิธีนี้มีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ การค้นหาคำรู้ด้วยวิธีนี้ไม่ได้ช่วยให้ค้นพบความรู้ใหม่ เพราะความรู้ที่ได้รับยังอยู่ในกรอบของความรู้ใหญ่ หรือข้อเท็จจริงใหญ่ หรือเหตุใหญ่นั้นเอง

8. การอุปมาน (inductive method) เซอร์ฟรานซิส เบคอน (Sir Francis Bacon) เป็นผู้เสนอวิธีการหาความรู้ความจริงโดยการอาศัยข้อมูลประกอบ และพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้นแล้วจึงนำมาสรุปเป็นข้อค้นพบที่ได้ วิธีนี้เรียกว่า วิธีการอุปมาน (inductive) มีวิธีการดังนี้ เริ่มจากการสังเกตตัวอย่างต่างๆ หรือเหตุย่อยต่างๆ แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุย่อยเหล่านั้น จากนั้นจึงนำมาสรุปเป็นความรู้ของสิ่งนั้น

การหาความรู้ความจริงด้วยวิธีนี้มีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ เป็นการแสวงหาความรู้แบบไม่มีเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าที่แน่นอน ซึ่งบางครั้งความรู้ความจริงที่ได้รับอาจสอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องกับกับความต้องการ หรือไม่สามารถหาคำตอบในปัญหานั้นๆ ได้ หรืออาจได้ข้อสรุปที่มากเกินไป หรือแม้กระทั่งอาจไม่สามารถสรุปข้อค้นพบได้

9. วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (scientific method) ชาลส์ ดาวิน (Charles Darwin) ได้นำวิธีการแสวงหาความรู้โดยการรวมวิธีการอนุมาน และการอุปมานเข้าด้วยกัน ซึ่งเริ่มโดย การเก็บรวบรวมความรู้ที่เกี่ยวกับปัญหาที่ต้องการจะศึกษา แล้วใช้วิธีการอนุมานคาดคะเนคำตอบ จากนั้นทำ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการทดสอบคำตอบที่คาดคะเนไว้นั้นว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งต่อมา จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้เขียนขั้นตอนในการหาความรู้ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยเรียกชื่อใหม่ว่า วิธีคิดแบบใคร่ครวญรอบคอบ (reflective thinking)

ที่มาของการวิจัยในปัจจุบันหยุดอยู่ที่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นวิธีที่น่าเชื่อถือมากที่สุด นักวิจัยจึงดำเนินการวิจัยโดยยึดถือและปฏิบัติตามลำดับขั้นของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. เกิดปัญหา
2. ตั้งสมมติฐาน
3. เก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผล

จากการศึกษาเรื่องทักษะและการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยกำหนดความหมายของทักษะการวิจัย ว่าหมายถึง การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ ในการหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน คือ 1. เกิดปัญหา 2. ตั้งสมมติฐาน 3. เก็บรวบรวมข้อมูล 4. วิเคราะห์ข้อมูล 5. สรุปผล รายละเอียดดังนี้

1. เกิดปัญหา

การเกิดปัญหาคือต้องคำนึงว่าปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร ซึ่งปัญหาอาจเกิดจากการอ่าน ผลการประเมินหรือการสังเกต การสังเกตอาจจะเริ่มจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา อาจจะเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิต ผลของการสังเกตนำไปสู่ประโยชน์มหาศาล การสังเกตจึงเป็นขั้นแรกที่สำคัญนำไปสู่ข้อเท็จจริงบางประการ และมีส่วนให้เกิดปัญหา การสังเกตจึงควรสังเกตอย่างรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน ดังนั้น ในการตั้งปัญหาที่ดี ควรจะอยู่ในลักษณะที่น่าจะเป็นไปได้ สามารถตรวจสอบหาคำตอบได้ง่าย และยึดข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้

2. ตั้งสมมติฐาน

สมมติฐานมีคำตอบที่อาจเป็นไปได้ และคำตอบที่ยอมรับว่าถูกต้องเชื่อถือได้ เมื่อมีการพิสูจน์ หรือตรวจสอบหลาย ๆ ครั้ง ลักษณะสมมติฐานที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้ เป็นสมมติฐานที่เข้าใจได้ง่าย เป็นสมมติฐานที่แนะแนวทางที่จะตรวจสอบได้ เป็นสมมติฐานที่ตรวจสอบได้โดยการทดลอง เป็นสมมติฐานที่สอดคล้อง และอยู่ในขอบเขตของข้อเท็จจริงที่ได้จากการสังเกตและสัมพันธ์กับปัญหาที่ตั้งไว้

การตั้งสมมติฐานต้องยึดปัญหาเป็นหลักเสมอ ควรตั้งหลาย ๆ สมมติฐานเพื่อมีแนวทางของคำตอบหลาย ๆ อย่าง แต่ไม่ยึดสมมติฐานใด สมมติฐานหนึ่ง เป็นคำตอบ ก่อนที่จะพิสูจน์ตรวจสอบสมมติฐานหลาย ๆ วิธี และหลายครั้ง ๆ

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อตั้งสมมติฐานแล้ว หรือคาดเดาคำตอบหลาย ๆ คำตอบไว้แล้ว กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นต่อไป คือ ตรวจสอบสมมติฐาน ในการตรวจสอบสมมติฐานจะต้องยึดข้อกำหนดสมมติฐานไว้เป็นหลักเสมอ เนื่องจากสมมติฐานที่ดีได้แนะสู่ทางตรวจสอบและการออกแบบการตรวจสอบไว้แล้ว วิธีการตรวจสอบสมมติฐาน ได้แก่ การสังเกต และรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอีกวิธีหนึ่ง โดยการทดลอง ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้มากที่สุด เพื่อทำการค้นคว้าหาข้อมูล รวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าสมมติฐานข้อใดเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด

ในการตรวจสอบโดยการทดลองนั้น ควรจะระบุกระบวนการทดลองที่จะปฏิบัติจริง ควรจะมีการวางแผนลำดับขั้นตอน การทดลองก่อนหลัง ออกแบบการทดลองให้ได้ผลอย่างดี การใช้วัสดุ อุปกรณ์ สารเคมี และเครื่องมือ มีการควบคุมดูแล ระวังระมัดระวัง ในการวิเคราะห์ข้อมูลควรวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปได้อย่างไร

กระบวนการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ผู้ทดลองทางวิทยาศาสตร์ ผู้ทดลองจะต้องควบคุมปัจจัยที่มีผลต่อการทดลอง เรียกว่า ตัวแปร (Variable) คือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการทดลอง ซึ่งควรจะมีตัวแปรน้อยที่สุด ตัวแปรควรมี 3 ชนิด คือ

1. ตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ) (Independent variable) คือ ตัวแปรที่ต้องศึกษาทำการตรวจสอบและดูแลของมัน เป็นตัวแปรที่เรากำหนดขึ้นมา เป็นตัวแปรที่ไม่อยู่ในความควบคุมของตัวแปรใด ๆ

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ตัวแปรที่ไม่มีความเป็นอิสระในตัวมันเอง เปลี่ยนแปลงไปตามตัวแปรอิสระ เพราะเป็นผลของตัวแปรอิสระ

3. ตัวแปรควบคุม (Controlled variable) หมายถึง สิ่งอื่น ๆ นอกจากตัวแปรต้น ที่ทำให้ผลการทดลองคลาดเคลื่อนแต่เราควบคุมให้คงที่ตลอดการทดลอง เนื่องจากยังไม่ต้องการศึกษา

ในการตรวจสอบสมมติฐาน นอกจากจะควบคุมปัจจัยที่มีผลต่อการทดลอง จะต้องแบ่งชุดของการทดลองเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มทดลอง หมายถึง กลุ่มที่เราใช้ศึกษาผลของตัวแปรอิสระ

กลุ่มควบคุม หมายถึง ชุดของการทดลองที่ใช้เป็นมาตรฐานอ้างอิง เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้อีก

การทดลอง กลุ่มควบคุมจะแตกต่างจากกลุ่มทดลองเพียง 1 ตัวแปรเท่านั้น คือ ตัวแปรที่เราจะตรวจสอบ หรือตัวแปรอิสระ ในขั้นตอนนี้ จะต้องมีการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตหรือการทดลอง แล้วนำ

ข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำข้อมูลและสื่อความหมาย ซึ่งจะต้องมีการออกแบบการบันทึกข้อมูลให้อ่านเข้าใจง่ายอาจจะบันทึกในรูปตาราง กราฟ แผนภูมิ หรือ แผนภาพ

4. วิเคราะห์ข้อมูล

เป็นขั้นที่นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การค้นคว้า การทดลอง หรือการรวบรวมข้อมูลหรือข้อเท็จจริง มาทำการวิเคราะห์ผล อธิบายความหมายของข้อเท็จจริง แล้วนำไปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ว่าสอดคล้องกับสมมติฐานข้อใด

5. สรุปผล

เป็นขั้นสรุปผลที่ได้จากการทดลอง การค้นคว้ารวบรวมข้อมูล สรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกตหรือการทดลองว่า สมมติฐานข้อใดถูก พร้อมทั้งสร้างทฤษฎีที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับอธิบายปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายกัน และนำไปใช้ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้น

สรุป การดำเนินการวิจัยนั้นดำเนินการตามขั้นตอนทางวิทยาศาสตร์ โดยเริ่มจากเมื่อเกิดปัญหาจึงหาแนวทางแก้ไข ซึ่งในกิจกรรมการหาแนวทางในการแก้ปัญหานั้นมี กิจกรรมที่ซ้อนกันอยู่อย่างน้อย 2 กิจกรรม คือ 1. กิจกรรมเพื่อค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและ 2. กิจกรรมเพื่อค้นคว้าหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งทั้ง 2 กิจกรรมนั้นส่วนใหญ่ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้ที่ต้องการดำเนินการวิจัยจึงต้องมีทักษะเกี่ยวกับการค้นหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ โดยอาจหาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ เช่น บุคคล หลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่ต้องการไปสืบค้น การตัดสินใจแหล่งข้อมูลว่ามีความน่าเชื่อถือได้หรือไม่และการอ้างอิงแหล่งข้อมูล เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จำทำให้ข้อมูลเชื่อถือได้ทั้งสิ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำทักษะเกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูลมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทักษะการวิจัยของครูและนักศึกษา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอ ดังนี้

กรมวิชาการ (2540 : บทคัดย่อ) ได้สรุปผลการวิจัย เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนว่าการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น การเชิญผู้รู้จากท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร การส่งนักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานประกอบการกับผู้รู้ในท้องถิ่น การให้นักเรียนออกไปสำรวจความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนำมาจัดการเรียนการสอน และการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น นับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีความหมายสำหรับ

ผู้เรียนเพราะเป็นการเชื่อมโยงสภาพชีวิตจริงกับการเรียนในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ในอดีตถือว่าเป็นภูมิปัญญาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น โดยเฉพาะในเรื่องของอาชีพ เช่น การทำปุ๋ยหมัก การกรีดยาง การทำดอกไม้ เป็นต้น การนำผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนเป็นผู้ที่จะสร้างบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียนกระตุ้นและให้การสนับสนุน ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาให้ครูผู้สอนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การจัดเวลาให้นักเรียนออกไปสำรวจ และรวบรวมความรู้ในชุมชนด้วยการปฏิบัติจริงเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งการเรียนในลักษณะเช่นนี้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ในการเรียน ส่วนวิธีการที่ใช้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ พิพธิภัณฑ์ท้องถิ่นหรืออุทยานการศึกษา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามนักเรียนที่เคยไปศึกษาจากพิพธิภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่ามีความเห็นว่าความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในห้องสมุดหรือพิพธิภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี เพราะแก่นแท้ของการเรียนการสอน คือการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้รู้ในท้องถิ่น เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งในแง่ของแรงงาน ความคิด ภูมิปัญญา และวัตถุดิบของและจากความคิดเห็นของผู้รู้ในท้องถิ่นที่ได้ร่วมจัดการเรียนการสอนกับโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนจะได้รูปแบบที่หลากหลายและผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผู้รู้ในท้องถิ่น และเป็นการนำเอาวิถีคิดซึ่งเป็นวิถีชีวิตเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : ฉ, ค) ได้ทำรายงานการวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา พบว่า ปัญหาด้านภูมิปัญญาไทยที่สำคัญที่สุดคือ ภูมิปัญญาได้สูญหายไปจากสังคมไทยเป็นอันมากเกือบจนหมดสิ้น โดยภูมิปัญญาสากลที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยเข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาไทยส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ทำให้คนไทยขาดความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาของตน ภูมิปัญญาใหม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การดำรงชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันผิดปกติ ทั้งนี้เพื่อให้ภูมิปัญญาไทยได้ฟื้นฟูใหม่ ให้ประสานสอดคล้องกับภูมิปัญญาสากล โดยการถ่ายทอดสู่การศึกษาอย่างสมดุลและยั่งยืน จึงกำหนดแนวทางเป็น 4 ด้าน คือ

1. การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
2. การยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
3. การส่งเสริมในการวิจัยภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
4. การบริหารและการจัดการด้านภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา โดยเน้นการสร้างระบบการบริหารและการจัดการที่ทำให้กระบวนการสร้าง

และพัฒนาภูมิปัญญาไทยทั้ง 8 งาน ได้แก่ งานวิจัย งานพัฒนา งานฟื้นฟู งานอนุรักษ์ งานถ่ายทอด งานส่งเสริม งานเสริมสร้างความเป็นเลิศและงานแลกเปลี่ยนสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

บังอร พงษ์ประยูร (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ในด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการเชิญเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นช่างฝีมือหรือเกษตรกร และพระสงฆ์มาร่วมพัฒนาการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนในด้านการเตรียมบุคลากร สถานที่ งบประมาณ การจัดทำ ข้อมูลพื้นฐานและติดต่อประสานงาน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการศึกษาและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1-2 ประถมศึกษาปีที่ 1-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับครู ปัญหาที่พบคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นงบประมาณไม่เพียงพอและขาดเอกสารในการค้นคว้า วิธีการแก้ปัญหา คือ การจัดประชุมอบรมให้ความรู้ และจัดหางบประมาณมาเพิ่ม

พรจิตร การขັນ.(2544 : บทคัดย่อ) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 8 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8 และเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยนำเอาวงจรการบริหารคุณภาพ P - D - C - A ของ Deming มาศึกษาเข้ากับปัจจัยการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นสี่ด้านคือด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์และด้านการบริหารจัดการประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 194 คน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการจำนวน 194 คน และครูผู้สอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 194 คน รวมทั้งสิ้น 582 คน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษาใน 8 จังหวัดของเขตการศึกษา 8 ประกอบด้วย เชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยาแพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน ในปีการศึกษา 2543 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับและ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแบบปลายเปิด การ

เก็บรวบรวมข้อมูลจัดเก็บโดยการส่งและรับคืนโดยทางไปรษณีย์ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 500 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.91 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่และ ค่าร้อยละ สำหรับแบบสอบถามตอนที่1 และ2 สำหรับตอนที่3 นำมาแจกแจงความถี่แล้ว อธิบายผลผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารและครูผู้สอนที่ รับผิดชอบภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา8 ผลการศึกษาพบว่าสภาพการ บริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการวางแผน ด้านการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ด้าน การประเมินและตรวจสอบและด้านการปรับปรุงแก้ไข ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ทั้งใน เรื่องบุคลากร วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณของทุกด้าน

นัทรี พงษ์คนตรี (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอน ระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี และเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนแต่ละหมวดวิชากลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนในระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑล จันทบุรี จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้วัดการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นแบบสอบถามชนิด มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ หา ความเชื่อมั่น และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอนมากที่สุด และครูผู้สอนมีปัญหาในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการ เรียนการสอนอยู่ในระดับน้อย เมื่อทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่าครูผู้สอนแต่ละหมวดวิชามีการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

อนันต์ ตุงค์เรือง (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ในการเรียนการสอนในโรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่าย ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม ประเภทของโรงเรียนแกนนำ และโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนด้านการบริหาร จัดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม

ประเพณี ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และด้านเทคโนโลยีชาวบ้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหามากกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านเทคโนโลยีชาวบ้านและด้านศิลปะ ตามลำดับ และประการที่ 2 โรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนโดยภาพรวมทุกด้านและแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

ชูศักดิ์ วงศ์ตันกาศ (2547 : บทคัดย่อ) การพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนราษฎร์พัฒนาอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาวิธีการพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และศึกษาผลการใช้วิธีการพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนราษฎร์พัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูสายปฏิบัติการสอนจำนวน 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 7 คน และวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น แบบสังเกตวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และแบบประเมินผลการพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ สังเกตและประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าร้อยละและสรุปเป็นความเรียง ผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลการพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนราษฎร์พัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสื่อการสอน ด้านการสอน และด้านบุคลิกภาพ ได้ใช้กระบวนการประชุมแบบมีส่วนร่วม AIC โดยกำหนดโครงการพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 2 โครงการ คือโครงการอบรมพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นและโครงการศึกษาดูงาน ผลการพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสื่อการสอนด้านการสอนและด้านบุคลิกภาพ มีดังนี้ 1. ด้านสื่อการสอน วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการสอนเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการใช้สื่อประกอบการสอน สามารถที่จะเลือกใช้สื่อให้สอดคล้องกับเรื่องที่สอนได้อย่างเหมาะสม และวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถที่จะผลิตหรือหาสื่อประกอบการสอนได้ด้วยตนเอง ทุกรายการมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 2. ด้านการสอน จากการที่วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการอบรมพัฒนา ด้านการสอนจากวิทยากร จะสังเกตเห็นว่าการดำเนินงานด้านการสอนของวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นดีขึ้นกว่าที่ผ่านมาเป็นอย่างมากสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ที่จำเป็นและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ รู้จักเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้าทำให้งานการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ตามเวลาที่กำหนด วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มความรู้ความสามารถส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 3. ด้านบุคลิกภาพ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจถึงความจำเป็นและความสำคัญเกี่ยวกับบุคลิกภาพที่ดี ดังนั้นจะสังเกตเห็นว่าวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นรู้จักที่จะเลือกแต่งกายได้อย่างเหมาะสม มีกิริยาท่าทางที่สุภาพ อ่อนโยน เวลาสอนก็รู้จักใช้ถ้อยคำที่สุภาพ

สามารถที่จะพูดคุยสื่อสารกับนักเรียนได้ดี สิ่งที่จะตามมาจะเห็นว่าวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีอารมณ์ดี ขณะทำการสอน ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

สมพงษ์ ลอยลม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอม่วงไข่ จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ มาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอหนองม่วงไข่ ประชากรประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอหนองม่วงไข่ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 8 คน ครูผู้สอน จำนวน 74 คน และผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 24 คน ตัวแปรที่ศึกษา คือ การสนับสนุน ส่งเสริม และนิเทศติดตามผลของผู้บริหารสถานศึกษา การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในระดับที่ตนเองรับผิดชอบและการถ่ายทอด ความรู้หรือประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง 3 แบบ คือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีแบบเจาะจง กลุ่มผู้สอนใช้สุ่มแบบกำหนดสัดส่วนและกลุ่มผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า 1. ในด้านการสนับสนุน ส่งเสริม และนิเทศติดตามผลของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ ส่งเสริมครูผู้สอนโดยการจัดหาเอกสารให้นำไปศึกษา แนะนำแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนด้านผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสร้างแรงจูงใจ โดยเชิญเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและนำคณะครูเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน นอกจากนี้มีการระดมการมีส่วนร่วมจากฝ่ายต่างๆ มาร่วมพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้มีความรู้ความสามารถด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน และการนิเทศติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน 2. ในด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับที่ตนเองรับผิดชอบของครูผู้สอน ส่วนใหญ่ของครูผู้สอนที่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนได้ความรู้จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาจากเอกสารรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเข้ารับการอบรมสัมมนาและการศึกษาดูงาน ส่วนครูผู้สอนที่ไม่ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เนื่องจากไม่มีความรู้ ความเข้าใจและไม่มียงบประมาณในการดำเนินงาน ส่วนวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในหลักสูตร ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำนักเรียนไปศึกษา ณ ที่อยู่ของผู้ถ่ายทอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้อาวุโสในท้องถิ่น พระสงฆ์ ผู้นำทางศาสนา โดยมีขั้นตอน คือ สำรวจสภาพภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาสภาพความต้องการของท้องถิ่นและจัดทำแผนการสอนร่วมกับผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ในด้านการถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์และการมีส่วนร่วมของผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ถ่ายทอดส่วนใหญ่ได้รับเชิญให้มาร่วมกิจกรรมการเรียนการ

สอนโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา วิธีการถ่ายทอดที่สำคัญคือ การสาธิตหรือแสดงให้เห็นนักเรียนและครู จากนั้นจึงเป็นการฝึกปฏิบัติ วิธีที่ได้ผลดีที่สุดคือ การเรียนเป็นกลุ่ม โดยไปศึกษาในพื้นที่ที่เป็นที่อยู่ของผู้ถ่ายทอด และให้ครูผู้สอน สอนสืบต่อจากผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป ปัญหาสำคัญที่พบในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และขาดการติดต่อประสานงานที่ดีระหว่างโรงเรียนและผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและไม่มีนโยบายที่ชัดเจนของเขตพื้นที่การศึกษา ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ สำหรับเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพิ่มงบประมาณและแรงจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติทุกฝ่าย สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมโดยสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด และสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้สอน ควรเพิ่มความตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาใช้อย่างจริงจัง และควรมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอในการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้พอเพียง สาวผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน

เยี่ยมลักษณ์ อุดการณ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยองค์กรชุมชนตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยพบข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น 10 ประการ ได้แก่ คติชาวบ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู เพลงกล่อมเด็ก / เพลงสำหรับเด็ก การละเล่นสำหรับเด็ก สื่อของเล่นสำหรับเด็ก อาหารและยาสมุนไพรพื้นบ้านสำหรับเด็ก เจตคติ/บทบาท/ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพแวดล้อมในบ้านและชุมชนต่อการพัฒนาเด็ก และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยบูรณาการหลักสูตรแกนกลาง เรียกว่า หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำวณูญเรื่อง ซึ่งกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก มีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ขั้นที่ 2 จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำวณูญเรื่อง ขั้นที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร (ฉบับย่อ) ขั้นที่ 4 ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ขั้นที่ 5 ปรับปรุงหลักสูตรครั้งที่ 1 ขั้นที่ 6 นำหลักสูตรไปใช้จริง

นิตยา เลขะพันธุ์. (2550). ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนและเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนจำแนกตามระดับช่วงชั้นและระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่

การสอนของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 หน่วยในการวิเคราะห์ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 จำนวน 375 คน ทำการศึกษาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ระดับปานกลางโดยภูมิปัญญาที่นำมาใช้เป็นลำดับแรก ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านศิลปะ ด้านคติ ความเชื่อ ความคิดและค่านิยม ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน และผลจากการศึกษายังพบว่าครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการผสมผสานและบูรณาการความรู้ในระดับมาก ส่วนประเด็นอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ ได้แก่ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนและสภาพแวดล้อม การจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดเนื้อหาสาระตามความสนใจ การจัดการและการประยุกต์ใช้ และการจัดการฝึกปฏิบัติ 2. ครูผู้สอนที่อยู่ในระดับช่วงชั้นต่างกัมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และครูผู้สอนที่มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่การสอนในสถานศึกษาต่างกัน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศรัญญา จันทร์เที่ยง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการรับรู้และสภาพการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการรับรู้และสภาพการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ เปรียบเทียบสภาพการรับรู้และสภาพการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา ระหว่างสหวิทยาเขตอุดรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขต จังหวัดอุดรดิตถ์ ปีการศึกษา 2545 จำนวน 300คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ด้านภาษาถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้าน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวัฒนธรรมวัตถุพื้นบ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. สภาพการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ด้านภาษาถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้าน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวัฒนธรรมวัตถุพื้นบ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3. เปรียบเทียบสภาพการรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดสามัญ

ศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ด้านภาษาถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้าน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวัฒนธรรมวัตถุพื้นบ้าน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 4. เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ด้านภาษาถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้าน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวัฒนธรรมวัตถุพื้นบ้าน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

กอบกุล พรหมทอง. (2549 :บทคัดย่อ). ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนจตุรลงรัตนาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 2 การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา สภาพการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา และวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจตุรลงรัตนาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 2 ปีการศึกษา 2547 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ผลการวิเคราะห์ พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาได้แก่ ภูมิปัญญาการเล่นดนตรีพื้นเมือง การรำดาบหรือฟ้อนดาบ การละเล่นตบมะผาบ การเล่นเกมพื้นบ้าน : ภาษาเมืองเหนือ ทั้งโบราณและคำเมือง การทำแคบหมู การทำจิ้นส้ม (แหนม) การเล่นดนตรีไทย การฟ้อนเจิง การทำขนมจีน และการทอผ้าตีนจก

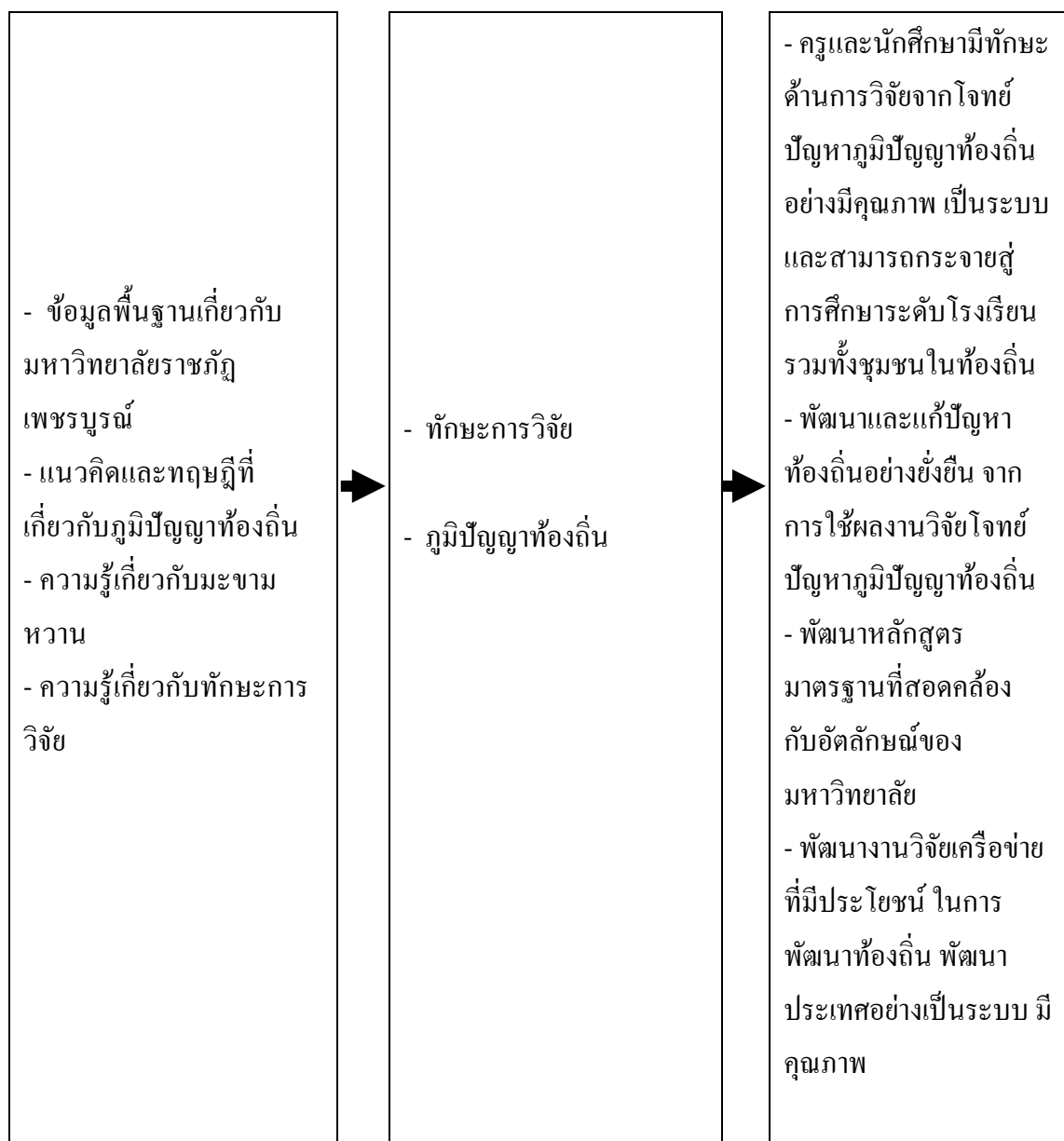
สภาพการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า การปฏิบัติของคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรนำมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนในระดับสูงสุด ด้านสภาพการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตร ภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับสูงสุด

วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการติดต่อ ประสานงาน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้กับครูผู้สอน และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยี การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อนำไปประกอบอาชีพต่อไป อยู่ในอันดับสูงสุด

สภาพการปฏิบัติของครูผู้สอน พบว่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรนำมาใช้ทางการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ควรนำภูมิปัญญาในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนต่อไป อยู่ในอันดับสูงสุด ด้านสภาพการดำเนินงานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการสำรวจความต้องการของนักเรียนในการเลือกเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนเองสนใจเป็นอันดับสูงสุด

วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพิจารณาบุคคลที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลอยู่ในอันดับสูงสุด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสถานะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มและกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม วัฒนธรรมของตนเอง โดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมา จากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง แต่ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ จึงกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานองค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชุมชนและในตัวผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกัน เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัย ซึ่งภูมิปัญญาที่นำมาใช้ในการพัฒนาครูในครั้งนี้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับมะขามหวาน เนื่องจากมะขามหวานเป็นพืชเศรษฐกิจประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆ แต่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับมะขามหวานรวมทั้งยังไม่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยของครู ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานมาใช้เพื่อพัฒนาครู ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ที่สำคัญ 2 ส่วนคือ ได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณมีทักษะการวิจัยเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงนำสาระมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิจัยพัฒนาคู่มือหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1. พัฒนาคู่มือและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัย จากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับ โรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น 2. พัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัยโจทย์ปัญหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น 3. พัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย 4. พัฒนา งานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ

ผู้วิจัยนำเสนอขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้ร่วมการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการดำเนินการวิจัย
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอรายละเอียด ดังนี้

ผู้ร่วมการวิจัย

ผู้ร่วมการวิจัยเป็น คณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มพื้นฐานการศึกษา จำนวน 1 คน กลุ่มวิชาวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน และ โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน

นักศึกษาที่ร่วมวิจัยเป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรีในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรม วิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 2,3 และ 4 โปรแกรมวิชา ภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 และโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 307 คน เป็นผู้ปฏิบัติการใน โครงการวิจัย เป็นผลผลิตของโครงการวิจัยในด้านการพัฒนาบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาทักษะการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 2. แบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน
 3. แบบฝึกทักษะการวิจัย เรื่องการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน
- มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจของบุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร คณาจารย์ และสายสนับสนุน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันที่จะหาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักที่เด่นชัดและหาข้อมูลหน่วยงาน หลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย การบริหารของหน่วยงาน องค์กร พร้อมทั้งการวิจัยชุมชน เพื่อหาข้อมูล ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น โจทย์-ปัญหาชุมชน องค์กร ชุมชน การสื่อสาร รวมทั้งความอ่อนแอหรือความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพื่อประเมินภาพรวม สมรรถภาพของหน่วยงานและชุมชน มีลักษณะเป็นข้อคำถามชนิดเติมคำ มี 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญามะขามหวาน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

มีวิธีการสร้าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำโครงร่างการวิจัยมาพิจารณาเพื่อจัดโครงสร้างและจัดทำ

แบบสอบถาม

2. จัดทำแบบสอบถามเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานและ นำเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาเพิ่มเติมประเด็นหรือข้อคำถาม

3. ทดลองเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยร่วมกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คนและไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน นำแบบสอบถามไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพจริงคือสอบถามกับ คณาจารย์ บุคลากร พนักงานมหาวิทยาลัย อาจารย์ประจำพิเศษและลูกจ้างชั่วคราว จำนวนกลุ่มละ 1 คน รวม 5 คน พบว่า ผู้ตอบสามารถให้ข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. จัดสร้างแบบสอบถามฉบับจริงและนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน

จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน มีลักษณะเป็นข้อคำถามที่สามารถบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์ได้และจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อสะดวกในการรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ มีองค์ประกอบดังนี้

1. ปก ประกอบด้วย ชื่อแบบสัมภาษณ์ ชื่อนักศึกษา รหัส หมายเลขโทรศัพท์ อาจารย์ประจำวิชา รายวิชาที่ดำเนินการวิจัย รหัสวิชา

2. เนื้อหา ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 2 ประเด็น 16 ข้อ และลงชื่อผู้จัดเก็บข้อมูล พร้อมวันเดือนปีที่เก็บข้อมูล

3. การสะท้อนความรู้สึก เป็นส่วนที่ให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลได้สะท้อนความรู้สึก นึกคิด และความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล มีจำนวนทั้งสิ้น 5 ข้อ

มีวิธีการสร้าง ดังนี้

5. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำโครงร่างการวิจัยมาพิจารณาเพื่อจัดโครงสร้างและจัดทำแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งการสรุปความรู้ หรือสิ่งที่ต้องการให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ต้องการ กระบวนการดำเนินการที่นักศึกษาต้องสรุป

6. จัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานและนำเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาเพิ่มลดประเด็นหรือข้อคำถาม

7. ทดลองเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยร่วมกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คนและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน นำแบบสัมภาษณ์ฯ ไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพจริง (ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตวิธีการสัมภาษณ์ของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด) พบว่า แบบสัมภาษณ์สามารถใช้ได้จริง

8. จัดสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับจริงและนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

3. แบบฝึกทักษะการวิจัย เรื่องการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน

จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์พัฒนาทักษะวิจัยของผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล ทักษะการนำเสนอข้อมูล ทักษะการสรุปองค์ความรู้ และทักษะการอ้างอิง มีลักษณะเป็นข้อคำถามที่สามารถบันทึกข้อมูลลงในแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ ได้และจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อสะดวกในการรวบรวมข้อมูลในแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ มีองค์ประกอบดังนี้

1. ปก ประกอบด้วย ชื่อแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ ชื่อนักศึกษา รหัส หมายเลขโทรศัพท์ อาจารย์ประจำวิชา รายวิชาที่ดำเนินการวิจัย รหัสวิชา

2. เนื้อหา ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 8 ประเด็น 14 ข้อ และลงชื่อผู้จัดเก็บข้อมูล พร้อมวันเดือนปีที่เก็บข้อมูล

3. การสะท้อนความรู้สึก เป็นส่วนที่ให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลได้สะท้อนความรู้สึก นึกคิด และความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินการพัฒนาทักษะการวิจัยในครั้งนี้

มีวิธีการสร้าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำโครงร่างการวิจัยมาพิจารณาเพื่อจัดโครงสร้างและจัดทำแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ พร้อมทั้งการสรุปความรู้ หรือสิ่งที่ต้องการให้นักศึกษาดำเนินการ ข้อมูลที่ต้องการกระบวนการดำเนินการที่นักศึกษาต้องสรุป
2. จัดทำแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ เพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานและนำเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาเพิ่มลดประเด็นหรือข้อคำถาม
3. ทดลองเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยร่วมกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คนและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน นำแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ ไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพจริง (ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตวิธีการเก็บข้อมูลของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด) พบว่า แบบฝึกทักษะการวิจัยฯ สามารถใช้ได้จริง
4. จัดสร้างแบบฝึกทักษะการวิจัยฯฉบับจริงและนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รับสมัครผู้ร่วมวิจัย ซึ่งมีคณาจารย์ที่สมัครเป็นคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มพื้นฐานการศึกษา จำนวน 1 คน กลุ่มวิชาวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน และโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาในชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4
2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเพื่อชี้แจงเป้าหมาย วิธีการดำเนินการวิจัย ผลที่ต้องการ รวมทั้งออกแบบกระบวนการพัฒนานักศึกษาและการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผู้เข้าประชุมเป็นคณาจารย์ที่ร่วมวิจัยและนักศึกษาที่คณาจารย์สอนเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยให้นักศึกษาออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลเอง โดยมีหลักคิดร่วมกันคือ ต้องเก็บข้อมูลจากผู้คนในชุมชนของตนเองและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน ในหลักคิดข้อนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ข้อ คือ 1. เป็นการคืบหน้านักศึกษาสู่ท้องถิ่นของตนเอง ด้วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองจากบุคคลในท้องถิ่น และ 2. เพื่อศึกษาปัญญาและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งเป็นโจทย์วิจัยที่นักศึกษาสามารถนำมาดำเนินการวิจัยและนำผลการวิจัยกลับไปแก้ปัญญาท้องถิ่นได้ นอกจากนั้น นักศึกษายังต้องเก็บข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ได้ตามที่นักศึกษากำหนด และนำมาส่งคณาจารย์เพื่อให้

คณาจารย์ได้ทำการประเมินความน่าเชื่อถือและร่วมวางแผนการพัฒนาการเก็บข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

4. กำหนดแผนการปฏิบัติการวิจัยทั้งในส่วนงานที่นักศึกษาต้องดำเนินการและการส่งชิ้นงานรวมทั้งคณาจารย์ด้วย
5. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยนักวิจัยร่วมกับผู้ร่วมวิจัยเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน
6. ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่วางแผนเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการวิจัยต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวปฏิบัติ ดังนี้

แนวปฏิบัติ

1. สร้างความเข้าใจของบุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร คณาจารย์ และสายสนับสนุน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันที่จะหาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักที่เด่นชัด
2. การวิจัยสถาบัน เพื่อหาข้อมูลหน่วยงาน หลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย การบริหารของหน่วยงาน องค์กร พร้อมทั้งการวิจัยชุมชน เพื่อหาข้อมูล ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น โจทย์-ปัญหาชุมชน องค์กรชุมชน การสื่อสาร รวมทั้งความอ่อนแอหรือความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพื่อประเมินภาพรวมสมรรถภาพของหน่วยงานและชุมชน
3. นำผลการวิจัยสถาบัน โจทย์-ปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างโจทย์วิจัย และสร้างบทเรียนเพื่อนำเข้าสู่ชั้นเรียนโดยมีระดับความเหมาะสมที่ตรงกับแผนการเรียนในแต่ละระดับชั้น
4. มีการพัฒนาโจทย์วิจัยอย่างต่อเนื่อง และเกิดผลผลิตครูยุคใหม่ที่มีคุณภาพสูงเหมาะสมท้องถิ่น มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาท้องถิ่นโดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือ
5. มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชน รวมทั้งมีเครือข่ายกับโรงเรียนที่บัณฑิตไปประกอบอาชีพครู โดยสามารถร่วมงานวิจัยกับครู นักเรียนได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน
6. ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นมีคุณภาพ และเข้มแข็ง เพราะเข้าใจและเข้าถึงความถนัด ภูมิปัญญาที่มีอยู่ และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยกลุ่มคนในพื้นที่อย่างครบวงจร
7. สร้างและพัฒนาเครือข่ายวิจัยราชภัฏพัฒนาครูด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (Rajabhat Comprehensive University Plan Network, RB CUP Network) เพื่อผสานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และวิธีการที่ได้จากการวิจัยภายใต้โครงการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ศึกษาวิจัยสถาบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลหน่วยงาน หลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย การบริหาร ของหน่วยงาน องค์กร พร้อมทั้งการวิจัยชุมชน เพื่อหาข้อมูล ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น โจทย์-ปัญหา ชุมชน องค์กรชุมชน การสื่อสาร รวมทั้งความอ่อนแอหรือความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพื่อประเมิน ภาพรวมของหน่วยงานและชุมชน

2. สถาบันสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน จากความคิดเห็นของบุคลากรทุกระดับ เช่น จะเป็น มหาวิทยาลัยที่พึงของท้องถิ่นในด้านการเกษตร โดยเฉพาะข้าว และการทอดผ้าตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. นำภูมิปัญญาในข้อ 2 มาสร้างโจทย์วิจัย และบทเรียน หรือ กิจกรรมเข้าสู่ชั้นเรียนที่เหมาะสม กับแผนการศึกษาในระดับชั้นปีต่างๆ

4. วิเคราะห์และประเมินผลโครงการวิจัย โดยเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนที่สอดคล้องตาม แผนการเรียนของแต่ละระดับ และการใช้ผลงานวิจัยในการพัฒนาชุมชน

5. สรุปผลภาพรวมของโครงการวิจัยในระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัย ชุมชน และ เครือข่ายฯ

ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย (ให้ระบุขั้นตอนอย่างละเอียด)

ผู้วิจัยนำเสนอแผนการดำเนินงานและผลงานวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงกิจกรรม ระยะเวลา และผลที่คาดว่าจะได้รับ

กิจกรรมในการดำเนินงานวิจัย	ระยะเวลา (เดือน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12	
1. รวบรวม ศึกษาภูมิปัญญา ต่างๆในท้องถิ่น ตั้งโจทย์วิจัย ที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหลัก ในโครงการวิจัย เพื่อเป็นโจทย์ วิจัยนำร่อง	↔	-มีโจทย์วิจัยที่มาจากภูมิ ปัญญาท้องถิ่น -เกิดภาพการสร้างอัต ลักษณ์มหาวิทยาลัย
2. นำรายละเอียด สารสำคัญภูมิ ปัญญามาเป็นส่วนหนึ่งใน แผนการสอนในหลักสูตรให้ เหมาะสมตามระดับชั้นเรียนและ	↔	-มีข้อมูลภูมิปัญญาที่เป็น รูปธรรม เพื่อใช้เป็น แหล่งอ้างอิง ศึกษาอย่าง ครบถ้วน

นำเข้าในชั้นเรียนจริงสำหรับ นักศึกษาปริญญาตรี ในเทอมต้น ปีการศึกษา 2554 -ปีที่1 ค้นคว้า บอกประวัติ ความสำคัญของภูมิปัญญา เป็น “ชุดภูมิปัญญา” ในเชิงต่างๆตาม รายวิชาที่ลงเรียน -ปีที่2 เลือกภูมิปัญญา 3-4 อย่าง (ต้องมีภูมิปัญญาหลัก) ศึกษาเชิง ลึกตามรายวิชาที่ลงเรียน 2-3 สาขาวิชา -ปีที่3 ศึกษาเปรียบเทียบวิธีวิจัย ฝึก สร้างโจทย์วิจัย สมมติฐาน การ กำหนดตัวแปร การสร้าง แผนการเก็บข้อมูล ฯลฯ โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษามา ในปีที่ 1-2เป็นแกนของภูมิปัญญา -ปีที่4 ดำเนินการวิจัยหัวข้อหรือ โจทย์วิจัยที่ได้จากปีที่ 3 (Senior Project)		-มีการจัดการเรียนการ สอนที่นำเอาเรื่องภูมิ ปัญญาเข้าสู่ห้องเรียน ร่วมกัน -ผลการเรียนรู้ของ นักศึกษาในหลักสูตร ได้รับการพัฒนาทักษะ ของการเป็นนักคิด แก้ปัญหา เชิงวิจัย อย่าง ต่อเนื่องเป็นระบบ ตั้งแต่ชั้นปีที่1 ถึง 4 ทั้งนี้ จะเห็นผลสำเร็จอย่าง ครบในปี 2557
3. นำผลการศึกษาวิจัยจาก นักศึกษาปีที่ 4 มาวิเคราะห์ ประเมินความสำคัญของผลที่ได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ท้องถิ่น หรือ โจทย์ปัญหาสำหรับ การวิจัยต่อยอด	↔	-มีผลงานวิจัยเป็นอัต ลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ที่อธิบายการใช้ภูมิ ปัญญาแก้ปัญหาท้องถิ่น ที่สามารถใช้ได้จริง และ เป็นประโยชน์ทางตรง
4. นำผลการเรียนรู้ ทักษะการคิด ในเชิงวิจัยของนักศึกษาในแต่ละ ชั้นปีมาวิเคราะห์ประเมินผลการ	↔	-มีข้อมูลการวิเคราะห์ แนวทางการจัด การศึกษาที่ใช้ภูมิปัญญา

พัฒนาการทักษะด้านการวิจัย กระบวนการ การคิดวิจัยที่นักศึกษา ได้ทำจริงตามระดับชั้น เพื่อสรุป เป็นผลการวิจัยในด้านการ พัฒนาหลักสูตรพัฒนา ครู(นักศึกษา)		ท้องถิ่นเข้าสู่บทเรียนใน การพัฒนานักศึกษาตามอัต ลักษณ์ของมหาวิทยาลัย สามารถตีพิมพ์ผลงาน ในวารสาร วิชาการ ระดับชาติและนานาชาติ
5. เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของ นักศึกษาแต่ละหลักสูตรภายใน มหาวิทยาลัย และระหว่าง มหาวิทยาลัยในเครือข่าย เพื่อ สรุปเป็นผลวิจัยเชิงคุณภาพ ของ การจัดการในแผนการสอน	←→	-มีการสร้างเครือข่าย ความเข้มแข็งในการวิจัย ที่เกิดทั้งในการพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อม ไปกับการวิจัยหลักสูตร ที่พัฒนาคนให้เป็นครู นักวิจัย และยังสามารถ นำข้อมูลเครือข่ายมา ตีพิมพ์เป็นผลงานใน วารสารวิชาการ อีกทั้ง การเสนอเป็นผลงาน ประชุมวิชาการร่วมกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีแผนการเก็บ
รวบรวมข้อมูลและการดำเนินการตามแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

วันเดือนปี	กิจกรรม	ผลผลิต	ผู้ดำเนินการ
15-20 มิถุนายน 2554	เชิญชวนนักวิจัย	นักวิจัย	ผู้ประสานโครงการ
21 มิถุนายน 2554	วางแผนงานการดำเนินการ วิจัย/ชี้แจง/แจ้ง วัตถุประสงค์ของการ ดำเนินการวิจัย	แผนงานการดำเนินการ วิจัย	นักวิจัย
22-30 มิถุนายน 2554	1.จัดทำแบบสอบถาม/แบบ	1. ข้อมูลภูมิปัญญา	นักวิจัย

	สัมภาษณ์/เก็บข้อมูล 2. รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ของมหาวิทยาลัยและคณะ ครูศาสตร์	ท้องถิ่น 2. ข้อมูลพื้นฐานของ มหาวิทยาลัยและคณะคร ศาสตร์	
1 กรกฎาคม 2554	ประชุมนักวิจัยเพื่อทบทวน การดำเนินการ/ ความก้าวหน้า/ปัญหา อุปสรรค/แนวทาง ดำเนินการต่อไป	การดำเนินการ/ ความก้าวหน้า/ปัญหา อุปสรรค/แนวทาง ดำเนินการต่อไป	นักวิจัย
2-3 กรกฎาคม 2554	วิเคราะห์หลักสูตรครุ ศาสตร์เพื่อจัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่ นักวิจัยรับผิดชอบ	แผนการจัดการเรียนรู้ใน รายวิชาที่นักวิจัย รับผิดชอบ	นักวิจัย
4-8 กรกฎาคม 2554	วิเคราะห์หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้นักศึกษาจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขาม หวาน	แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น มะขามหวานของ นักศึกษา	นักศึกษา
11-17 กรกฎาคม 2554	เก็บข้อมูลภูมิปัญญา เกี่ยวกับมะขามหวานตาม แบบสัมภาษณ์/แบบฝึก ทักษะ	ข้อมูลภูมิปัญญาเกี่ยวกับ มะขามหวาน	นักศึกษา
18-22 กรกฎาคม 2554	สรุปองค์ความรู้/พัฒนา โจทย์วิจัย	องค์ความรู้/โจทย์วิจัย	นักวิจัยและ นักศึกษา
21 กรกฎาคม 2554	ประชุมนักวิจัยเพื่อทบทวน การดำเนินงาน	งานที่ดำเนินการแล้ว/ ปัญหา/อุปสรรค/แนว ทางการดำเนินงานต่อไป	นักวิจัย
25-31 กรกฎาคม 2554	เขียนโครงร่างการวิจัยตาม แบบฝึก ระยะที่ 2	โครงร่างการวิจัย	นักวิจัยและ นักศึกษา
1-31 สิงหาคม 2554	1. นักศึกษาดำเนินการวิจัย	ข้อมูลจากการวิจัย	นักวิจัยและ

	2. นักวิจัยสอน/เป็นพี่เลี้ยง/ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิจัย 3. ลงพื้นที่		นักศึกษา
1-9 กันยายน 2554	1. สรุปผลการวิจัย 2. เขียนรายงานการวิจัย	1. ผลการวิจัย 2. รายงานการวิจัย	นักวิจัยและ นักศึกษา
23 กันยายน 2554	นักศึกษาส่งเล่มรายงานการ วิจัย	รายงานการวิจัย	นักวิจัยและ นักศึกษา
24-30 กันยายน 2554	1. นักวิจัยสรุปโครงการวิจัย 2. นักวิจัยเขียนรายงานการวิจัย	รายงานการวิจัย	นักวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์และการ
ปฏิบัติกิจกรรมตามแบบฝึกทักษะการวิจัย
2. รวบรวมข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลจากการประชุมเพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง นำ
ข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปเนื้อหา
2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ค่าความถี่และค่าร้อยละ
3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาสรุปผลเป็นรายบุคคลและเป็นความถี่ ค่าร้อยละในภาพรวม
4. ข้อมูลจากแบบฝึกทักษะการวิจัย นำมาสรุปเป็นรายบุคคลและเป็นความถี่ ค่าร้อยละใน
ภาพรวม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การวิจัยพัฒนาคู่มือหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1. เพื่อพัฒนาคู่มือและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น

ตอนที่ 2. เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัยโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น

ตอนที่ 3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4. เพื่อพัฒนางานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศ อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ

นำเสนอรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1. เพื่อพัฒนาคู่มือและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น

ผู้วิจัยนำเสนอผลการพัฒนาคู่มือและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น ดังนี้

1. ด้านกระบวนการดำเนินการพัฒนาทักษะการวิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวปฏิบัติได้ดังนี้

1.1 สร้างความเข้าใจของบุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร คณาจารย์ และสายสนับสนุน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันที่จะหาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักที่เด่นชัด โดยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แบบสอบถามฯ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	145	36.25
- หญิง	255	63.75
2. อายุ		
- น้อยกว่า 30 ปี	213	53.25
- 30-40 ปี	86	21.50
- 41-50 ปี	53	13.25
- 51-60 ปี	46	11.50
- มากกว่า 60 ปี	2	0.50
3. ระดับการศึกษา		
-ปริญญาตรี	239	59.75
- ปริญญาโท	142	35.50
- ปริญญาเอก	19	4.75
4. บทบาทหน้าที่		
- ผู้บริหาร	7	1.75
- คณาจารย์	122	30.50
- บุคลากร	58	14.50
- นักศึกษา	213	53.25

จากตาราง 3 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และเป็นนักศึกษา

ตาราง 4 แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์

ประเด็น/ข้อคำถาม	ความถี่	ร้อยละ
จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรที่เด่นชัดที่สุด โปรดเรียงลำดับภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรที่เด่นชัดที่สุด จากมากไปน้อย จำนวน 5 ลำดับ - มะขามหวาน 316 79.00 - นวดแผนโบราณ 184 46.00 - ลูกประคบสมุนไพร 160 40.00 - ผ้าหมักบ้านตัว 153 38.25 - ขนมหินหล่มเก่า 151 37.75		
จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาเกี่ยวกับมะขามหวานอะไรที่เด่นชัดที่สุด โปรดเรียงลำดับที่เด่นชัดที่สุด จากมากไปน้อย จำนวน 5 ลำดับ - การแปรรูปมะขามหวาน 384 96.00 - การบำรุงรักษาต้นมะขามหวาน 164 41.00 - การหาตลาดมะขามหวาน 152 38.00 - การเก็บรักษามะขามหวาน 148 37.00 - การสร้างเครือข่ายมะขามหวาน 144 36.00		
ภูมิปัญญาเกี่ยวกับมะขามหวานที่ผ่านทราบ และแหล่งที่พบ/สามารถสืบค้น - มะขามแช่อิ่ม (หล่มเก่า-หล่มสัก) 346 86.50 - มะขามคลุก (ตามร้านของฝาก โรงงาน ชาวบ้าน กลุ่มมีบ้าน) 287 71.75 - แยมมะขาม (บ้านยวี่) 175 43.75 - มะขามกวน (พบได้ทุกที่ในจังหวัดเพชรบูรณ์) 133 33.25 - ก๊วยไส้มะขาม (ตามร้านของฝาก โรงงาน ชาวบ้าน กลุ่มมีบ้าน) 124 31.00 - การปลูกและการดูแลต้นมะขาม (สวนมะขาม ชาวบ้านทั่วไป คุณบุญเสริม พุทธเจริญ อ.ชนแดน) 109 27.25 - การทำสวนมะขามหวาน (เจ้าของสวน ชาวบ้าน) 86 21.50 - การแปรรูปมะขามหวาน (กลุ่มแม่บ้าน เจ้าของกิจการ ชาวบ้าน) 84 21.00		

- มะขามกวน (153 ม.3 ต.นางัว อ.เมือง จ. เพชรบูรณ์)	54	13.50
- มะขามอบแห้งแกะเมล็ด (23/5 ม. 2 ต.ป่าเลา อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์)	51	12.75
- รายงานการวิจัย (รายงานการวิจัย เว็บบไซ ห้องสมุด)	43	10.75
- มะขามแช่อิ่ม (ร้านสมคิด)	28	7.00
- มะขามหี (เจ๊แก้ว)	21	5.25
- มะขามเปรี้ยว (หล่มสัก)	14	3.20
ข้อเสนอแนะอื่นๆ		
- เป็นการศึกษาที่ดีมากเพราะเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนจังหวัดเพชรบูรณ์	9	2.25
- ควรรวบรวมทุกอย่างที่เกี่ยวกับมะขามหวานเพื่อการสืบค้นและการศึกษาเรียนรู้	8	2.00
- ควรมีสถานที่รวบรวมความรู้เกี่ยวกับมะขามหวาน	6	1.50
- สร้างเครือข่ายหรือเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับมะขามหวาน	6	1.50
- สร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่อนุรักษ์มะขามหวาน	4	1.00
- พัฒนาให้มะขามหวานเป็นเอกลักษณ์ของคนจังหวัดเพชรบูรณ์	4	1.00
- ให้ความรู้กับคนทำมะขามหวานเพื่อเพิ่มรายได้	3	0.75

จากตาราง 4 จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เด่นชัดที่สุด คือ มะขามหวาน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวานที่เด่นชัดที่สุด มะขามแช่อิ่มและมีข้อเสนอแนะ คือ เป็นการศึกษาที่ดีมาก เพราะเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนจังหวัดเพชรบูรณ์

1.2. การวิจัยสถาบัน เพื่อหาข้อมูลหน่วยงาน หลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย การบริหารของหน่วยงาน องค์กร พร้อมทั้งการวิจัยชุมชน เพื่อหาข้อมูล ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น โจทย์-ปัญหาชุมชน องค์กรชุมชน การสื่อสาร รวมทั้งความอ่อนแอหรือความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพื่อประเมินภาพรวมสมรรถภาพของหน่วยงานและชุมชน และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

ประวัติมหาวิทยาลัย

เมื่อปี พ.ศ. 2514 นายจำรูญ ปิยะบุตร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ร่วมกับพ่อค้าประชาชน และสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ทำหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการขอจัดตั้งวิทยาลัยครูขึ้น กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้วอนุมัติให้สร้างวิทยาลัยครูขึ้นที่จังหวัด เพชรบูรณ์

โดยประกาศตั้งเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2516 และได้แต่งตั้งให้ นายน้อย สิปโป อาจารย์เอก วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก มารักษาการในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2516 และได้รับนักเรียนรุ่นแรกในปีการศึกษา 2519 โดยรับผิดชอบการศึกษาในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดพิจิตร

วันที่ 19 สิงหาคม 2518 มีการประกาศใช้ " พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518" วิทยาลัยครูจึงได้รับการยกฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการพ.ศ. 2527 มีประกาศใช้ " พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 มีผลให้วิทยาลัยครูสามารถผลิตบัณฑิตสาขาวิชาอื่นที่ไม่ใช่วิชาชีพครูได้

พ.ศ. 2528 สภาการศึกษาได้กำหนดข้อบังคับว่าด้วยกลุ่มวิทยาลัยครูให้เรียกกลุ่มวิทยาลัยครู ซึ่งประกอบด้วยวิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ วิทยาลัยครูพิบูลสงครามวิทยาลัยครูนครสวรรค์ และวิทยาลัยครูกำแพงเพชร ว่า สหวิทยาลัยพุทธชินราช สำนักงานสหวิทยาลัยครูตั้งอยู่ที่วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม

พ.ศ. 2535 โดยกรมการศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและพระองค์ท่านก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนามว่า " สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ " ซึ่งแนวโน้มนั้นจะต้องปรับเปลี่ยนสภาพให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏมาตรา 7 คือให้สถาบันราชภัฏเป็นนิติบุคคลมีฐานะเป็นกรมในกระทรวงศึกษาธิการและเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้การบริการทางวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครู ส่งเสริมวิทยฐานะครูและบุคลากรประจำการสถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์เปิดสอนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาสีปศาสตร์และสาขาวิชานิติศาสตร์สำหรับการศึกษาภาคปกติ การศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการและการศึกษาสำหรับปวงชน (กศ.บป. , กศ.ปช. ระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี 2 ปีและปริญญา4 ปี)

พ.ศ. 2538 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ลงพระปรมาภิไธยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เริ่มใช้พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2538

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์เป็นแหล่งองค์ความรู้ทางวิชาการ ยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงาน มีคุณธรรม จริยธรรม และสำนึกในความเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ

2. ศึกษา วิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

3. ให้บริการทางวิชาการ พัฒนา ถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่สังคมในรูปแบบที่หลากหลาย และสืบสานโครงการ อันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความตระหนักที่ดีรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของความเป็นไทย

ยุทธศาสตร์

1. ผลิตและพัฒนาบัณฑิต โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ สร้างจิตสำนึก ค่านิยม วัฒนธรรม บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ส่งเสริม สนับสนุนการให้บริการวิชาการแก่สังคม และขยายการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น รวมทั้งสืบสานและเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

3. สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี โดยบูรณาการศาสตร์สากล กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. สร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีไทยและท้องถิ่น

5. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเอื้อต่อการปฏิบัติการกิจของมหาวิทยาลัย

เป้าประสงค์

1. บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจ แก่ผู้ใช้บัณฑิตทั้งในท้องถิ่นและประเทศ

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น และองค์กรอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

3. งานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่แบ่งเป็น ประโยชน์ และสามารถใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

4. ท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นและพึงพอใจต่อการสืบสาน เผยแพร่และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

5. มีระบบการบริหารจัดการและบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองต่อการปฏิบัติงาน และเป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการ

ระดับที่เปิดสอน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จัดการศึกษาดังนี้

ปริญญาตรี 4 ปี

ปริญญาตรี 5 ปี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

คณะที่เปิดสอน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จัดการศึกษา จำนวน 5 คณะ ดังนี้

คณะครุศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

คณะวิทยาการจัดการ

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สาขาที่เปิดสอน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จัดการศึกษา ดังนี้

คณะ	ระดับ	หลักสูตร	สาขาวิชา
ครุศาสตร์	ปริญญาตรี	ค.บ. 5 ปี	คณิตศาสตร์
			ภาษาอังกฤษ
			การศึกษาปฐมวัย
			วิทยาศาสตร์
			พลศึกษาและสุขศึกษา
	ปริญญาโท	ค.ม.	วิจัยและประเมินผลการศึกษา
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	ปริญญาตรี	รป.บ. 4 ปี	รัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารองค์การภาครัฐ)
		ศศ.บ. 4 ปี	รัฐศาสตร์
			พัฒนาสังคม
			ภาษาอังกฤษ
			สารสนเทศศาสตร์
			ศิลปกรรม
			ดนตรี

			นาฏศิลป์และการละคร
		น.บ. 4 ปี	นิติศาสตร์
		ปริญญาโท รป.ม.	รัฐประศาสนศาสตร์(นโยบายสาธารณะ)
		ปริญญาเอก รป.ด.	รัฐประศาสนศาสตร์
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ปริญญาตรี	วท.บ. 4 ปี	เคมี
			ฟิสิกส์
			ชีววิทยา
			คณิตศาสตร์
			สาธารณสุขชุมชน
			เทคโนโลยีสารสนเทศ
			วิทยาการคอมพิวเตอร์
			วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
			วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร
เทคโนโลยีการเกษตร	ปริญญาตรี	วท.บ. 4 ปี	เกษตรศาสตร์ แขนงวิชาพืชศาสตร์
			เกษตรศาสตร์ แขนงวิชาสัตวศาสตร์
			เกษตรศาสตร์ แขนงวิชาการจัดการเกษตร
			เกษตรศาสตร์ แขนงวิชาสหกรณ์การเกษตร
			ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
		ทล.บ. 4 ปี	เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมก่อสร้าง
			เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีการผลิต
			เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์อุตสาหกรรม
			เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้าอุตสาหกรรม
			เทคโนโลยีอุตสาหกรรม แขนงวิชาเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์คอมพิวเตอร์
วิทยาการจัดการ	ปริญญาตรี	ศศ.บ. 4 ปี	นิเทศศาสตร์
		บช.บ. 4 ปี	การบัญชี
		บธ.บ. 4 ปี	การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการจัดการ

			การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการตลาด
			การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
			การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์
			การบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการจัดการท่องเที่ยวและ อุตสาหกรรมบริการ
		ศ.บ. 4 ปี	เศรษฐศาสตร์
	ปริญญาโท	บช.ม.	การจัดการทั่วไป

ประเภทของนักศึกษา

ภาคปกติ เรียนวันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 08.30 - 16.30 น.

ภาคพิเศษ เรียนวันเสาร์-วันอาทิตย์ เวลา 08.30 - 16.30 น.

ข้อมูลนักศึกษาใหม่

มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการรับสมัครนักศึกษาใหม่ประจำปีการศึกษา 2553 มีจำนวนผู้สมัครและสามารถสอบผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 2,930 คน โดยเป็นนักศึกษาภาคปกติ 1,990 คน ภาค กศ.ปช./ภาคพิเศษจำนวน 940 คน โดยมีนักศึกษารวมในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากที่สุด คือ ร้อยละ 33 รองลงมาคือคณะครุศาสตร์ร้อยละ 27 และคณะวิทยาการจัดการร้อยละ 16 ดังตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2553

คณะ	จำนวนภาคปกติ	จำนวน ภาค กศ.ปช.หรือภาคพิเศษ	รวม
ครุศาสตร์	474	316	790
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	542	420	962
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	286	51	337
วิทยาการจัดการ	371	111	482
เทคโนโลยีการเกษตร	317	42	359
รวม	1,990	940	2,930

ข้อมูลนักศึกษาทั้งหมด

จำนวนนักศึกษาทั้งหมดหมายถึงนักศึกษาที่มีสถานภาพการเรียนและมีการลงทะเบียนเรียนเป็นปกติทุกชั้นปีและทุกประเภทนักศึกษา 7,827 คน จำนวนนักศึกษาที่สังกัดคณะมากที่สุดคือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร้อยละ 32 รองลงมาคือคณะวิทยาการจัดการร้อยละ 23 คณะครุศาสตร์ร้อยละ 19 คณะเทคโนโลยีการเกษตรร้อยละ 13 และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร้อยละ 13 ตามลำดับ แสดงรายละเอียดได้ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงจำนวนนักศึกษาจำแนกตามคณะ

คณะ	ปริญญาตรี			ป.บัณฑิต			ปริญญาโท			รวม
	ปกติ	พิเศษ	รวม	ปกติ	พิเศษ	รวม	ปกติ	พิเศษ	รวม	
ครุศาสตร์	935	144	1,079	0	404	404	0	20	20	1,503
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	1,309	855	2,164	0	0	0	0	365	365	2,529
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	827	168	995	0	0	0	0	0	0	995
วิทยาการจัดการ	1,242	511	1,753	0	0	0	1	145	46	1,799
เทคโนโลยีการเกษตร	875	126	1001	0	0	0	0	0	0	1001
รวม	5,188	1,804	6,992	0	404	404	1	430	431	7,827

จำนวนนักศึกษาภาคปกติ ซึ่งเป็นข้อมูลของนักศึกษาในปีการศึกษา 2552 – 2554 แสดงดัง

ตาราง 7

ตาราง 7 แสดงจำนวนนักศึกษาระหว่างปี 2552 – 2554 จำแนกตามพื้นที่

ข้อมูลของนักศึกษา	2552		2553		2554	
	ในพื้นที่	นอกพื้นที่	ในพื้นที่	นอกพื้นที่	ในพื้นที่	นอกพื้นที่
นศ.แรกเข้า	251	23	425	49	407	81

นศ.จบ ทำงาน	24	1	23	6	1	-
% นศ.แรก เข้า	91.61	8.40	89.66	10.34	83.40	16.60
%นศ.จบ ทำงาน	8.76	0.37	4.85	1.27	0.21	-

เมื่อพิจารณาถึงภูมิฐานะของนักศึกษาที่มีข้อค้นพบ ดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงภูมิฐานะของนักศึกษา จำแนกตามจังหวัด

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนนักศึกษา		
		2552	2553	2554
1	กระบี่	1	1	3
2	กรุงเทพมหานคร			
3	กาญจนบุรี			
4	กาฬสินธุ์	1	1	1
5	กำแพงเพชร	1	1	1
6	ขอนแก่น	2	3	7
7	จันทบุรี			
8	ฉะเชิงเทรา			
9	ชลบุรี			
10	ชัยนาท	1	1	1
11	ชัยภูมิ	12	22	38
12	เชียงใหม่			
13	เชียงราย			
14	ชุมพร			

15	ตราง			
16	ตราด			
17	ตาก			2
18	นครนายก			
19	นครปฐม			
20	นครพนม		1	1
21	นครราชสีมา		1	1
22	นครศรีธรรมราช			
23	นครสวรรค์	1	2	4
24	นนทบุรี			
25	นราธิวาส			
26	น่าน		1	
27	บึงกาฬ			
28	บุรีรัมย์			1
29	ปทุมธานี			
30	ประจวบคีรีขันธ์			
31	ปราจีนบุรี			
32	ปัตตานี			
33	เพชรบุรี			
34	เพชรบูรณ์	501	849	1131
35	แพร่			
36	พระนครศรีอยุธยา			
37	พะเยา	1	1	1
38	พังงา			
39	พัทลุง			
40	พิจิตร	9	23	41

41	พิษณุโลก		1	9
42	ภูเก็ต			
43	มหาสารคาม			1
44	แม่ฮ่องสอน			
45	มุกดาหาร			2
46	บโศธร			
47	ยะลา	2	2	2
48	ร้อยเอ็ด			
49	ระนอง			
50	ระยอง			
51	ราชบุรี			
52	ลพบุรี		1	1
53	เลย	12	18	20
54	ลำปาง			
55	ลำพูน			
56	ศรีสะเกษ		1	1
57	สกลนคร			
58	สงขลา	2	2	2
59	สตูล			
60	สมุทรปราการ			
61	สมุทรสงคราม			
62	สมุทรสาคร			
63	สระแก้ว			
64	สระบุรี	3	4	4
65	สิงห์บุรี		1	1
66	สุโขทัย			

67	สุพรรณบุรี			
68	สุราษฎร์ธานี			
69	สุรินทร์			
70	หนองคาย			
71	หนองบัวลำภู			2
72	อ่างทอง			
73	อำนาจเจริญ			
74	อุดรธานี	1	1	1
75	อุดรดิตถ์			1
76	อุทัยธานี			5
77	อุบลราชธานี			
รวม		551	939	1288

1. 3. นำผลการวิจัยสถาบัน โจทย์-ปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างโจทย์วิจัย และสร้างบทเรียนเพื่อนำเข้าสู่ชั้นเรียนโดยมีระดับความเหมาะสมที่ตรงกับแผนการเรียนในแต่ละระดับชั้น

นักศึกษาในชั้นปีที่ 4 จำนวน 17 คน นำผลจากการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในชั้นปีที่ 5

1.4. มีการพัฒนาโจทย์วิจัยอย่างต่อเนื่อง และเกิดผลผลิตครูยุคใหม่ที่มีคุณภาพสูงเหมาะกับท้องถิ่น มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาท้องถิ่นโดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือ

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สามารถพัฒนาโจทย์วิจัยอย่างต่อเนื่อง ส่วนนักศึกษาชั้นปีอื่นๆ ยังไม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเปลี่ยนรายวิชาและอาจารย์ที่สอน และอาจารย์บางส่วนยังเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในรายวิชาของตนเอง ดังนั้นจึงไม่มีการดำเนินการต่ออย่างต่อเนื่อง

1.5. มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชน รวมทั้งมีเครือข่ายกับโรงเรียนที่บัณฑิตไปประกอบอาชีพครู โดยสามารถร่วมงานวิจัยกับครู นักเรียนได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน

จากการสะท้อนความรู้สึกของนักศึกษาพบว่า นักศึกษามีมุมมองและความรู้สึกที่มีต่อชุมชนเปลี่ยนไป ดังคำที่กล่าวว่า

“ หนูว่าชาวบ้านเค้าฉลาดกว่าที่คิดนะคะ..บางครั้ง หนูเรียนมายังไม่รู้เท่าที่ชาวบ้านรู้เลย”

“ ชาวบ้านรู้ในสิ่งที่เขาทำอยู่ มีภูมิปัญญา มีวิธีการในสิ่งที่ทำเสร็จ ครบเลย แต่บางที่ยังอธิบายไม่ได้ในทางวิทยาศาสตร์...หนูเลยไปค้นหาความรู้แล้วไปนั่งคุยกับเขา..ก็ดีค่ะ”

“สนุกดี..ได้เรียนรู้อะไรมาเยอะ เรียนจากดิน จากต้นไม้จริงๆ..โห..ประทับใจ..ชาวบ้านน่ารักมาก”

1.6. ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นมีคุณภาพ และเข้มแข็ง เพราะเข้าใจและเข้าถึงความถนัด ภูมิปัญญาที่มีอยู่ และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยกลุ่มคนในพื้นที่อย่างครบวงจร

ยังไม่มีการสร้างเครือข่ายและการดำเนินงานในส่วน of ประชาชนทั่วไป

1.7. สร้างและพัฒนาเครือข่ายวิจัยราชภัฏพัฒนาครูด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (Rajabhat Comprehensive University Plan Network, RB CUP Network) เพื่อผสานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และวิธีการที่ได้จากการวิจัยภายใต้โครงการ

มีการประชุมเครือข่ายนักวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2. ด้านการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้วิจัยนำเสนอผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้ดำเนินการกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 นำเสนอดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : การสืบค้นข้อมูลสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1

ที่	ชื่อ นศ.	นามสกุล	ครั้งที่/ จำนวน แหล่ง/ ความ น่าเชื่อถือ	ครั้งที่/ จำนวน แหล่ง/ ความ น่าเชื่อถือ	ครั้งที่/ จำนวน แหล่ง/ ความ น่าเชื่อถือ	ครั้งที่/ จำนวน แหล่ง/ ความ น่าเชื่อถือ	ครั้งที่/ จำนวน แหล่ง/ ความ น่าเชื่อถือ
1	นาย วัชรินทร์	เมฆวัน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/7/1

2	นางสาว ชนกพร	คำทึง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
3	นางสาว วรรณนิศา	จันทา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/7/1
4	นางสาว อมรรัตน์	จูแสน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
5	นางสาว ถัดดาวัลย์	อินทร์ตา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
6	นางสาว กิตติญา	สันเทียะ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
7	นางสาวอนงค์	พูนขุนทด	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
8	นางสาวปวีณา	แก้วเปียง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
9	นางสาวหทัยรัตน์	กันต์โลม	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
10	นางสาวสาหร่าย	ด้วงทำ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
11	นางสาวสุติมา	ทองบุญตา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
12	นางสาวนวมินตรา	บัวบาน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
13	นางสาววรรณ	มารอด	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
14	นางสาวนิตยา	ศรีจิริยา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
15	นางสาวชิดชนก	พลกัน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
16	นางสาว กนกวรรณชนก	ศรีสังข์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
17	นายวิจิตชัย	พลพวก	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
18	นางสาวนันทภรณ์	ขันคำ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
19	นางสาวศิริรัตน์	พิมพ์สิงห์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
20	นางสาว ทิพากร	โสประดิษฐ์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
21	นางสาวรัชนิกร	ขวัญเขียน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
22	นางสาวเขวลักษณ์	ปักกาศรี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
23	นางสาวอริยา	แก้วเจริญ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
24	นางสาวรัตนภรณ์	ปานช้าง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
25	นางสาวสุนิสา	ศรีธรรม	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
26	นางสาว จิรวรรณ	คลังคนเก่า	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
27	นางสาว วิลาวลัย	พุทธา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1

28	นางสาว ชนาพร	ภาวะโสมณ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
29	นางสาว ประพิมพร	มีสุรย์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
30	นางสาว สุมิตรา	ไพศาลพันธ์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
31	นางสาว สุวรรณิ	เพ็งลาด	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
32	นางสาว นิโรบล	บุญเมฆ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
33	นางสาว ณีภูษพัชร	ลัมมะวิไชย	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
34	นางสาว ผกามาศ	คำแก้ว	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
35	นางสาว สุพิชชา	พันวัน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
36	นางสาว ณีฐกาล	ทองคำ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
37	นางสาว ชลิตา	เป้าขารี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
38	นางสาว เสาวนีย์	ทิพย์บำรุง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
39	นางสาว พัฒนิกา	คำคุณ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
40	นางสาว เกศรินทร์	ถือศีล	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
41	นางสาว ภัทรพร	ศรีพ่องใส	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
42	นางสาว แสงดาว	กอพรหม	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
43	นางสาว อศัลยา	กุลแอะ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
44	นางสาว เพ็ญพิทย์	ทองปิ่น	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
45	นางสาว จรัสศรี	แสงมะณี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
46	นาย สรสิทธิ์	ฤทธิ์รอด	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
47	นางสาว ขวัญฤดี	บึงจันทร์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
48	นางสาว อนุสร	บุญแจ้ง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
49	นางสาว สุพัชญ์ชา	ทองช่วง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
50	นางสาว วิราวรรณ	จันทะ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
51	นาย ชัยมงคล	แก่นโท	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
52	นางสาว สุดาพรรณ	จันทร์อ่อน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
53	นางสาว วิชา	พาคำ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1

54	นางสาว จินตนา	โคตตะคุ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
55	นางสาว เบญญาภา	แสงนาค	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
56	นางสาว จีราพร	พันผง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
57	นางสาว จิราภา	พักดี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
58	นางสาว สุภาวดี	โจระสา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
59	นางสาว ภัทราพร	ลายสน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
40	นางสาว วรangk์ศิริ	สุกมาตร	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
41	นางสาว สุภัทรา	ฉิมจีน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
42	นางสาว นัยน์ปพร	จันทร์กกผึ่ง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
43	นางสาว ณิชูตา	รัชวินุญย์สิน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
44	นางสาว จูติรัตน์	ราหุลปาน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
45	นางสาว สุภาพร	สติกรม	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
46	นางสาว วริศรา	สวนไรสง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
47	นางสาว ถัดดาวัลย์	แพรเปีย	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
48	นางสาว รัตนา	ทองป้อม	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
49	นางสาว ณิชูพร	นาคเพชร	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
50	นางสาว ฤดีวัน	แซ่ลี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
51	นาย อรรถวิท	อุดมอ่าง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
52	นางสาว ชาญจิรา	จันทร์เศรษฐ์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
53	นางสาว อารีรัตน์	สายโส	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
54	นางสาว จิตรา	ขันเชียง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
55	นางสาว จามจุรี	วันท่า	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
56	นางสาว มณฑิชา	สมบัติศรี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
57	นาย ยุทธนา	โมราเจริญ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
58	นาย นฤดล	กองทอง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
59	นางสาว อรอุมา	ด้วงมูล	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1

60	นาย รามศรี	รอดยิ้ม	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
61	นาย สุวิษา	สวัสดิ์ศิริ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
62	นางสาว วรวงคณา	คำมี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
63	นางสาว ธนาทิพย์	สายคำทอง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
64	นางสาว สุริมาศ	ธรรมโชติกุล	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
65	นางสาว ปรีดา	โพนหลวง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
66	นางสาว ทิพย์กัญญา	เพชรทอง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
67	นางสาว วรณิศา	เกษมสร้อย	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
68	นางสาว นัยนา	ผาตา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
69	นางสาว นารี	ปรียาจิตร	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
70	นางสาว นันทรัตน์	พุทธรณ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
71	นางสาว ธัญญลักษณ์	เชื้อวงศ์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
72	นางสาว พรพิมล	เสือดี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
73	นางสาว กรรณิการ	ทองทอง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
74	นาย เกริกชัย	หินสุภาพ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
75	นาย ชัยพงศ์	บุญจันทร์เชย	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
76	นางสาว สุภัทรี	พรมมี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
77	นางสาว เมศิณี	พันธ์เลื่อน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
78	นางสาว จารุวรรณ	สีทอง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
79	นางสาว จิระภา	แก้วจิตร	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
80	นางสาว ปวีณา	ปุตตะเกียรติ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
81	นางสาว วิรัช	สนทอง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
82	นาย ไพศาล	ศรีวิวัฒน์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
83	นางสาว ทินรัตน์	จันทร์ดา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
84	นางสาว เดือนเพ็ญ	จินะสอน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
85	นางสาว เสาวนีย์	แสนบุตรดี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1

86	นางสาว จูติมา	บุญตา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
87	นาย ญัฐวุฒิ	รัตนประทุม	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
88	นางสาว เมษุตา	พุ่มมาลา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
89	นางสาว แคทลียา	ยศมา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
90	นางสาว พรพิมล	น้อยมี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
91	นางสาว วิชชุดา	สารมโน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
92	นางสาว วราพร	บุตรหนา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
93	นางสาว นริศรา	แสงเทียน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
94	นางสาว นันทิตา	หอมหวาน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
95	นาย อัสนี	ปวงสันเทียะ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
96	นางสาว อรอนงค์	บุญช่วย	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
97	นางสาว สุนิสา	มาโส	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
98	นางสาว พรยมล	พรรัตน์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
99	นางสาว ดวงนภา	สีสิงห์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
100	นางสาว อริรัตน์	हनันกระโทก	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
101	นางสาว รจนา	สีสุข	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
102	นางสาว น้ำผึ้ง	ระโส	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
103	นางสาว อรพรรณ	โชคลา	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
104	นางสาว ทศน์วรรณ	วิวัฒน์ผลแดน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
105	นางสาว กมลพรรณ	ชัยศิริ	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
106	นาย อังกูร	แก้วสระแสน	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
107	นางสาว ประภัศร	พิมพ์วงษ์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
108	นางสาว สุพัฒตรา	สุกสว่าง	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
109	นางสาว ประภัศร	ผ่องใส	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
110	นางสาว พรทิพย์	พัชรัก	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
111	นางสาว ปัญญพร	นาคเพชร	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1

112	นางสาว ขนิษฐา	ทองวิจิตร	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
113	นางสาว เกษณีย์	ทองน้อม	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
114	นางสาว นงคราญ	อ่อนศรี	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
115	นางสาว พิรุณพร	จันทะรัตน์	1/1/0	2/2/0	3/3/1	4/4/1	5/5/1
116	นางสาว พรนิภา	สุรินทร์คำ	1/2 /0	2/7/1	-	-	-
117	นาย ปิยกุล	สิมมา	1/1/0	2/4/1	-	-	-
118	นาย ทรงวุฒิ	สีเผือก	1/4/1	-	-	-	-
119	นาย ชัยวัฒน์	อักษร	1/7/1	-	-	-	-
120	นางสาว สุภารัตน์	ศรีสมร	1/4/1	-	-	-	-
121	นาย นครชัย	อินปาน	1/7/1	-	-	-	-
122	นาย พีรพัฒน์	พิมพ์ยา	1/2/0	2/6/1	-	-	-
123	นาย เด่นสยาม	สมสร้อย	1/2/0	2/6/1	-	-	-
124	นาย สราวุฒิ	พรมดวง	1/4/1	-	-	-	-
125	นาย ฌัฐวุฒิ	มารศรี	1/5/1	-	-	-	-
126	นาย จาตุรงค์	ตุลสุข	1/3/1	-	-	-	-
127	นาย ธนโชติ	สีทา	1/8/1	-	-	-	-
128	นาย ยุทธนา	ศรีอินทร์	1/3/1	-	-	-	-
129	นาย ฌัฐพล	อ่อนชญา	1/3/1	-	-	-	-
130	นาย คำรณ	จุลโสด	1/3/1	-	-	-	-
131	นาย เจษฎากร	สร้อยมี	1/9/1	-	-	-	-
132	นาย เปรม	ป้อมท้าว	1/5/1	-	-	-	-
133	นาย วิวัฒน์	ศรีมูล	1/2/0	2/2/0	3/7/1	-	-
134	นางสาว นริสา	แสงเงิน	1/7/1	-	-	-	-
135	นาย สุนทร	มัทหา	1/4/1	-	-	-	-
136	นาย วัฒนา	ศิริชัย	1/3/1	-	-	-	-
137	นางสาวพิลัยวรรณ	แก้วว่าว	1/8/1	-	-	-	-

138	นาย อนุวัฒน์	ช่วยแสง	1/4/1	-	-	-	-
139	นายวรวุฒิ	สาระพัน	1/7/1	-	-	-	-
140	นางสาวชุดิกาญจน์	อมรรัตนาทิ	1/2/0	2/5/1	-	-	-
141	นาย วิศัลย์	ไชยะเกตุ	1/4/1	-	-	-	-
142	นาย ธเนศ	คนธาร์	1/1/0	2/7/1	-	-	-
143	นาย ศรธรรม	พุทเลี้ยว	1/3/1	-	-	-	-
144	นาย นิตกร	ศรียะมาตร	1/1/0	2/9/1	-	-	-
145	นาย จักรกฤษณ์	ทิไรร	1/3/1	-	-	-	-
146	นางสาว สุนิสา	แหม่มซ้อย	1/3/1	-	-	-	-
147	นางสาว จิราทิพย์	กุลเกลี้ยง	1/3/1	-	-	-	-
148	นาย วิษณุ	อยู่ทอง	1/3/1	-	-	-	-
149	นาย เจษฎา	ภูัดัด	1/4/1	-	-	-	-
150	นาย วิทยา	ชัยสิทธิ์	1/3/1	-	-	-	-
151	นาย นเรนทร์ฤทธิ์	ชินราช	1/3/1	-	-	-	-
152	นาย ธเนศร์	ไม้สา	1/3/1	-	-	-	-
153	นาย ชลิต	ปุยชา	1/6/1	-	-	-	-
154	นาย กฤษฎา	ทิพย์พนัคนกร	1/7/1	-	-	-	-
155	นาย พัลลพ	นวนป็น	1/4/1	-	-	-	-
156	นาย สันติพงศ์	แสงคำ	1/4/1	-	-	-	-
157	นาย ฉัฐวุฒิ	บุตรลอด	1/2/0	2/7/1	-	-	-
158	นางสาว จารุวรรณ	วัดบุญเลี้ยง	1/6/1	-	-	-	-
159	นางสาว พิทยัณัฐชา	ลิปรีขานนท์	1/2/0	2/7/1	-	-	-
160	นางสาว ฉัฐพร	บุญเจิม	1/8/1	-	-	-	-
161	นางสาว สุดารัตน์	จ้อยวน	1/9/1	-	-	-	-
162	นาย ขวัญชัย	ดีจอม	1/3/1	-	-	-	-
163	นาย วัชรกร	บุตรศรี	1/2/0	2/5/1	3/9/1	-	-

164	นาย จักรกฤษ	ครองยศ	1/4/1	-	-	-	-
165	นาย กิตติพันธ์	สกุลบุรีรัชต์	1/3/1	-	-	-	-
166	นางสาว กวิตา	สนิพผล	1/1/0	2/7/1	-	-	-
167	นางสาว นวลถนอม	สุขทองหลวง	1/3/1	-	-	-	-
168	นางสาว นุชรี	พรมสา	1/2/0	2/4/1	3/8/1	-	-
169	นางสาว อริยา	พาพลงาม	1/4/1	-	-	-	-
170	นาย วิทยา	พลหาญ	1/6/1	-	-	-	-
171	นางสาว นาดยา	พรเพชร	1/2/0	2/7/1	-	-	-
172	นาย สุภัทรชัย	ผิวผ่อง	1/3/1	-	-	-	-
173	นาย ชวัชชัย	มาต้าง	1/1/0	2/5/1	-	-	-
174	นาย ชูทรรณ	ผิวผ่อง	1/1/0	2/4/1	-	-	-
175	นาย สมประสงค์	กันเดิน	1/2/0	2/2/0	3/8/1	-	-
176	นางสาว ธาวิณี	แก้วโยน	1/3/1	-	-	-	-
177	นาย วิโรจน์	แซ่เฮอ	1/4/1	-	-	-	-
178	นาย สิงหาราช	อาจหาญ	1/1/0	2/5/1	-	-	-
179	นาย อภิวัฒน์	พุดเจิบ	1/8/1	-	-	-	-
180	นาย พงษ์สิทธิ์	คำสร	1/1/0	2/9/1	-	-	-
181	นาย ปราณีต	ทองสตัย	1/1/0	2/3/1	3/8/1	-	-
182	นาย ชัยรัช	มาต้าง	1/1/0	2/10/1	-	-	-
183	นางสาว อังชุลี	โคตรชมพู	1/1/0	2/8/1	-	-	-
184	นาย ฌ์ฐพล	โพแก้ว	1/1/0	2/9/1	-	-	-
185	นาย กฤษณา	บุญอ้อม	1/1/0	2/2/0	3/11/1	-	-
186	นาย วุฒิชัย	สีดา	1/1/0	2/3/1	3/7/1	-	-
187	นาย เสกสรร	หมวกชา	1/5/1	-	-	-	-
188	นาย ทัดพงษ์	สิงห์ธงยาม	1/2/0	2/12/1	-	-	-
189	นางสาว พิมพ์พี	แก้วสุข	1/2/0				

190	นาย สุทธิพงษ์	อยู่ขง	1/4/1	-	-	-	-
191	นาย อภิชาติ	บัวทอง	1/1/0				
192	นาย ฐาปกรณ์	กอนมล	1/5/1	-	-	-	-
193	นาย กิตติพงษ์	ทะเลสา	1/1/0	2/2/0	3/9/1	-	-
194	นาย อนุสรณ์	เทียนเงิน	1/1/0	2/8/1	-	-	-
195	นางสาว อุไรวรรณ	พุทธานันท์	1/3/1	-	-	-	-
196	นาย วีรพงศ์	คำชา	1/1/0	2/2/0	3/8/1	-	-
197	นางสาวพัชรินทร์	สุทธิประภา	1/3/1	-	-	-	-

จากตาราง 9 พบว่า มีนักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 1 จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.89 นักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 2 จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10.66 นักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 3 จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 62.95

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับชั้นปีที่ 2 เกี่ยวกับการเลือกภูมิปัญญา 3-4 อย่าง (ต้องมีภูมิปัญญาหลัก) และศึกษาศึกษาเชิงลึกตามรายวิชาที่ลงเรียน 2-3 สาขาวิชา ปรากฏผลดังตาราง 10

ตาราง 10 แสดงผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ทักษะการตั้งโจทย์วิจัย สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2

ที่	ชื่อ	สกุล	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2			ครั้งที่ 3		
			ตั้ง โจทย์ วิจัยได้ ระดับ General	ตั้ง โจทย์ วิจัยได้ ระดับ Specific	ตั้งโจทย์ วิจัยได้ ระดับ Key Question	ตั้ง โจทย์ วิจัยได้ ระดับ General	ตั้ง โจทย์ วิจัยได้ ระดับ Specific	ตั้งโจทย์ วิจัยได้ ระดับ Key Question	ตั้ง โจทย์ วิจัยได้ ระดับ General	ตั้ง โจทย์ วิจัยได้ ระดับ Specific	ตั้งโจทย์ วิจัยได้ ระดับ Key Question
1	นางสาว สุพัทธศรี	แสงเงิน	1	0	0	-	0	0	-	1	1
2	นางสาว วันทนา	อยู่รอง	0	0	0	1	1	1	-	-	-
3	นางสาวกมล ชนก	กันเกิด	0	0	0	1	0	0	-	1	1
4	นายพนรัตน์	จันทร์ศรี	0	0	0	1	1	1	-	-	-

5	นางสาว ศุวณี	นาคหลง	1	1	0	-	-	1	-	-	-
6	นางสาวสิริ นพรา	เสาดิ	0	0	0	1	1	0	-	-	1
7	นางสาวปัส รา	ลานทอง	0	0	0	1	1	1	-	-	-
8	นายสุรศักดิ์	รัตนสุก	0	0	0	0	1	1	1	-	-
9	นางสาวนันทิ มา	ธรรมม้ง	1	0	0	-	1	1	-	-	-
10	นายบริสิทธิ์	พิลาแหวน	1	1	0	-	-	0	-	-	1
11	นางสาวสุ มินตรา	แก้วเข้ม	0	0	0	0	0	1	-	-	1
12	นางสาวจิ นตรา	บัวภา	0	0	0	1	1	0	-	-	1
13	นางสาวเกวริ นทร์	คำสุข	0	0	0	1	1	1	-	-	-
14	นางสาวสุริ รัตน์	ลาพา	0	0	0	1	1	1	-	-	-
15	นางสาวธิดา รัตน์	วิสัยศิลป์	1	1	1	-	-	-	-	-	-
16	นางสาววิมล วิภา	โครสมบัติ	0	0	0	1	0	0	-	1	1
17	นางสาวนุช จริย	จักร์แพง	0	0	0	0	0	0	1	1	0
18	นางสาวพัชริ กร	สวริคำ	1	1	1	-	-	-	-	-	-
19	นางสาว อมรรัตน์	เสาชง	0	0	0	1	1	0	-	-	1
20	นางสาว อัญชลี	สายแสงใส	1	1	1	-	-	-	-	-	-
21	นางสาวอรุณี	ดิพรม	1	0	0	-	1	1	-	-	-
22	นางสาว วิภาดา	คำภูเวียง	1	0	0	-	1	0	-	-	1
23	นางสาวณัฐ พร	นานใส	1	0	0	-	1	1	-	-	-
24	นายอนวัช	ปานสุด	1	1	1	-	-	-	-	-	-
25	นางสาว อรนุช	ทุมมา	0	0	0	1	1	1	-	-	-
26	นางสาวทราย แก้ว	จำปางม	1	1	1	-	-	-	-	-	-
27	นางสาววร ลักษณ์	มานุช	0	0	0	1	1	1	-	-	-
28	นางสาว ภานันท์	สังกรณีย์	1	1	1	-	-	-	-	-	-
29	นางสาวสุ กัญญา	ขวัญเือก	0	0	0	1	1	1	-	-	-
30	นางสาว ศิรินันท์	แก้วเต่า	0	0	0	1	1	1	-	-	-

31	นางสาว วณิชญา	สังข์ทอง	1	0	0	-	1	1	-	-	-
32	นางสาววลัย พรรณ	เกษทองมา	0	0	0	0	0	0	1	1	1
33	นางสาวภัท ราพร	มิ่งโสดา	1	1	1	-	-	-	-	-	-
34	นางสาว วาสนา	พาลา	1	0	0	-	1	1	-	-	-
35	นางสาวสุ พรรณษา	สุดสม	0	0	0	1	1	1	-	-	-
36	นางสาวธีรา พร	อุ่นใจ	0	0	0	1	1	1	-	-	-
37	นางสาวสุ กัญญา	วันสิน	0	0	0	1	1	1	-	-	-
38	นางสาว อัญชลี	พามา	0	0	0	1	1	1	-	-	-
39	นางสาว กาญจนา	จันทร์อุคร	0	0	0	1	1	1	-	-	-
40	นางสาว รัฐวรรณ	สุวรรณสิทธิ์	0	0	0	1	0	0	-	1	0
41	นายธวัชชัย	จันมโนวงษ์	0	0	0	1	0	0	-	1	1
42	นางสาวธน ขวัญ	คำอัด	0	0	0	1	0	0	-	1	1
43	นางสาว มาริษา	คงสิทธิ์	0	0	0	1	1	1	-	-	-
44	นางสาว พลอยริน	เพชรมา	0	0	0	1	1	1	-	-	-
45	นางสาวบุษ ยา	สายบุญจง	1	0	0	-	1	0	-	-	1
46	นางสาว อรวรรณ	อาจฤณี	1	0	0	-	1	0	-	-	1
47	นางสาวรุ่ง เพชร	สุโขทัย	1	0	0	-	1	1	-	-	-
48	นางสาวรา พร	ชนเมือง	0	0	0	1	1	1	-	-	-
49	นางสาวนันทิ ชา	พรมจันทร์	0	0	0	1	1	1	-	-	-
50	นางสาว ชญานิ	อินทร์ปาน	0	0	0	1	1	1	-	-	-
51	นางสาววิมล รัตน์	คงเกิด	0	0	0	1	1	1	-	-	-
52	นางสาว วณิชยา	นวลน้อย	0	0	0	1	1	1	-	-	-
53	นางสาว บุษกร	แลธรม	1	0	0	-	1	0	-	-	1
54	นางสาว ภาณุพันธ์	สังกรณีย์	1	0	0	-	1	1	-	-	-
55	นางสาวสุ กัญญา	ขวัญเฝือก	0	0	0	1	1	0	-	-	1
56	นาย ชีร ศักดิ์	อุ่นกุลเชือก	0	0	0	1	1	0	-	-	1

57	นางสาว สุพรรณิกา	นาคน้อย	1	1	0	-	-	1	-	-	-
58	นาย กฤษดา	ทิพย์เคลือบ	1	1	1	0	0	0	0	0	0
59	นางสาว ฐิติพร	แก้วพาก	0	0	0	1	0	0	-	1	1
60	นางสาว วารุณี	ก้อนคำ	0	0	0	0	0	0	1	1	1
61	นางสาว บุษยา	นึ่งเจาะบาง	0	0	0	0	0	0	1	1	1
62	นางสาว เพ็ญประภา	ไวว่อง	0	0	0	0	0	0	1	1	1
63	นางสาว สุณิษา	วัฒนะมงคล	0	0	0	1	1	1	-	-	-
64	นางสาว วาสนา	มีแสงศิลป์	1	1	1	-	-	-	-	-	-
65	นาย กฤตชัย	กำนุง	0	0	0	1	1	1	-	-	-
66	นางสาว ลลิตดา	ห้องผิว	0	0	0	0	0	0	1	0	1
67	นาย ธีรัฐวัฒน์	ทนนชัย	0	0	0	1	1	0	-	-	1
68	นาย สุกฤษฏ์	อินประดับ	0	0	0	1	1	0	-	-	1
69	นางสาว หทัยชนก	อ่อนวัน	0	0	0	1	1	-	-	-	1
70	นางสาว วิลาสินี	สีเหลือง	1	1	1	-	-	-	-	-	-
71	นางสาว พรประภา	แช่สี	1	1	1	-	-	-	-	-	-
72	นางสาว เพ็ญแข	โพธิ์ทอง	0	0	0	1	1	1	-	-	-
73	นางสาว ปาริฉัตร	หัตถ์คำดี	0	0	0	1	1	1	-	-	-
74	นาย จุลิศ	ปิ่นโถม	0	0	0	0	0	0	1	1	1
75	นาย ชัยวาลย์	มารอด	0	0	0	1	0	0	-	1	1
76	นาย กนกพล	กันหา	0	0	0	1	0	0	-	1	1
77	นางสาว นิโลบล	จันแจ้ง	0	0	0	1	1	1	-	-	-
78	นางสาว ไสริยา	กัลยาดี	1	0	0	-	1	1	-	-	-
79	นางสาว ศศิภรณ์	คนว่อง	1	1	1	-	-	-	-	-	-
80	นางสาว วณิชชา	โทแสง	0	1	1	-	1	1	-	-	-
81	นางสาว ประครองรัตน์	รูปโถม	1	1	1	-	-	-	-	-	-
82	นางสาว เมวดี	ธุระ	1	1	1	-	-	-	-	-	-

83	นางสาว ศิริพรรณ	เจ้าหน้าที่	0	0	0	1	1	1	-	-	-
รวม			30	18	15	43	49	40	8	15	28
คิดเป็นร้อยละ			36.15	21.69	18.07	51.81	59.04	48.19	9.64	18.07	33.74

จากตาราง 10 พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 1 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 36.15 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 2 จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 51.81 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 3 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 9.64

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 1 จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21.69 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 2 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 59.04 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 3 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 18.07

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 1 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 18.07 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 2 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 48.19 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 3 จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 33.74

ผลการพัฒนานักศึกษาชั้นปีที่3 ศึกษาระเบียบวิธีวิจัย ฝึกสร้างโจทย์วิจัย สมมติฐาน การกำหนดตัวแปร การสร้างแผนการเก็บข้อมูล ฯลฯ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษามาในปีที่ 1-2 เป็นแกนนำของภูมิปัญญา ปรากฏผลดังตาราง 11

ตาราง 11 แสดงผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ทักษะการวิจัย สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3

ที่	ชื่อ	สกุล	1. ระบุโจทย์วิจัย (Key Question)			2. ตั้งเป้าหมาย			3. ตั้งสมมติฐาน (Hypothesis)			4. วิธีการ (Methods)			5. ผลที่ได้/ข้อมูล (Results)			6. การแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation)			7. ข้อสรุป (Conclusion)		
			ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
1	นายชิตพล	พรมเวียง	0	0	1	0	1	-	1	-	-	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	-
2	นายนิรันดร์	เรืองทอง	1	-	-	0	1	-	1	-	-	0	1	-	0	0	1	0	0	1	0	1	-
3	นาย	เอี่ยมมั่ง	1	-	-	1	-	-	0	1	-	0	0	1	0	1	-	0	1	-	0	0	-

	พิพัฒน์	วง																					
4	นาย อภิวัฒน์	อาจ สว่าง	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	-	0	1	-	0	0	1
5	นายวุฒิ ชัย	สาวะ ทา	1	-	-	0	1	-	1	-	-	0	0	1	0	0	1	0	1	-	0	0	1
6	นาย กัมปนาท	พาดิ	0	1	-	1	-	-	1	-	-	0	1	-	0	1	-	0	0	1	0	1	0
7	นาย สนอง	สร้าง การ นอก	0	1	-	0	1	-	1	-	-	0	1	-	0	0	-	0	0	1	0	0	0
8	นาย วิจักขณ์	น้อย หมอ	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	0	0	-	0	0	1	0	1	-
9	นางสาว ณัฏฐา	นัน เชียง เครือ	0	0	1	0	1	-	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1
10	นายรัช ชัย	เลิศ เพ็ญ	0	1	-	0	0	1	1	-	-	0	1	-	0	1	0	0	0	1	0	0	1

		พัสดุ																					
รวม			4	3	3	3	5	2	7	1	2	1	4	5	0	4	3	0	3	7	0	4	4
คิดเป็นร้อยละ			40	30	30	30	50	20	70	10	20	10	40	50	0	40	30	0	30	70	0	40	40

จากตาราง 11 พบว่า นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 1 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 2 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 3 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 1 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 2 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 3 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 1 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 3 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล (Results) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล (Results) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล (Results) ในครั้งที่ 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 3 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 3 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ดำเนินการวิจัยหัวข้อหรือโจทย์วิจัยที่ได้จากปีที่ 3 (Senior Project) ปรากฏผลดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4

ที่	ชื่อ	สกุล	ดำเนินการวิจัยเรื่อง
1	นางสาว พรรณนิภา	ด้วงนุช	การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเก็บมะขามหวานในอุณหภูมิที่แตกต่างกัน
2	นางสาว พิมพ์ชนก	โพธิ์ทอง	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้ประสบการณ์การเรียนรู้จากสวนมะขามหวาน
3	นางสาว ธนวรรณ	กันคุ้ม	โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ
4	นางสาว สุธิตา	มณีวงศ์	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาระที่ 3.1 สารและสมบัติของสาร โดยวิธีการประยุกต์สารจากพืชมะขามหวาน
5	นางสาว กาญจรี	อุปปัญญา คำ	การย้อมสีกระดาษโดยใช้วัสดุจากต้นมะขามหวาน
6	นางสาว รัตนา	คำแก้ว	การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง หน่วยของสิ่งมีชีวิต และหน่วยการดำรงชีวิตของพืชจากสวนมะขามหวาน
7	นางสาวรุ่ง ทิwa	คำพา	ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับมะขามเปรี้ยวให้เป็นมะขามหวาน
8	นางสาว มิตา	ชนสูงเนิน	โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ
9	นาย กิมหันต์	คำกำพุทท์	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องสิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
10	นางสาว พิมพ์ ไพลิน	ปราณีตพล	การศึกษาประวัติมะขามหวานในจังหวัดเพชรบูรณ์

11	นางสาวนุ ภาวัน	คอใจ	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องส่วนประกอบและโครงสร้างของพืชดอก วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษาดอกมะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน
12	นางสาว หทัยรัตน์	ทองมาก	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฏจักรชีวิตของพืชดอก วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน
13	นายพงษ์ พิชัย	มั่งสูงเนิน	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสืบพันธุ์แบบอาศัยและไม่อาศัยเพศ วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน
14	นางสาว มินตรา	คำสา	โยเกิร์ตสมะขามหวานเพื่อสุขภาพ
15	นางสาว ชาภีนิะ	สะมะตะ แมง	การพัฒนาแผนการจัดการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง พันธุกรรมและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตของโรงเรียนบ้านโคก โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน
16	นางสาว สุภาวดี	ขันยศ	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมของพืชในแต่ละรุ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน
17	นางสาว รัตนารักษ์	รัตนวิชัย	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องพืชใบเลี้ยงเดี่ยวและพืชใบเลี้ยงคู่ วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

ในการดำเนินกิจกรรมในส่วนนี้มีผลพลอยได้ที่น่าสนใจ คือ นักศึกษาสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการไปเก็บข้อมูลในท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง ดังนี้

1. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อคนในชุมชนเปลี่ยนไป กล่าวคือ ในตอนแรกคิดว่าชาวบ้านไม่ค่อยฉลาด เมื่อเข้าไปเก็บข้อมูลพบว่า ชาวบ้านมีความรู้ ความสามารถมากกว่าที่เป็นอยู่
2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับคนในท้องถิ่นดีขึ้น กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการเก็บข้อมูลในท้องถิ่น นักศึกษาคิดว่าตนเองเป็นนักศึกษา เป็นคนที่ได้เรียนสูง จึงไม่สนใจชาวบ้าน ไม่ค่อย

พูดคุย หรือสนใจชาวบ้าน ถึงแม้เป็นญาติกันก็ไม่ได้คุยกัน แต่เมื่อได้ดำเนินการเก็บข้อมูลแล้ว นักศึกษา พบว่า ความรู้สึกที่มีต่อชาวบ้านเปลี่ยนไป และความสัมพันธ์ดีขึ้น มีการพูดคุยกัน ทักทาย เมื่อพบกันและที่สำคัญชาวบ้านนำผลผลิตที่ได้มาให้กับบ้านนักศึกษา และบอกว่า ชอบนักศึกษาที่ไม่ถือตัว ลงไปพูดคุยและแก้ปัญหาให้

3. นักศึกษารู้ เข้าใจและรักท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และรู้สึกสนุกที่ได้พูดคุยและทำงานในท้องถิ่นของตนเอง

4. จากนักศึกษาทั้งหมด จำนวน 307 คน พบว่า มี 1 คนที่สะท้อนความรู้สึกว่า ไม่ประทับใจในตัวชาวบ้านแต่ชอบและมีความรู้ดีขึ้นเกี่ยวกับหมู่บ้านของตนเอง

ตอนที่ 2. เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัยโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษาในชั้นปีที่ 1 ได้ไปศึกษาหาข้อมูลและเมื่อพบปัญหาแล้วมีนักศึกษาบางส่วนนำไปศึกษาหาความรู้ต่อและนำกลับไปพูดคุยกับชาวบ้านหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บางส่วนนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนที่ตนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้เรียนรู้ชุมชน โดยผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน

ตอนที่ 3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

ยังไม่มีการพัฒนาเป็นหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4. เพื่อพัฒนางานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ

ผลการดำเนินงาน พบว่า มีครูในโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนโดยจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งต้องการให้คณาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นผู้นำ/พี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนในการดำเนินการ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิจัยพัฒนาคู่มือวิทยาลัทธิราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน
ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ผู้ร่วมการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีการดำเนินการวิจัย
5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุปผลการวิจัย
8. อภิปรายผลการวิจัย
9. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหา
ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้ง
ชุมชนในท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัยโจทย์ปัญหาภูมิปัญญา
ท้องถิ่นนั้น
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย
4. เพื่อพัฒนางานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็น
ระบบ มีคุณภาพ

ผู้ร่วมการวิจัย

ผู้ร่วมการวิจัยเป็น คณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มพื้นฐานการศึกษา จำนวน 1 คน กลุ่มวิชาวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน และ โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน

นักศึกษาที่ร่วมวิจัยเป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรีในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรม วิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 2,3 และ 4 โปรแกรมวิชา ภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 และโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 307 คน เป็นผู้ปฏิบัติการใน โครงการวิจัย เป็นผลผลิตของโครงการวิจัยในด้านการพัฒนาบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาทักษะการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ ของบุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร คณาจารย์ และสายสนับสนุน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันที่จะ หาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักที่เด่นชัดและหาข้อมูลหน่วยงาน หลักสูตรการเรียน การสอน การวิจัย การบริหารของหน่วยงาน องค์กร พร้อมทั้งการวิจัยชุมชน เพื่อหาข้อมูล ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น โจทย์-ปัญหาชุมชน องค์กรชุมชน การสื่อสาร รวมทั้งความอ่อนแอหรือความเข้มแข็ง ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อประเมินภาพรวมสมรรถภาพของหน่วยงานและชุมชน มีลักษณะเป็นข้อคำถาม ชนิดเติมคำ มี 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญามะขามหวาน ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2. แบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน มีวัตถุประสงค์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน มีลักษณะเป็นข้อ คำถามที่สามารถบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์ได้และจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อสะดวกในการรวบรวม ข้อมูลในการสัมภาษณ์ มีองค์ประกอบดังนี้

1. ปก ประกอบด้วย ชื่อแบบสัมภาษณ์ ชื่อนักศึกษา รหัส หมายเลขโทรศัพท์ อาจารย์ ประจำวิชา รายวิชาที่ดำเนินการวิจัย รหัสวิชา

2. เนื้อหา ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 2 ประเด็น 16 ข้อ และลงชื่อผู้จัดเก็บข้อมูล พร้อมวันเดือนปีที่เก็บข้อมูล

3. การสะท้อนความรู้สึก เป็นส่วนที่ให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลได้สะท้อนความรู้สึก นึกคิดและความ คิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล

3. แบบฝึกทักษะการวิจัย เรื่องการพัฒนางานความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน มีวัตถุประสงค์พัฒนาทักษะการวิจัยของผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล ทักษะการนำเสนอข้อมูล ทักษะการสรุปองค์ความรู้ และทักษะการอ้างอิง มีลักษณะเป็นข้อคำถามที่สามารถบันทึกข้อมูลลงในแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ ได้และจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อสะดวกในการรวบรวมข้อมูลในแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ มีองค์ประกอบดังนี้

1. ปก ประกอบด้วย ชื่อแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ ชื่อนักศึกษา รหัส หมายเลขโทรศัพท์ อาจารย์ประจำวิชา รายวิชาที่ดำเนินการวิจัย รหัสวิชา
2. เนื้อหา ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 8 ประเด็น 14 ข้อ และลงชื่อผู้จัดเก็บข้อมูล พร้อมวันเดือนปีที่เก็บข้อมูล
3. การสะท้อนความรู้สึกรู้สึก เป็นส่วนที่ให้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลได้สะท้อนความรู้สึกรู้สึก นึกคิด และความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินการพัฒนาทักษะการวิจัยในครั้งนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีวิธีการดำเนินการดังนี้ 1. รับสมัครผู้ร่วมวิจัย ซึ่งมีคณาจารย์ที่สมัครเป็นคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต กลุ่มพื้นฐานการศึกษา จำนวน 1 คน กลุ่มวิชาวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน และโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาในชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติโดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเพื่อชี้แจงเป้าหมาย วิธีการดำเนินการวิจัย ผลที่ต้องการ รวมทั้งออกแบบกระบวนการพัฒนานักศึกษาและการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผู้เข้าประชุมเป็นคณาจารย์ที่ร่วมวิจัยและนักศึกษาที่คณาจารย์สอนเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยให้นักศึกษาออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลเอง โดยมีหลักคิดร่วมกันคือ ต้องเก็บข้อมูลจากผู้คนในชุมชนของตนเองและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน ในหลักคิดข้อนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ข้อ คือ 1. เป็นการคืนนักศึกษาสู่ท้องถิ่นของตนเอง ด้วยการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองจากบุคคลในท้องถิ่น และ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งเป็นโจทย์วิจัยที่นักศึกษาสามารถนำมาดำเนินการวิจัยและนำผลการวิจัยกลับไปแก้ปัญหาลocal ได้ นอกจากนั้น นักศึกษายังต้องเก็บข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ได้ตามที่นักศึกษากำหนด และนำมาส่งอาจารย์เพื่อให้คณาจารย์ได้ทำการประเมินความน่าเชื่อถือและร่วมวางแผนการพัฒนาการเก็บข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น 4. กำหนดแผนการปฏิบัติการวิจัยทั้งในส่วนงานที่นักศึกษาต้องดำเนินการและการส่งชิ้นงาน รวมทั้งคณาจารย์ด้วย 5. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยนักวิจัยร่วมกับผู้ร่วมวิจัยเพื่อนำเสนอผล

การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน 6. ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่วางแผนเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการวิจัยต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจของบุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร คณาจารย์ และสายสนับสนุน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันที่จะหาอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักที่เด่นชัด
2. การวิจัยสถาบัน เพื่อหาข้อมูลหน่วยงาน หลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัย การบริหารของหน่วยงาน องค์กร พร้อมทั้งการวิจัยชุมชน เพื่อหาข้อมูล ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น โจทย์-ปัญหาชุมชน องค์กรชุมชน การสื่อสาร รวมทั้งความอ่อนแอหรือความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพื่อประเมินภาพรวมสมรรถภาพของหน่วยงานและชุมชน
3. นำผลการวิจัยสถาบัน โจทย์-ปัญหาและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างโจทย์วิจัย และสร้างบทเรียนเพื่อนำเข้าสู่ชั้นเรียนโดยมีระดับความเหมาะสมที่ตรงกับแผนการเรียนในแต่ละระดับชั้น
4. มีการพัฒนาโจทย์วิจัยอย่างต่อเนื่อง และเกิดผลผลิตครูยุคใหม่ที่มีคุณภาพสูงเหมาะสมกับท้องถิ่น มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาท้องถิ่นโดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือ
5. มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชน รวมทั้งมีเครือข่ายกับโรงเรียนที่บัณฑิตไปประกอบอาชีพครู โดยสามารถร่วมงานวิจัยกับครู นักเรียนได้อย่างต่อเนื่องยั่งยืน
6. ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นมีคุณภาพ และเข้มแข็ง เพราะเข้าใจและเข้าถึงความถนัด ภูมิปัญญาที่มีอยู่ และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยกลุ่มคนในพื้นที่อย่างครบวงจร
7. สร้างและพัฒนาเครือข่ายวิจัยราชภัฏพัฒนาครูด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (Rajabhat Comprehensive University Plan Network, RB CUP Network) เพื่อผสานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และวิธีการที่ได้จากการวิจัยภายใต้โครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของข้อมูลดังนี้ 1. ข้อมูลจากการประชุมเพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปเนื้อหา 2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ค่าความถี่และค่าร้อยละ 3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาสรุปผลเป็นรายบุคคลและเป็นความถี่ ค่าร้อยละในภาพรวม 4. ข้อมูลจากแบบฝึกทักษะการวิจัยฯ นำมาสรุปเป็นรายบุคคลและเป็นความถี่ ค่าร้อยละในภาพรวม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาครูและนักศึกษาที่จะเป็นครูของท้องถิ่นให้มีทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ และสามารถกระจายสู่การศึกษาระดับโรงเรียน รวมทั้งชุมชนในท้องถิ่น พบว่า จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เด่นชัดที่สุด คือ มะขามหวาน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวานที่เด่นชัดที่สุด มะขามแช่อิ่มและมีข้อเสนอแนะ คือ เป็นการศึกษาที่ดีมากเพราะเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : การสืบค้นข้อมูล สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า มีนักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 1 จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.89 นักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 2 จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10.66 นักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 3 จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 62.95

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ทักษะการตั้งโจทย์วิจัย สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 1 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 36.15 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 2 จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 51.81 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 3 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 9.64

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 1 จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21.69 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 2 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 59.04 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 3 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 18.07

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 1 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 18.07 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 2 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 48.19 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 3 จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 33.74

ผลการพัฒนานักศึกษาชั้นปีที่ 3 ศึกษาระเบียบวิธีวิจัย ฝึกสร้างโจทย์วิจัย สมมติฐาน การกำหนดตัวแปร การสร้างแผนการเก็บข้อมูล ฯลฯ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษามาในปีที่ 1-2 เป็นแกนของภูมิปัญญา พบว่า นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 1 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 2 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 3 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 1 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 2 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 3 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 1 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 3 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล(Results) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล(Results) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล(Results) ในครั้งที่ 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 3 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 3 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 พบว่า นักศึกษานำทักษะการวิจัยไปสู่การดำเนินการวิจัยดังเรื่องต่อไปนี้

การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเก็บมะขามหวานในอุณหภูมิที่แตกต่างกัน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้ประสบการณ์การเรียนรู้จากสวนมะขามหวาน

โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาระที่ 3.1 สารและสมบัติของสาร โดยวิธีการประยุกต์สารจากพืชมะขามหวาน

การย้อมสีกระดาษโดยใช้วัสดุจากต้นมะขามหวาน

การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง หน่วยของสิ่งมีชีวิต และหน่วยการดำรงชีวิตของพืชจากสวนมะขามหวาน

ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับมะขามเปรี้ยวให้เป็นมะขามหวาน

โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องสิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต วิชาวิทยาศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การศึกษาประวัติมะขามหวานในจังหวัดเพชรบูรณ์

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องส่วนประกอบและโครงสร้างของพืชดอก วิชา
วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษาดอกมะขามหวานและพืชในสวน
มะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฏจักรชีวิตของพืชดอก วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสืบพันธุ์แบบอาศัยและไม่อาศัยเพศ วิชา
วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวน
มะขามหวาน

โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
เรื่อง พันธุกรรมและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตของโรงเรียนบ้านโคก โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
มะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมของพืชในแต่ละรุ่น
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องพืชใบเลี้ยงเดี่ยวและพืชใบเลี้ยงคู่ วิชาวิทยาศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การดำเนินกิจกรรมในส่วนนี้มีผลพลอยได้ที่น่าสนใจ คือ นักศึกษาสะท้อนความ
คิดเห็นเกี่ยวกับการไปเก็บข้อมูลในท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง ดังนี้

1. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อคนในชุมชนเปลี่ยนไป กล่าวคือ ในตอนแรกคิดว่าชาวบ้าน
ไม่ค่อยฉลาด เมื่อเข้าไปเก็บข้อมูลพบว่า ชาวบ้านมีความรู้ ความสามารถมากกว่าที่เป็นอยู่
2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับคนในท้องถิ่นดีขึ้น กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการเก็บ
ข้อมูลในท้องถิ่น นักศึกษาคิดว่าตนเองเป็นนักศึกษา เป็นคนที่ได้เรียนสูง จึงไม่สนใจชาวบ้าน ไม่ค่อย
พูดคุย หรือสนใจชาวบ้าน ถึงแม้เป็นญาติกันก็ไม่ได้คุยกัน แต่เมื่อได้ดำเนินการเก็บข้อมูลแล้ว
นักศึกษ พบว่า ความรู้สึกที่มีต่อชาวบ้านเปลี่ยนไป และความสัมพันธ์ดีขึ้น มีการพูดคุยกัน ทักทาย
เมื่อพบกันและที่สำคัญชาวบ้านนำผลผลิตที่ได้มาให้กับบ้านนักศึกษา และบอกว่า ชอบนักศึกษาที่ไม่ถือ
ตัว ลงไปพูดคุยและแก้ปัญหาให้

3. นักศึกษารู้ เข้าใจและรักท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และรู้สึกสนุกที่ได้พูดคุยและทำงานในท้องถิ่นของตนเอง

4. จากนักศึกษาทั้งหมดจำนวน 307 คน พบว่า มี 1 คนที่สะท้อนความรู้สึกว่า ไม่ประทับใจในตัวชาวบ้านแต่ชอบและมีความรู้ดีขึ้นเกี่ยวกับหมู่บ้านของตนเอง

2. เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากการใช้ผลงานวิจัยโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น นักศึกษาในชั้นปีที่ 4 จำนวน 17 คน นำผลจากการวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในชั้นปีที่ 5

3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สามารถพัฒนาโจทย์วิจัยอย่างต่อเนื่อง ส่วนนักศึกษาชั้นปีอื่นๆ ยังไม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเปลี่ยนรายวิชาและอาจารย์ที่สอน และอาจารย์บางส่วนยังเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในรายวิชาของตนเอง ดังนั้นจึงไม่มีการดำเนินการต่ออย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีการพัฒนาเป็นหลักสูตรมาตรฐานที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

4. เพื่อพัฒนางานวิจัยเครือข่ายที่มีประโยชน์ ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ

1. ครูในโรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน โดยจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งต้องการให้คณาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นผู้นำ/พี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนในการดำเนินการ

2. มีการประชุมเครือข่ายนักวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังนี้ จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เด่นชัดที่สุด คือ มะขามหวาน เนื่องจากมะขามหวานเป็นสิ่งที่คนทุกคนในจังหวัดเพชรบูรณ์รู้จักเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีผลผลิตที่เกิดจากมะขามหวานและผลิตภัณฑ์จากต้นมะขามหวานวางขายอยู่ทั่วไปในจังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากนั้นมะขามหวานยังเป็นพืชที่สร้างรายได้ให้กับคนเพชรบูรณ์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ยังมีการประชาสัมพันธ์มะขามหวานว่าเป็นพืชประจำจังหวัด ดังคำขวัญที่ว่า เพชรบูรณ์เมืองมะขามหวาน อุทยานน้ำหนาว ศรีเทพเมืองเก่า เขาค้ออนุสรณ์ นครพ่อขุนผาเมือง มะขามหวานเป็นพืชที่พบเห็นอยู่ทั่วไปในจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนั้นในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดเพชรบูรณ์จึงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวาน ทำให้นักศึกษา คณาจารย์และประชาชนสามารถศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานได้ในทุกหนทุกแห่งในทุกพื้นที่ ซึ่งทำให้พบภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวานในแต่ละพื้นที่ทั้งที่มี

ความเหมือนกัน หรือคล้ายกันและแตกต่างกัน ซึ่งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะขามหวานที่เด่นชัดที่สุด มะขามแช่อิ่ม ทั้งนี้เนื่องจากมะขามแช่อิ่มเป็นผลิตภัณฑ์มะขามหวานที่ขายดีและมีผู้นิยมบริโภคมากที่สุด และเป็นผลิตภัณฑ์ของมะขามหวานที่น้ำมะขามหวานมาแปรรูปในยุคแรกๆ ก่อนที่จะมีการแปรรูปมะขามหวานในรูปแบบอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้นมะขามแช่อิ่มจึงเป็นผลิตภัณฑ์มะขามหวานแปรรูปที่เกือบทุกพื้นที่ในจังหวัดเพชรบูรณ์สามารถทำได้ รวมทั้งในการแปรรูปนั้นไม่ต้องใช้อุปกรณ์ที่หายากอื่นๆ เพียงมีมะขามหวาน น้ำเกลือคั้นสุก (ปล่อยให้เย็น) นำมะขามหวานไปแช่ (เป็นการดองมะขามหวาน) เมื่อดองมะขามหวานจนได้ที่แล้ว นำมะขามมาปอกเปลือกและแกะเมล็ดออก จากนั้นนำไปแช่น้ำเชื่อม ตากแดดให้พอผิวไม่แห้งเกินไป เท่านั้นก็จะได้มะขามแช่อิ่ม จากมะขามแช่อิ่มที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ในการจัดทำมากนัก มะขามแช่อิ่มจึงมีการทำกันทั่วไป และสามารถจัดทำหรือพบเห็นได้ทั่วไปในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับนันทสาร สีสลับ (2541 : 16) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาไทยมีลักษณะดังนี้ ภูมิปัญญามีกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอด ถ่ายทอด องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนา เลือกรสร ปรับปรุงองค์ความรู้ เหล่านั้นจน เกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว เกิดภูมิปัญญา (องค์ความรู้ใหม่) ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งภูมิปัญญา เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior) โดย แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับ ธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนั้น ภูมิปัญญาไทย จึงเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต และ เป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม รวมทั้งมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาการ ทางสังคมตลอดเวลา

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : การสืบค้นข้อมูลสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า มีนักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 1 จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 25.89 ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 เคยชินกับการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และนำข้อมูลที่ได้รับมาวางต่อกัน จากนั้นนำเสนอ นักศึกษามีการตรวจสอบข้อมูลหรือตรวจสอบความรู้ที่ได้รับน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นการทำงานให้เสร็จและส่ง ซึ่งบางครั้งไม่ได้อ่านเนื้อหาที่นำมาส่งด้วยซ้ำ ซึ่งในครั้งแรกที่มีการพูดคุย/ประเมินความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลนั้น พบว่า มีนักศึกษาบางส่วนไม่ค่อยพอใจ บ่นว่าเรื่องมาก เคยทำส่งมาอย่างนี้ ไม่เห็นมีครูคนใดว่าเลย แต่เมื่อดำเนินการพัฒนาทักษะการวิจัยโดยตรวจสอบการสืบค้นข้อมูลว่าเชื่อถือได้หรือไม่ และมีการสืบค้นกี่แหล่ง แต่ละแหล่งมีความน่าเชื่อถืออย่างไร รวมทั้งความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลที่ค้นพบในแต่ละแห่ง ทำให้นักศึกษาเริ่มเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการสืบค้นข้อมูลที่มีหลายแหล่ง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลแต่ละแหล่ง รวมทั้งเริ่มมีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับในชีวิตประจำวันว่า

เชื่อถือได้หรือไม่ จากเหตุผลข้างต้นจึงทำให้มีความถื่อนักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างน่าเชื่อถือในครั้งที่ 1 มีปริมาณน้อย

นักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 2 จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10.66 ทั้งนี้เนื่องจากการที่นักศึกษาเริ่มสับสนกับแหล่งข้อมูล การนับจำนวนแหล่งข้อมูลว่ามีการนับอย่างไร ทำให้ข้อมูลที่แต่ละแหล่งจึงไม่ค่อยเหมือนกันบางแหล่งมีความคล้ายกัน แต่บางแหล่งข้อมูลเดียวกันแต่ให้คำตอบแตกต่างกัน ทำให้นักศึกษาเริ่มสับสน ดังนั้นในครั้งที่ 2 จึงเป็นการลองถูกลองผิด ทำให้ในครั้งที่ 2 นี้มีจำนวนนักศึกษาที่มีทักษะการวิจัยน้อยลงไปอีก

นักศึกษาที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างเชื่อถือได้ ในการสืบค้นข้อมูลครั้งที่ 3 จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 62.95 ทั้งนี้เนื่องจากผ่านประสบการณ์การดำเนินการพัฒนาทักษะการวิจัยมาแล้ว 2 ครั้งและมีเพื่อนๆ ที่ทำถูกต้องเป็นที่ปรึกษา ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะในการวิจัยเกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูลสูงขึ้น

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ทักษะการตั้งโจทย์วิจัย สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 1 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 36.15 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 2 จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 51.81 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ General ในครั้งที่ 3 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 9.64 ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกตั้งโจทย์วิจัยนั้นผู้วิจัยได้ฝึกตั้งสถานการณ์และถามตอบเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจการตั้งโจทย์ในระดับต่างๆ ทำให้นักศึกษาสามารถตั้งโจทย์วิจัยได้ในครั้งที่ 1 เป็นจำนวนที่ค่อนข้างมาก และนักศึกษาสามารถตั้งโจทย์ได้เพิ่มขึ้นในครั้งที่ 2 และมีนักศึกษาเพียงจำนวนหนึ่งที่สามารถตั้งโจทย์ได้ในครั้งที่ 3 ซึ่งการตั้งโจทย์เป็นทักษะที่หากได้ฝึกบ่อยๆ จะทำให้มีประสบการณ์ มีมุมมองในการตั้งโจทย์เพื่อหาคำตอบ ซึ่งเมื่อฝึกครั้งที่ 3 พบว่า นักศึกษาที่ตั้งโจทย์ได้ในครั้งที่ 1 ก็ยังตั้งโจทย์ผิดบ้าง ทำให้เกิดการเรียนรู้ และเพิ่มพูนความรู้

นักศึกษาที่มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 1 จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21.69 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 2 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 59.04 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Specific ในครั้งที่ 3 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 18.07 ทั้งนี้เนื่องจากการตั้งโจทย์วิจัยเป็นทักษะที่ต้องอาศัยความรู้และความชำนาญ ซึ่งจะเห็นว่า นักศึกษามีการตั้งโจทย์ได้เพิ่มขึ้นในครั้งที่ 2 และนักศึกษาที่สามารถตั้งโจทย์ได้ในครั้งที่ 3 เหลือจำนวนน้อยลง อย่างไรก็ตามนักศึกษายังมีความสับสนในการตั้งโจทย์เพราะยังไม่ค่อยชัดเจนเกี่ยวกับระดับของโจทย์ที่กำหนดขึ้นว่าอยู่ระดับใด

นักศึกษาที่มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 1 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 18.07 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 2

จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 48.19 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับตั้งโจทย์วิจัยได้ระดับ Key Question ในครั้งที่ 3 จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 33.74 ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกทักษะการวิจัยในการตั้งโจทย์เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับทักษะ ดังนั้นข้อค้นพบจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกับการตั้งโจทย์ทั้ง 2 ระดับที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามการตั้งโจทย์ในระดับนี้มีความยากเพิ่มขึ้น เนื่องจากการตั้งโจทย์ที่เป็นแนวทางหรือทิศทางในการหาคำตอบ ซึ่งนักศึกษายังไม่ค่อยคุ้นเคยกับการตั้งโจทย์ในลักษณะนี้

ผลการพัฒนานักศึกษาชั้นปีที่ 3 ศึกษาระเบียบวิธีวิจัย ฝึกสร้างโจทย์วิจัย สมมติฐาน การกำหนดตัวแปร การสร้างแผนการเก็บข้อมูล ฯลฯ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ศึกษามาในปีที่ 1-2 เป็นแกนนำของภูมิปัญญา พบว่า นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 1 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับระบุโจทย์วิจัย (Key Question) ในครั้งที่ 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ทั้งนี้ผลการอภิปรายเป็นไปในทิศทางเดียวกับการอภิปรายผลข้างต้น เนื่องเป็นการฝึกทักษะครั้งแรกกับนักศึกษาดังนั้นจึงต้องอาศัยความชำนาญในการดำเนินการ อย่างไรก็ตาม พบว่า นักศึกษาที่ดำเนินการได้ในครั้งแรกมีจำนวนถึง 4 คน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษากลุ่มนี้เป็นนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา ซึ่งมีทักษะในการตั้งโจทย์เพื่อปัญหาหรือคิดแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า ทำให้นักศึกษาสามารถสร้างโจทย์วิจัยได้จำนวนมาก

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 2 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายในครั้งที่ 3 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษายังมีความสับสนกับคำว่าเป้าหมายในระยะแรกจึงทำให้นักศึกษาไม่สามารถตั้งเป้าหมายได้ถูกต้องแต่เมื่อผู้วิจัยอธิบายคำว่าเป้าหมายคืออะไร นักศึกษาก็สามารถตั้งเป้าหมายได้ถูกต้องเพิ่มขึ้น ซึ่งมีจำนวนน้อยที่ตั้งเป้าหมายได้ในครั้งที่ 3

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 1 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 2 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) ในครั้งที่ 3 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ทั้งนี้เนื่องผู้วิจัยฝึกนักศึกษารู้จักการคาดเดาคำตอบล่วงหน้าจากสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะนำสถานการณ์ทางด้านกีฬามาให้นักศึกษาคาดเดา และวางแผน ทำให้นักศึกษาสามารถคาดเดาคำตอบล่วงหน้า หรือตั้งสมมติฐานได้มากในครั้งแรก

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 1 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ (Methods) ในครั้งที่ 3 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมในส่วนนี้เป็นส่วนที่นักศึกษาต้องมีความรู้ที่หลากหลายและมากพอจึงสามารถดำเนินการได้

ดังนั้นในครั้งที่ 1 จึงมีนักศึกษาเพียง 1 คนที่สามารถดำเนินการได้ และกิจกรรมในส่วนนี้เป็นส่วนที่นักศึกษาต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำเนินการได้จึงทำให้ใช้เวลาฝึกถึง 3 ครั้ง

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล(Results) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล(Results) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้/ข้อมูล(Results) ในครั้งที่ 3 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษากลุ่มนี้ยังไม่เคยฝึกทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นจึงเก็บข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลที่ไม่หลากหลายและไม่มากพอที่จะสรุปเป็นองค์ความรู้ที่เชื่อถือได้ ดังนั้นจึงต้องมีการฝึกการเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลและการอ้างอิงเพิ่ม จึงสามารถดำเนินการกิจกรรมได้ในครั้งที่ 2

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 2 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการแปลความหมายข้อมูล (Discussion, Evaluation) ในครั้งที่ 3 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 ทั้งนี้เนื่องจากการแปลความหมายของข้อมูลต้องมีความรู้หลายๆเรื่อง ประกอบกับนักศึกษาที่อยู่ชั้นปีที่ 3 เป็นนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา จึงทำให้เรียนรู้เกี่ยวกับการแปลความหมายของข้อมูลค่อนข้างยาก ทำให้ต้องฝึกถึง 3 ครั้งกว่าที่นักศึกษาจะมีความรู้พอที่จะทำได้

นักศึกษามีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 1 จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 2 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีทักษะการวิจัยเกี่ยวกับการข้อสรุป (Conclusion) ในครั้งที่ 3 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ซึ่งการอภิปรายเป็นไปในทิศทางเดียวกับการแปลความหมายของข้อมูล

ผลการพัฒนาทักษะด้านการวิจัยจากโจทย์ปัญหาภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 พบว่า นักศึกษานำทักษะการวิจัยไปสู่การดำเนินการวิจัยดังเรื่องต่อไปนี้

การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเก็บมะขามหวานในอุณหภูมิที่แตกต่างกัน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สารที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้ประสบการณ์การเรียนรู้จากสวนมะขามหวาน

โยเกิร์ตสมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชา วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สารที่ 3.1 สารและสมบัติของสาร โดยวิธีการประยุกต์สารจากพืชมะขามหวาน

การข้อมสักระคายโดยใช้วัสดุจากต้นมะขามหวาน

การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง หน่วยของสิ่งมีชีวิต และหน่วยการดำรงชีวิตของพืชจากสวนมะขามหวาน

ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรับมะขามเปรี้ยวให้เป็นมะขามหวาน

โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องสิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต วิชาวิทยาศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การศึกษาประวัติมะขามหวานในจังหวัดเพชรบูรณ์

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องส่วนประกอบและโครงสร้างของพืชดอก วิชา
วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษาดอกมะขามหวานและพืชในสวน
มะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฏจักรชีวิตของพืชดอก วิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสืบพันธุ์แบบอาศัยและไม่อาศัยเพศ วิชา
วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวน
มะขามหวาน

โยเกิร์ตมะขามหวานเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
เรื่อง พันธุกรรมและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตของรงเรียนบ้านโคก โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
มะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมของพืชในแต่ละรุ่น
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องพืชใบเลี้ยงเดี่ยวและพืชใบเลี้ยงคู่ วิชาวิทยาศาสตร์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กรณีศึกษามะขามหวานและพืชในสวนมะขามหวาน

ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาที่ร่วมวิจัยเป็นนักศึกษาสาขาสหวิทยาการวิทยาศาสตร์ทั่วไป จึงดำเนินการวิจัยที่
เกี่ยวกับสาขาวิชาที่ตนเองเรียน รวมทั้งการทำโครงการนอกเทศ และต้องออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
ในปีต่อไป จึงฝึกเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไปศึกษามาใช้ประโยชน์เพื่อให้
นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ
จัดการเรียนการสอนนั้นสอดคล้องกับนิยามของพันธุ. (2550). ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น
มาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ
เขต 2 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในภาพรวม
อยู่ระดับปานกลางโดยภูมิปัญญาที่นำมาใช้เป็นลำดับแรก ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม
ประเพณีในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านศิลปะ ด้านคติ
ความเชื่อ ความคิดและค่านิยม ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน และผลจาก
การศึกษายังพบว่าครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการ

ผสมผสานและบูรณาการความรู้ในระดับมาก ส่วนประเด็นอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ ได้แก่ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้และสภาพแวดล้อม การจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดเนื้อหาสาระตามความสนใจ การจัดการและการประยุกต์ใช้ และการจัดการฝึกปฏิบัติ2. ครูผู้สอนที่อยู่ในระดับช่วงชั้นต่างกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และครูผู้สอนที่มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่การสอนในสถานศึกษาต่างกัน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนั้นสภาพการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษายังมีไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับศรัญญา จันทรเทีย (2548 : บทคัดย่อ) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการรับรู้และสภาพการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ด้านภาษาถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้าน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวัฒนธรรมวัตถุพื้นบ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. สภาพการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ด้านภาษาถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้าน ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวัฒนธรรมวัตถุพื้นบ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปัญหาที่พบดังที่อนันต์ คุรงค์เรือง (2545 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนด้านการบริหารจัดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และด้านเทคโนโลยีชาวบ้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหามากกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านเทคโนโลยีชาวบ้านและด้านศิลปะ ตามลำดับ และประการที่ 2 โรงเรียนแกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนโดยภาพรวมทุกด้านและแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับข้อค้นพบของกอบกุล พรหมทอง. (2549 :บทคัดย่อ). ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนจตุรนต์รณาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า การปฏิบัติของคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรนำมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนในระดับสูงสุด ด้านสภาพ

การดำเนินงานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตร ภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับสูงสุด วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการติดต่อ ประสานงาน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้กับครูผู้สอน และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อนำไปประกอบอาชีพต่อไป อยู่ในอันดับสูงสุด สภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอน พบว่า ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรนำมาใช้ทางการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ควรนำภูมิปัญญาในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนต่อไป อยู่ในอันดับสูงสุด ด้านสภาพการดำเนินงานการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการสำรวจความต้องการของนักเรียนในการเลือกเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนเองสนใจเป็นอันดับสูงสุด วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพิจารณาบุคคลที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลอยู่ในอันดับสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะเป็น 2 ส่วน คือ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ ดังนี้

1. ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 วิธีการพัฒนาทักษะการวิจัย ซึ่งควรนำวิธีการพัฒนาทักษะการวิจัยนี้ไปขยายผลในบุคลากรอื่นๆ เช่น บุคลากร หือประชาชนทั่วไป ส่วนที่ 2 ผลที่ได้รับจากการพัฒนาทักษะวิจัยซึ่งเป็นส่วนที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน ดังนั้นควรมารนำองค์ความรู้นี้ใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน หรือมีการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน
2. ผู้ที่ทำวิจัยในเรื่องการพัฒนาทักษะการวิจัยให้กับครูของครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัย หรือหาผู้ร่วมวิจัยที่มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเป็นอย่างดี ซึ่งจะทำได้สามารถประเมินผลงานที่นักศึกษาทำมาอย่างเป็นเหตุเป็นผลและสามารถอธิบายข้อข้องใจบางประเด็นให้กับนักศึกษาได้

3. ควรมีการพัฒนาทักษะการวิจัยให้กับนักศึกษาอย่างจริงจังเพราะเมื่อนักศึกษามีทักษะการวิจัยแล้ว จะทำให้เป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่อข่าวต่างๆ รู้จักประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งข่าวต่างๆ รวมทั้งมีทักษะในการหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้

4. ทักษะการวิจัยเป็นสิ่งที่ต้องมีการฝึกฝน ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนเมื่อเกิดขึ้นในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้วจะเป็นทักษะที่ติดตัวและสามารถนำออกมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมากมาย ดังนั้น ผู้ที่ต้องการพัฒนาทักษะการวิจัยจึงต้องเปิดใจให้กว้างในการยอมรับคำติชม และข้อผิดพลาดรวมทั้งการใช้เวลาในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัยให้เกิดขึ้นในตัวเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปเพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ ดังนี้

1. ควรมีการดำเนินการวิจัยกับนักศึกษากลุ่มเดิมและมีการดำเนินการวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มดำเนินการวิจัยกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จนกระทั่งนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 5 หรือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. มีการพัฒนาทักษะการวิจัยให้กับครูของครูทุกคนเพื่อให้ครูนำไปสู่การพัฒนานักศึกษาคูต่อไป
3. ควรวิจัยขยายเครือข่ายในการพัฒนาทักษะการวิจัย โดยอาจเริ่มที่โรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และขยายไปสู่โรงเรียนอื่นๆ ทั้งที่เป็นโรงเรียนในสังกัดรัฐบาล เทศบาลและเอกชน
4. ควรวิจัยขยายเครือข่ายในการพัฒนาทักษะการวิจัยไปยังท้องถิ่นหรือชุมชน โดยอาจเริ่มจากนักศึกษา โรงเรียนเครือข่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แล้วขยายไปสู่ชุมชน ซึ่งในระยะแรกอาจเป็นการทำงานร่วมกับชุมชนและจากนั้นให้ชุมชนใช้ทักษะการวิจัยในการแก้ปัญหาชุมชนด้วยตนเอง

รายงานสรุปการเงิน
 เลขที่โครงการ 2554A14562024
 โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ
 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

การวิจัยพัฒนาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน
Research-Based Teacher of Phetchaboon Rajabhat University Development Project using
Regional Knowledge and Wisdom : the sweet tamarind

ชื่อผู้วิจัย **ดร.แขก มุลเดช**
 ตำแหน่ง คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ พฤษภาคม 2554 ถึงวันที่ 5 กันยายน 2555
 ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี 4 เดือน ตั้งแต่ พฤษภาคม 2554 ถึงวันที่ 5 กันยายน 2555

รายจ่าย

หมวด	รายจ่ายสะสม จากรายงาน ครั้งก่อน	ค่าใช้จ่าย งวด ปัจจุบัน	รวมรายจ่าย สะสมถึง งวดปัจจุบัน	งบประมาณ รวมทั้ง โครงการ	คงเหลือ หรือเกิน
1. ค่าตอบแทน	80,000	100,000	180,000	180,000	-
2. ค่าจ้าง	30,000	20,000	50,000	50,000	-
3. ค่าวัสดุ	30,000	20,000	50,000	50,000	-
4. ค่าใช้สอย	20,000	500,000	70,000	70,000	-
5. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	5,000	5,000	10,000	10,000	-
รวม	165,000	195,000	360,000	360,000	-
6. หักเข้ามหาวิทยาลัยฯ 10%	16,000	24,000	40,000	40,000	-
รวมทั้งสิ้น	181,000	219,000	400,000	400,000	-

จำนวนเงินที่ได้รับและจำนวนเงินคงเหลือ

งวดที่ 1 จำนวนเงินที่ได้รับ 160,000 บาท

เมื่อ 2 ตุลาคม 2554

งวดที่ 2 จำนวนเงินที่ได้รับ 160,000 บาท

เมื่อ 17 มีนาคม 2555

ลงชื่อ.....ผู้วิจัย

ลงชื่อ.....เจ้าหน้าที่การเงิน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2540). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร : กรมฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2539).. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยม**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงฯ.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. (2539). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : ครูสภา
ลาดพร้าว.
- กอบกุล พรหมทอง.(2549). **การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนจตุรลงรัตนาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่เขต 2. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์**.
- เกษม สาหร่ายทิพย์. (2542). **ระเบียบวิธีวิจัย**. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณ.
- กล้า สมตระกูล. (2536). **“เครือข่ายการเรียนรู้” : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน**. การศึกษา
แห่งชาติ,15 (ตุลาคม2535) :24
- แขก มูลเดช. (2554). **รูปแบบการพัฒนาบุคลากรเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้**. คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. (เอกสารอัดสำเนา).
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. (2539). **นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์.(2536). **ความหลากหลายทางชีวภาพ : ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา**.
กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์.(2534). **เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน**.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลธิรา สัตยวัฒน์. (2534). **“ความรู้กับภูมิปัญญา : มิติที่หล่อมซ้อนกัน”** ข่าวพิเศษ ฉบับที่ 735. ม.
ป.ท. เอกสารอัดสำเนา.
- ชูศักดิ์ วงศ์ตันกาศ. (2547). **การพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนราษฎร์พัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย**. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ณรัตน์ ศรีวิหะ. (2538). **ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา**. ปัตตานี: ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี.

- นิตยา เลขะพันธุ์. (2550). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 . วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา.
- พรจิตร การขยัน.(2544). การบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา8. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- รวิวรรณ ชินะตระกูล. (2535). การวิจัยการศึกษา. [Online], Available HTTP: [http://school.obec.
go.th/sup_br3/r_2.htm](http://school.obec.go.th/sup_br3/r_2.htm).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์.
- ศรีัญญา จันทรเที่ยง. (2548). การศึกษาสภาพการรับรู้และสภาพการดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ตาม
หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุดรดิตถ์.
- สุจารี จันทรสุข และคนอื่นๆ. (2531 สิงหาคม – กันยายน 2531). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสาร
การศึกษาแห่งชาติ.
- สมพงษ์ ลอยลม. (2547). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
ประถมศึกษา อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์การศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2549). เอกสารประกอบการสอนวิชา การวิจัยทางการศึกษาเบื้องต้น.
มหาสารคาม : ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). หลากหลายวิธีวิธีสอนของครูต้นแบบ 2541วิชา
วิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- ธวัช ปุณโณทก.(2531). “ภูมิปัญญาชาวอีสาน : ทักษะของอาจารย์ปรีชา พินทอง,” ใน ทิศทางหมู่บ้าน.
บรรณาธิการโดย เสรี พงศ์พิศ. หน้า 35 -38. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์หมู่บ้าน.
- ธวัช ปุณโณทก. (2537). ภูมิปัญญาชาวบ้านอีสาน : ทักษะของอาจารย์ปรีชา พินทอง ทิศทางหมู่บ้าน
ไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์.
- นันทสาร สีสลับ. (2541). “ภูมิปัญญาไทย,ใน “ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์
ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 23. (2541) : 11 -29.

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2530). “นำภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับคืนสู่ชุมชนถึงเวลาแล้วหรือยัง,” สารล้านนา. (7 ธันวาคม 2530.): 43 – 45.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- นิพนธ์ กิณาวงค์.(2537). เกร็ดความรู้เชิงการบริหารและการศึกษา : นานาทศนะ. พิษณุโลก : โรงพิมพ์ตระกูลไทย.
- บุญเรียง จขจรศิลป์.(2533). วิจัยวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์
- บ้งอร พงษ์ประยูร.(2544). การศึกษาปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินญาณินพนธ์ บ.ม. (การบริหารการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์).สุพรรณบุรี : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยวัฒนพัฒนา. ถ่ายเอกสาร.
- ประคอง นิมมานเหมินทร์. (2538). ภูมิปัญญาไทยในวิถีชีวิตไทย รายงานการสัมมนา เรื่อง ภูมิปัญญาไทยในภาษาและวรรณคดี. กรุงเทพฯ :สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ ของชาติและมหาวิทยาลัยสยาม.
- ประเวศ วะสี. (2531). “การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น.” ใน สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี.(2534). การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ประเวศ วะสี. (2539). เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา หลักสูตร. ม.ป.ท. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. (2543). การวิจัยในชั้นเรียน.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพโรจน์ ธีรธรรมากุล. (2534). การวิจัยการศึกษา. [Online], Available HTTP: http://school.obec.go.th/sup_br3/r_2.htm.
- ไพศาล หวังพานิช. (2531). วิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ: งานส่งเสริมวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์.(2540)ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ยั้งยง เทาประเสริฐ. (2541). เครือข่ายราชภัฏด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น. เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. (2537). การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน. วิทยานิพนธ์. ค.ม.(การศึกษานอกระบบโรงเรียน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

เยี่ยมลักษณ์ อุดการ.(2548). โครงการวิจัยการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์การชุมชนตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง

จังหวัดเชียงใหม่.ใน การประชุมทางวิชาการการวิจัยทางการศึกษาครั้งที่ 11 หน้า 324 – 354.

กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

รัตนะ บัวสนธิ์.(2537). การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณี

ศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในภาคกลางตอนล่าง. ปรินญาณิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาการวิจัย

และพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,2537.

รัตนะ บัวสนธิ์.(2543) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

: กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การพัฒนา

หลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.ถ่าย

เอกสาร.

รุ่ง แก้วแดง. (2541). การนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ.

วิชา ทรวงแสง.(2537). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาภาษาและวรรณกรรมไทยด้วยภูมิ

ปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยในวิทยาลัยครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด.(การ

อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.ถ่าย

เอกสาร.

วิชิต นันทสุวรรณ.(2528). ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานพัฒนา.วารสารสังคมพัฒนา 8 :7.

ศรีศักร วัลลิโภดม.(2535). “การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ท่ามกลาง

กระแสเปลี่ยนแปลง.” ใน รายงานสัมมนาทางวิชาการ เรื่องพัฒนาการทางวัฒนธรรม :กรณี

ทักษิณ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,2535.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2534). การพัฒนาชุมชน “ภูมิปัญญาไทย” กรุงเทพฯ : พัฒนาชุมชน.

สามารถ จันทร์สุรณ.(2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.

สามารถ จันทร์สุรณ.(2533). ภูมิปัญญาชาวบ้าน คืออะไร อย่างไร : ในการสัมมนาวิชาการภูมิปัญญา

ชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

เสรี พงศ์พิศ.(2529). คื่นสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน .

กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

เสรี พงศ์พิศ.(2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร. อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

เสน่ห์ จามริก. (2539). “การแสวงหาภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา,” วารสารชุมชนพัฒนา. 1,2(2539) :

6-7.

สำนักงานกลางหอรัษฎากรพิพัฒน์. (2541). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 23. กรุงเทพฯ :

อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2542).แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา.

กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญา

ไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2536). ศิลปแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว.

อเนก นาคระบุตร.(2536). ข่าวสารข้อมูลกับความยั่งยืนของการพัฒนา : ในคนกับดิน น้ำ ป่า จุล

เปลี่ยนแห่งความคิด : กรุงเทพ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. ภูมิปัญญาภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวไทย. นนทบุรี :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2540.

เอกวิทย์ ณ ถลาง.(2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน

ไทย.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2531). “สามทศวรรษของการพัฒนาการศึกษาไทย : ความสำเร็จ – ความล้มเหลว –

และภารกิจอันสืบเนื่อง. ใน รายงานเสนอในการสนทนาเนื่องในโอกาสครบรอบ 72 ปี อาจารย์

ป๋วย อึ๊งภากรณ์. หน้า 68-71 กรุงเทพฯ : หอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2536). “คำชี้แจง,” ใน ปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิ

ปัญญา.

อนันต์ คุรงค์เรือง. (2545). การศึกษาปัญญานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน

แกนนำและโรงเรียนเครือข่ายปฏิบัติการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริการการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย

ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.ถ่ายเอกสาร.

อนันต์ ศรีโสภณ. (2521.). หลักการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพ ; ไทยวัฒนาพานิช.

อุทุมพร จามรมาน. (2544). การวิจัยในชั้นเรียนและในโรงเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน เล่มที่ 22.

กรุงเทพฯ : ฟีนี.

Best. Johm W. (1970). **Research in Education**. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice – Hall.

Kerlinger Fred N. (1986). **Foundation of Behavioral Research**. 3 nd. New York : Holt, Rinehart and Wiston, Inc.,.

Orlando. Fals. (1988). "Research by the people : Developing the People's Knowledgtge." **Convergence**.2
(March 1988) :2 -3

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นฉบับนี้มี 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญามะขามหวาน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2. ขอความอนุเคราะห์ท่านได้ตอบทุกข้อและโปรดส่งคืนที่สำนักงานคณะกรรมการฯ หรือดร.

แบก มุลเดช โทร.0819531498 , 056717147 , 2301

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูล

ดร.แบก มุลเดช

โทร.0819531498

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ

คำชี้แจง

โปรดเติมข้อมูลและทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ น้อยกว่า 30 ปี

☐ 30-40 ปี

☐ 41-50 ปี

☐ 51-60 ปี

☐ มากกว่า 60 ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท

☐ ปริญญาเอก

4. บทบาทหน้าที่

☐ ผู้บริหาร

☐ คณาจารย์

☐ บุคลากร

☐ นักศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์

ในความคิดเห็นของท่าน จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรที่เด่นชัดที่สุด โปรดเรียงลำดับภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรที่เด่นชัดที่สุด จากมากไปน้อย จำนวน 5 ลำดับ

- 1.....
2.
- 3.....
- 4.....
- 5.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญามะขามหวาน

1. ในความคิดเห็นของท่าน จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูมิปัญญาเกี่ยวกับมะขามหวานอะไรที่เด่นชัดที่สุด โปรดเรียงลำดับที่เด่นชัดที่สุด จากมากไปน้อย จำนวน 5 ลำดับ

- 1.....
2.
- 3.....
- 4.....
- 5.....

2. โปรดระบุภูมิปัญญาเกี่ยวกับมะขามหวานที่ท่านทราบ และแหล่งที่พบ/สามารถสืบค้น

- 1.....
แหล่งค้นพบ.....
2.
แหล่งค้นพบ.....
- 3.....
แหล่งค้นพบ.....
- 4.....
แหล่งค้นพบ.....
- 5.....
แหล่งค้นพบ.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ เกี่ยวกับ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน

นักศึกษาชื่อ.....

รหัส.....

โทรศัพท์.....

อาจารย์ประจำวิชา.....

รายวิชาที่ดำเนินการ.....

รหัสวิชา.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน

คำชี้แจง

ให้ผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานและลงบันทึกความรู้ด้วยตนเองตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ....
2. อายุ.....
3. ที่อยู่ปัจจุบันที่สามารถติดต่อได้ และหมายเลขโทรศัพท์....
4. อาชีพ.....
5. มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานเกี่ยวกับ....

2. เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน

2.1. ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานที่เด่นที่สุดของท่านคืออะไร

2.2. โปรดอธิบายว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานที่เด่นที่สุดของท่าน เกี่ยวกับ

- หมายความว่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน นั้นมีลักษณะอย่างไร
- มีประโยชน์อย่างไร
- ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- มีวิธีการ/การดำเนินการอย่างไร
- มีข้อจำกัด/ ปัญหาและอุปสรรคอะไร
- ท่านมีใครที่ให้ความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานอีกหรือไม่ อยู่ที่ไหน
- ต้องการได้รับความรู้อะไรเพิ่มเติมจากสิ่งที่ท่านรู้เดิม
- ในชุมชนของท่านเป็นอย่างไรบ้าง ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม อาชีพของคนในชุมชน สภาพภูมิประเทศ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และสิ่งที่เด่นชัดที่สุดในชุมชนของท่าน ความเข้มแข็ง/อ่อนแอของชุมชน
- ข้อเสนอแนะ/คิดเห็นอื่นๆ

ขอขอบคุณ

ลงชื่อ..... โทร.....ผู้เก็บข้อมูล

วันเดือนปีที่เก็บข้อมูล

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....

2. อายุ.....

3. ที่อยู่ปัจจุบันที่สามารถติดต่อได้.....

..... โทร.....

4. อาชีพ.....

5. มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานเกี่ยวกับ.....

.....

2. ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานที่เด่นที่สุดของท่านคืออะไร.....

.....

.....

.....

.....

3. โปรดอธิบายว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานที่เด่นที่สุดของท่าน เกี่ยวกับ

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานที่ท่านไปสัมภาษณ์ เกี่ยวกับอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน นั้นมีลักษณะอย่างไร

[illegible]

- มีประโยชน์อย่างไร

[illegible]

- ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

This image shows a single sheet of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

- มีวิธีการ/ดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- มีข้อจำกัด/ ปัญหาและอุปสรรคอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ท่านมีใครที่ให้ความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวานอีกหรือไม่ อยู่ที่ไหน

.....

.....

.....

- ต้องการได้รับความรู้อะไรเพิ่มเติมจากสิ่งที่ท่านรู้เดิม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ในชุมชนของท่านเป็นอย่างไรบ้าง ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม อาชีพของคนในชุมชน สภาพภูมิประเทศ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และสิ่งที่เด่นชัดที่สุดในชุมชนของท่าน ความเข้มแข็ง/อ่อนแอของชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ข้อเสนอแนะ/คิดเห็นอื่นๆ

.....

.....

ขอขอบคุณ

ลงชื่อ.....โทร.....ผู้บันทึกข้อมูล

วันเดือนปีที่บันทึกข้อมูล

สรุป จากสิ่งที่ท่านได้รับรู้/เรียนรู้มา โปรดให้ความเห็นดังนี้

1. ท่านคิดว่ามีเรื่องใดบ้างที่คนในชุมชนต้องการ / ได้รับความรู้/ได้รับการพัฒนา/เพิ่มทักษะเพิ่มเติมจากสิ่งที่มี/สิ่งที่ท่านค้นพบ

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าท่านสนใจที่จะหาความรู้/ทักษะ/สร้างสรรค์สิ่งใดเพิ่มขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. โปรดสะท้อนความรู้สึกว่าท่านรู้สึกอย่างไรในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ / ความประทับใจ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ท่านรู้จักชุมชนของท่านเพิ่มขึ้นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

5. โปรดเขียนขั้นตอนการดำเนินงานว่าท่านมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไรบ้าง เช่น วางแผนไว้อย่างไร เก็บข้อมูลกับใคร อย่างไร จำนวนเท่าไร เก็บข้อมูลเวลาใด สถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งอาจเขียนหรือบันทึกในตาราง

[illegible]

แผนการดำเนินการระยะที่ 2

การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมะขามหวาน

นักศึกษาชื่อ.....

รหัส.....

โทรศัพท์.....

อาจารย์ประจำวิชา.....

รายวิชาที่ดำเนินการ.....

รหัสวิชา.....

แผนการดำเนินการระยะที่ 2

คำชี้แจง

แผนการดำเนินการระยะที่ 2 ใช้สำหรับให้นักศึกษาตอบเพื่อให้สามารถดำเนินการต่อได้ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วเสร็จ (22 กรกฎาคม 2554)

1. จากองค์ความรู้ที่ท่านค้นพบ ท่านคิดว่าท่านต้องการหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง และหาความรู้นั้นได้อย่างไร
2. โปรดเลือกความรู้ที่ท่านค้นพบ หรือ ความรู้ที่ผู้ให้ข้อมูลในชุมชนต้องการ หรือปัญหาที่ท่านต้องการความรู้/คำตอบ/แก้ไข มา 1 เรื่อง พร้อมบอกเหตุผลว่าทำไมท่านจึงเลือกความรู้นั้น
3. จากองค์ความรู้ที่ท่านเลือก ท่านคิดว่าท่านต้องการหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ในเรื่องอะไรบ้าง และหาความรู้นั้นได้อย่างไร
4. โปรดอธิบายคำสำคัญที่ท่านเลือกกว่าหมายความว่าอะไร
5. ถ้าท่านจะทำการศึกษาเรื่องในข้อ 2 เพิ่มขึ้น ท่านต้องการทำอะไรบ้าง
6. ในสิ่งที่ท่านต้องการทำ/เลือกที่จะทำ มันมีประโยชน์อะไรและอย่างไร
7. ท่านต้องการทำในขอบเขตแค่ไหน (เช่นทำเรื่องอะไร เฉพาะที่ไหน เก็บข้อมูลจากใครอย่างไร เป็นต้น)
8. ให้ท่านวางแผนการดำเนินงานของท่าน ดังตัวอย่าง

8.1 ความรู้ที่ท่านค้นพบ หรือ ความรู้ที่ผู้ให้ข้อมูลในชุมชนต้องการ หรือปัญหาที่ท่านต้องการความรู้/คำตอบ/แก้ไข คือ.....

.....

8.2 จากองค์ความรู้ที่ท่านเลือก ท่านคิดว่าท่านต้องการหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ในเรื่องอะไรบ้าง และหาความรู้นั้นได้อย่างไร

ความรู้เกี่ยวกับ

หาความรู้โดย.....

ความรู้เกี่ยวกับ

หาความรู้โดย.....

ความรู้เกี่ยวกับ

หาความรู้โดย.....

ความรู้เกี่ยวกับ

หาความรู้โดย.....

ความรู้เกี่ยวกับ

หาความรู้โดย.....

8.3 โปรดอธิบายคำสำคัญที่ท่านเลือกกว่าหมายความว่าอะไร

คำสำคัญคือ.....

หมายถึง.....

.....

.....

.....

สรุปจากอะไร/สรุปได้อย่างไร.....

.....

.....

คำสำคัญคือ.....

หมายถึง.....

.....

.....

.....

สรุปจากอะไร/สรุปได้อย่างไร.....

.....

.....

คำสำคัญคือ.....

หมายถึง.....

.....

.....

.....

สรุปจากอะไร/สรุปได้อย่างไร.....

.....

.....

คำสำคัญคือ.....

หมายถึง.....

.....

.....

.....

สรุปจากอะไร/สรุปได้อย่างไร.....

8.4. ถ้าท่านจะทำการศึกษาเรื่องในข้อ 2 เพิ่มขึ้น ท่านต้องการทำอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

8.5. ในสิ่งที่ท่านต้องการทำ/เลือกที่จะทำ มันมีประโยชน์อะไรและอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

8.6. ท่านต้องการทำในขอบเขตแค่ไหน (เช่นทำเรื่องอะไร เฉพาะที่ไหน เก็บข้อมูลจากใครอย่างไร เป็นต้น)

เรื่องที่ต้องดำเนินการ.....

.....

.....

.....

ที่ไหน.....

.....

.....

.....

เก็บข้อมูลจากใคร/อะไร.....

.....

.....

.....

เก็บข้อมูลอย่างไร.....

.....

.....

.....

รวบรวมข้อมูลไว้อย่างไร.....

.....

.....

.....

บันทึกเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก โทร.....

ภาคผนวก ข

เอกสารที่สะท้อนถึงการดำเนินงานในสภาพจริง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางแขก นามสกุล มุลเดช

ตำแหน่ง คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประวัติส่วนตัว

วัน เดือน ปี เกิด	8 พฤษภาคม 2508
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	83 หมู่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
สถานที่ติดต่อ	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000

หมายเลขโทรศัพท์และโทรสาร 056-717-147 โทรศัพท์มือถือ 081-9531498

E-mail Khak.mo @ chaiyo.com.

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2527	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิทยานุกูลนารี จังหวัดเพชรบูรณ์
พ.ศ. 2531	ศศ.บ. เกษตรกรรม จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. 2537	กศ.ม. การวัดผลการศึกษา จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2548	กศ.ด. สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2533	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านซับขลุง อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
พ.ศ. 2540	อาจารย์ระดับ 5 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พ.ศ. 2543-2544	ผู้อำนวยการสำนักประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พ.ศ. 2545 -2548	ลาศึกษาต่อระดับปริญญาคุณวุฒิปันธิต
พ.ศ. 2548 - 2552	อาจารย์ ระดับ 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

หัวหน้างานวิจัยและวางแผนคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบูรณ์

พี่เลี้ยงและนักวิจัยโครงการส่งเสริมระบบการบริหารราชการ
แบบมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้จัดเก็บตัวป่งซึ่งงานการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์

พ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน

คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์